

VŨ TRỌNG PHỤNG

Làm đi

TIỂU THUYẾT

vh

NHÀ XUẤT BẢN VĂN HỌC

VŨ TRỌNG PHỤNG

Làm Đi

TIỂU THUYẾT

Hoàng Thiệu Sơn chú thích và giới thiệu

NHÀ XUẤT BẢN VĂN HỌC

Hà Nội - 2005

***Làm Đĩ* - CUỐN SÁCH CÓ TRÁCH NHIỆM VÀ ĐÂY NHÂN ĐẠO**

Hoàng Thiếu Sơn

I- LÀM ĐĨ RA ĐỜI ĐỂ LÀM GÌ

Sau ba mươi năm bị ghi vào sổ đen, các tác phẩm của Vũ Trọng Phụng đã lần lượt được tái bản thắm thoát đã gần bảy năm rồi, duy có một vài tác phẩm vẫn còn chưa được thấy lại ánh sáng mặt trời trong đó có cuốn *Làm đĩ* này. Vì chỉ nghe cái tên sách là lắm người đã lấy làm sợ quá đi rồi. Nhưng sợ thế thì nghĩ cho cùng là vì người ta chưa thoát hẳn được cái thành kiến mà từ năm 1936 Thái Phỉ đã gây ra: văn Vũ Trọng Phụng là “văn chương dâm uế”⁽¹⁾. Bốn chữ cái mà hai mươi năm sau, khi đất nước đã trải qua một cuộc cách mạng thành công rồi một cuộc kháng chiến thắng lợi

(1) Xin xem phần phụ lục ở cuối sách “Thư ngỏ cho ông Thái Phỉ”, chủ báo *Tiễn văn* về bài “Văn chương dâm uế”.

rồi, Hoàng Văn Hoan còn mượn lại để gây ra cả một phong trào đấu tranh chống Vũ Trọng Phụng, mà không biết Hoàng Văn Hoan có đọc các tác phẩm hay không. Và cái việc vu hãm, phỉ báng người quá cố ấy - Vũ Trọng Phụng làm sao mà thanh minh được như đã tự do trả lời Thái Phỉ và Nhất Chi Mai trong sinh thời? - cuộc lên án ấy buồn thay lại đã có nhiều kẻ nghiên cứu, và nhất là nhiều kẻ dạy học gieo sâu vào nhận thức của bao nhiêu lớp sinh viên trong suốt ba chục năm trời gấp đôi cái cuộc trầm luân, cái kiếp phong trần của chị Thuý Kiều ấy. Đến nỗi ngày nay có nói đến “phục hồi” chân giá trị của Vũ Trọng Phụng vẫn còn không ít người cứ e dè, để riêng cuốn *Làm đi ra* một bên.

Hôm nay cuốn sách đã ở trước mặt bạn đọc đây rồi, mong rằng sau khi đọc hết hai trăm rưỡi trang của nó, các bạn sẽ tự kết luận là có cảnh nào kêu gọi tình dục như trong bao nhiêu tiểu thuyết dịch của Mỹ và phương Tây và cũng có của một số nhà văn ta hiện đang cầm bút viết ra và đang bày bán câu khách đây các quây sạp, phố phường và như không ít cảnh diễn ra trên sân khấu các nhà hát, màn ảnh các rạp chiếu bóng và các máy truyền hình hiện nay không?

Cuối thế kỷ trước, Liep Nhikalaievits Tolxtoi, đã ngoài bảy mươi tuổi, trải qua khủng hoảng tinh thần, phủ nhận toàn bộ sự nghiệp văn chương lớn lao của đời mình gồm những *Chiến tranh và hòa bình*, *Anna*

Karenina... vì cho là vô đạo đức, rồi quyết tâm xây dựng một nền văn học khác, lấy đạo lý làm kim chỉ nam, làm mục đích. Và mở đầu cho cái sự nghiệp không chỉ là đổi đời, mà là “đẻ ra lại trong một cuộc đời khác” Tolxtoi đã viết gì? Viết *Sống lại*, cuốn tiểu thuyết về “ả Maxlova” gái điếm bị ra tòa và kết án phát vãng đi Xibia. Xây dựng một nền văn hóa phục vụ việc chấn hưng đạo đức xem như là một nhiệm vụ thiêng liêng mà “đại văn hào của đất Nga” lại bắt đầu bằng cuốn sách về một gái điếm và không bỏ sót những cảnh sống nhây nhụa, ê chề của các kẻ trụy lạc ấy. *Sống lại* có hiện thực trong các cảnh đời mô tả, nhưng xây dựng theo khuynh hướng chủ quan và không tưởng, nhưng ngót trăm năm nay vẫn được thế giới quý trọng vì tinh thần nhân đạo và ý thức trách nhiệm của tác giả, và nó cũng xứng đáng được như thế.

Vũ Trọng Phụng viết *Làm dĩ* cũng xuất phát từ một ý thức trách nhiệm. Gần chục cuốn tiểu thuyết của mình có cuốn nào Vũ Trọng Phụng thấy cần phải viết lời tựa đâu. Nhưng cuốn *Làm dĩ*, trước khi vào truyện đã có bốn trang “*Thay lời tựa*” nói rõ ràng:

“Xã hội Việt Nam này, thật vậy, đã bắt đầu loạn dâm.

“Sự làm giàu ùng ùng của các thầy lang chữa bệnh hoa liễu, sự phát đạt của những tiệm khiêu vũ, tăng số của bọn giang hồ, nạn hoang thai, những vụ án mạng vì tình mà hàng ngày các báo đăng lên mục tin đặc biệt, sự chán đời đến tự tử của một số nam nữ thiếu

niên⁽¹⁾, nạn hiếp dâm, vân vân, đã đủ dẫn chứng cho lời than ấy.

“Đứng trước tình thế ấy mà chỉ khoanh tay kêu: “Ôi phong hóa suy đồi” thì nào có ích gì cho ai?

“Tìm một nền luân lý cho sự dâm giáo hóa cho thiếu niên. Biết rõ tình dục là những gì, đó là những việc phải làm ngay vậy.

“Nam nữ thiếu niên vào lúc dậy thì, vào lúc xác thịt rạo rục lên vì sự biến đổi âm thầm và sự phát triển của những cơ quan sinh dục, là rất dễ lầm lỗi, rất dễ hư hỏng, nếu không được bậc cha mẹ chỉ bảo những điều cần biết và để phòng mọi hoàn cảnh xấu xa họ cho... ”.

Và Vũ Trọng Phụng khẳng định: “Vì những lẽ ấy mà truyện *Làm đĩ* ra đời”:

Một tác phẩm xuất phát từ thiện ý như vậy thì dù có đạt được mục đích tác giả đề ra hay không thì cũng đáng để người đời biết ơn rồi.

Cuốn *Làm đĩ* này ra đời là kẻ viết bài này đã thực hiện được một phần nhiệm vụ mà chị Vũ My Hằng, con gái ông Phụng trao cho tôi: “cố gắng công bố cho đồng bào tất cả ngôn ngữ gì mà sinh thời ông Phụng đã viết. Tôi cũng xin thú thật là đa số các tác phẩm của

(1) Thời ấy người ta gọi thanh niên là thiếu niên.

ông đã hết lòng tin cậy trao lại cho Nhà xuất bản Văn học, riêng cuốn *Làm đi* này tôi đã có ý định dành cho một nhà xuất bản thuộc ngành giáo dục vì nghĩ là cuốn sách gần với chức năng xã hội của nhà xuất bản ấy, nhưng một người có trách nhiệm của nhà xuất bản đã thành thực bảo tôi “thông cảm là nhà xuất bản chúng em mà in *Làm đi* thì cũng khó ăn khó nói quá”. Tất nhiên là tôi rất “thông cảm” nhưng dù nhà xuất bản nào mà in *Làm đi* thì tôi cũng cho là đã phục vụ nền giáo dục, và các bạn đọc được phục vụ trước tiên trên là những cô giáo, thầy giáo có học trò và các mẹ, cha có con gái, con trai đang đến tuổi dậy thì. Nhất là dăm năm nay, nhà trường của chúng ta cũng đã phải thấy ra rằng giáo dục giới tính là quá cần thiết rồi. Mà không muốn thấy làm sao được trong lúc bệnh Sida đang lan nhanh như lửa cháy thảo nguyên, đe dọa sinh mệnh của toàn thể nhân loại ngày mai đây. Mà đến nay nhà trường ta mới có môn giáo dục giới tính thì chẳng phải là sớm sửa gì, “nước đến chân” rồi. Trong báo *Tương lai* ra ngày 11-3-1937, trả lời một độc giả⁽¹⁾ Vũ Trọng Phụng đã viết “hiện giờ bên Pháp dự án Sciller⁽²⁾ đương ở thời kỳ thảo luận. Nay mai, chỉ nay mai thôi, nó sẽ ban hành ở Pháp và ở nơi đây. Đối với nạn mãi

(1) Xin xem phụ lục ở cuối sách.

(2) Tên của viên nghị sĩ đưa ra dự luật ấy.

dâm, sẽ có khoản nam nữ giao cấu giáo dục (éducation sexuelle)⁽¹⁾ cho các trường sơ đẳng⁽²⁾.

Hai tuần sau, cũng trên tờ báo *Tương lai* ngày 23-3-1937 “Đáp lời báo *Ngày nay*”⁽³⁾ Vũ Trọng Phụng nhắc lại:

“Nay mai Pháp định ưng chuẩn cho dự án của Sciller, thì những điều các ông cho là dâm uế đã được người ta giảng dạy cho trẻ con... Tôi tưởng các ông có học vấn như thế, hẳn là phải biết trước khi mọi người biết, mới là hợp lệ”.

Vũ Trọng Phụng nói đến học vấn của kẻ bút chiến với mình vì người đó đã cố vạch ra cái mà họ gọi là “bản thiêu”, “nhơ nhớp”, “dơ dăng” trong văn Vũ Trọng Phụng, là vì người đó, Nhất Chi Mai đã cho Vũ Trọng Phụng là “văn sĩ nửa mùa”, chỉ lờ đời bằng cái học vấn “sơ học”! Đúng là Vũ Trọng Phụng chỉ được học hết có bậc sơ học, nghĩa là tiểu học Pháp - Việt ở trường Hàng Vôi, mà Nhất Chi Mai tức Nhất Linh Nguyễn Tường Tam, thì đã đỗ cử nhân khoa học từ bên Pháp về, nhưng trong cuộc luận chiến không những có

(1) Nay dịch là “giáo dục giới tính”.

(2) Tiếc rằng việc ấy Pháp đã không làm ở các thuộc địa như Việt Nam ta.

(3) Xem phụ lục ở cuối sách.

tính xã hội mà còn tính khoa học này, phải thấy là Vũ Trọng Phụng rất đúng, mà đến nay gần sáu mươi năm đã trôi qua lại càng rõ là nhà văn “sơ học” đã thấy đúng hơn ông nghệ, ông cống Tây học nhiều, và điều đáng ngạc nhiên là Vũ Trọng Phụng quan niệm vấn đề sinh lý học đúng hơn ông cử nhân sinh vật học nhiều. Và như thế đã từ gần sáu chục năm rồi, nghĩa là sớm hơn các nhà giáo dục học của ta ngày nay cũng già nửa thế kỷ.

II- BÚT CHIẾN VỀ “VĂN CHƯƠNG DÂM UẾ” CŨNG LÀ LUẬN CHIẾN GIỮA NGHỆ THUẬT VỊ NGHỆ THUẬT VÀ NGHỆ THUẬT VỊ NHÂN SINH

Tại sao lại có cuộc bút chiến dữ dội về văn chương dâm uế giữa Vũ Trọng Phụng với Thái Phỉ rồi với báo *Ngày nay* như thế. Thực ra thì đó là cuộc bút chiến giữa hai trường phái tiểu thuyết những năm 30 giữa phái lãng mạn với phái hiện thực.

“*Làm dĩ*” của Vũ Trọng Phụng viết xong tháng mười năm 1936, trước đó Khái Hưng và Nhất Linh đã xuất bản cuốn *Đời mưa gió* từ năm 1934. Cùng một chủ đề về gái giang hồ hai cuốn tiểu thuyết ấy đã đặt vấn đề khác hẳn nhau: *Đời mưa gió* tả lối sống phóng đãng của một gái giang hồ, Tuyết xinh đẹp, có học và thông minh, thích sống với cái “đời mưa gió” tuy có nhiều cơ hội trở lại cuộc sống yên lành, trong sạch,

nhưng cứ ngựa theo đường cũ, không muốn hoàn lương vì chán cuộc đời bình dị như của mọi người.

Làm dĩ không tả lối sống của gái giang hồ chút nào mà chỉ vạch lại cái cảnh ngộ đã làm cho Huyền - cô gái con nhà tử tế xinh đẹp, có học, thông minh phải sa chân, lỡ bước vào cuộc đời trụy lạc. Rõ ràng *Đời mưa gió* là cuốn tiểu thuyết lãng mạn hợp thị hiếu của bạn đọc thời ấy mà đa số là những học sinh, những tiểu công chức, trình độ học thức phân lớn ở bậc cao đẳng tiểu học Pháp - Việt và sống trong cảnh xã hội đang đổi mới theo hướng “Âu hóa”, đổi mới, làng nhàng và chỉ về hình thức. Trong khi ấy thì *Làm dĩ* là tiểu thuyết hiện thực đã không ngần ngại đặt ra một vấn đề: Tại sao lại có người phải làm dĩ, xã hội có nạn mại dâm? Chính tác giả trong “đoạn cuối” sách đã nói rõ ra với nhân vật chính của mình: “Đối với thiên hạ thì đời một người như em, đương ở chốn yên lành mà vào nơi chông gai, chỉ có đoạn ấy là đáng nói thôi. Tại sao con nhà tử tế hẳn hoi, con nhà quý phái nữa, mà rồi đến nỗi... trụy lạc, ấy người đời chỉ cần biết rõ những nguyên nhân ấy... chứ một quyển sách tả một đời trụy lạc kể từ lúc trụy lạc trở đi, thế thôi, thiết tưởng lại chẳng có ích gì cho đời...”.

Mục đích của cuốn *Làm dĩ* thật đã rõ ràng. Và nhận xét về cuốn *Đời mưa gió* “tả một cuộc đời trụy lạc kể từ lúc trụy lạc trở đi thế thôi” lại cũng xác đáng và công bằng.

Thật ra thì các tác phẩm xuất bản trong mấy năm đầu của *Tự lực Văn đoàn*, những *Nửa chừng xuân*, *Đoạn tuyệt*, *Lạnh lùng* mà Nhất Linh gọi là luận đề tiểu thuyết đã ảnh hưởng lớn đến việc đấu tranh giải phóng phụ nữ khỏi chế độ gia đình phong kiến và Nhất Linh và Khái Hưng đã là những nhà văn xã hội công kích không nhỏ: “Nhưng chỉ ít năm sau, chịu ảnh hưởng của văn hào Pháp André Gide thời bấy giờ rất lớn trên văn đàn thế giới, nên ra đời lối viết không cứ phải chăm chú đạo đức mà chỉ cốt phản ánh được cuộc đời, hai nhà văn *Tự lực Văn đoàn* bèn đổi hướng sáng tác và cho ra đời những *Trống mái*, *Butóm trắng*, và nhất là *Đời mưa gió*. Gần ba mươi năm sau đó, vào cuối đời mình, nhắc lại việc trước, tự đánh giá sự nghiệp của mình, Nhất Linh còn tiếc là giá sớm biết đừng gò ép ngòi bút vào các luận đề thì tiểu thuyết của mình đã có giá trị văn chương lớn hơn nhiều.

Vũ Trọng Phụng viết *Làm đĩ* chính là viết cái loại mà Nhất Linh gọi là “luận đề tiểu thuyết ấy” không hơn không kém, nghĩa là đem văn chương ra phục vụ xã hội, còn *Đời mưa gió* thì đã là bước đầu mà các nhà văn *Tự lực* bỏ luận đề để (cổ chuyển bút mực sang lối viết không nghĩ đến đạo đức của Gide).

Thời bấy giờ trong làng văn Việt Nam có cuộc bút chiến khá dữ dội giữa hai phái nghệ thuật vị nghệ thuật và nghệ thuật vị nhân sinh; *Tự lực Văn đoàn* cũng như Vũ Trọng Phụng không tham gia cuộc hỗn chiến ấy. *Tự*

lực thì đứng ngoài thỉnh thoảng châm biếm như thói quen của mình, còn Vũ Trọng Phụng chỉ cắm cúi viết, đem lao lực và tài năng của mình ra phản ánh cuộc đời, mổ xẻ những ung nhọt của xã hội. Tuy vậy, viết *Đời mưa gió* Khái Hưng và Nhất Linh đã cố làm nghệ thuật vô tư theo kiểu Gide mà viết *Làm đi* là Vũ Trọng Phụng đã phục vụ cho đời đã “vị nhân sinh” trong một vấn đề quan trọng của cuộc đời. Và cái lý thú là hai cuốn tiểu thuyết lại cũng một chủ đề: gái giang hồ. Như là để cho người đời đem hai cuốn ra mà đối chiếu với nhau để thấy thế nào là “vị nghệ thuật” và thế nào là “vị nhân sinh”, rõ ràng sáng sủa, hơn đọc hàng loạt những bài văn chính luận cao đàm, hùng biện đại hải tràng giang của các chiến sĩ thuộc hai phái đối địch kia.

Vũ Trọng Phụng đã có trách nhiệm trong ý định viết cuốn *Làm đi*, lại còn luôn nhớ đến trách nhiệm trong lúc viết. Từ khi cuốn sách ra đời cho đến nay đã gần sáu chục năm trời rồi, người viết bài này chưa hề thấy một ai trích một câu, một chữ nào của *Làm đi* để nói đến cái gì là dâm ô hay là kêu gọi dục tình dù là chỉ bóng bẩy như “tám chữ, bảy nghề”. Đọc *Làm đi* mà nghĩ đến cái gì bậy bạ thì chỉ đáng được cáo lời rửa trứ danh của quốc vương nước Anh Edward III: “Phải nguyên rửa kẻ nào nghĩ bậy về việc ấy - homi soít qui mal y pense”.

Trái lại, vì nghệ thuật tả Tuyết trong *Đời mưa gió* của Khái Hưng và Nhất Linh đã quá thành công theo

ý muốn của hai tác giả mà hình ảnh cô gái nhảy ấy đã thành mơ ước của không ít bạn đọc ở cái thời “vui vẻ, trẻ trung” thậm chí đã có ý kiến trong đám thanh niên là “đĩ mà đẹp thì còn hơn vợ mà xấu”. Sắc đẹp và duyên dáng của Tuyết là cái “triết lý” chán chường của Tuyết, lối sống phóng đảng say sưa của Tuyết đã có sức cám dỗ không nhỏ, không những đối với nhiều người trong những năm 30, mãi mãi cả về sau nữa, đã có những giáo sư thời chúng ta lên lớp thì lên án, thậm chí mạt sát Khái Hưng, Nhất Linh không để vào đâu cho hết đúng với lập trường hết sức nhưng có hậu trường lại say Tuyết như điệu đờ, không những chỉ vì tài nghệ của các nhà văn *Tự lực* đã tả Tuyết mà còn thêm sức hút của các trái cấm từ lâu ngày nữa.

Tác động của tiểu thuyết lãng mạn *Tự lực Văn đoàn* không chỉ đơn thuần là lãng mạn suốt mười kiểu thế kỷ XIX mà còn pha chút chủ nghĩa Gide của thế kỷ XX ở Việt Nam là thế. “Đáp lời báo *Ngày nay*”, trong báo *Tương lai* ngày 25-3-1937 Vũ Trọng Phụng viết “Tôi không biết gọi gái đĩ là nàng - chữ ấy nó thì vị lắm, hoặc tô điểm cho gái đĩ ấy các thi vị mà gái đĩ ấy không có, đến nỗi đọc xong truyện người ta chỉ thấy gái đĩ làm gương cho thế gian noi theo...”

“Các ông muốn tiểu thuyết cứ là tiểu thuyết. Tôi và các nhà văn cùng chí hướng như tôi, muốn tiểu thuyết thực sự là ở đời... Các ông muốn theo tiểu thuyết tùy thời, chỉ nói cái gì thiên hạ thích nghe nhất

là sự giả dối. Chúng tôi chỉ muốn nói cái gì cũng đúng sự thực”(1).

Một đoạn văn luận chiến nhưng cũng là những lời khẳng định về sự khác nhau giữa hai quan niệm về tiểu thuyết mà *Đời mưa gió* và *Làm đĩ* là hai bức tranh minh họa; một bên là tiểu thuyết lãng mạn quá sức “tiểu thuyết” đi khá xa cuộc đời, một bên là tiểu thuyết hiện thực, tả lại “sự thực ở đời”, hay hơn nữa, một cuốn “phóng sự tiểu thuyết” cái loại tiểu thuyết mà Vũ Trọng Phụng đã khai sinh và đặt tên để gọi cuốn *Cạm bẫy người* của mình xuất bản năm 1935 và năm 1936 đem ra dùng lại để giới thiệu cuốn *Làm đĩ*: “hiển quốc dân thiên phóng sự tiểu thuyết này” vì muốn cho người đọc hiểu là nội dung của nó đã được rút ra từ đời thực như ở một thiên phóng sự, chứ không phải là hư cấu theo một nhận thức thiên vị nào.

Là tiểu thuyết hiện thực, là phóng sự tiểu thuyết, *Làm đĩ* còn có một đặc tính nữa rất rõ là tiểu thuyết giáo huấn, vì mục đích của nó là nhắc cho những cô giáo, thầy giáo, những người mẹ, người cha sự cần thiết phải dạy cho nữ sinh, nam sinh, cho con gái con trai những điều cần biết về giới tính, về quan hệ nam nữ, về hôn nhân, gia đình. Và vì mục đích ấy mà Vũ Trọng Phụng đã hầu như không cần gì đến nghệ thuật tiểu thuyết cả, cứ chia sách ra những chương theo thứ

(1) Xem phần phụ lục ở cuối sách.

tự thời gian: “đoạn đầu, tuổi dậy thì, ra đời, lấy chồng, trụ lạc, đoạn cuối” chẳng khác nào một cuốn sách giáo khoa khô khan, không hơn, không kém.

III- TRONG GIÁO DỤC GIỚI TÍNH “PHẢI DẠY CON DẠY THUỞ CÒN THƠ”

Mở đầu cuốn tiểu thuyết, Vũ Trọng Phụng nhắc đến một cái dư luận chung của xã hội khi thấy một người con gái làm dĩ. “Tại nó hư... nó hư thì nó thế” nhưng Vũ Trọng Phụng hỏi lại ngay, hỏi đi rồi hỏi lại: “Thế nào là hư, tại sao mà hư? Nhưng mà vì sao nó hư?” Và gần hai trăm trang sách tiếp theo là để thuật lại cho ta biết, kể lại cho ta nghe những gì, những ai đã đưa Huyền một người con nhà tử tế, xinh đẹp, có học, thông minh nét na đến chỗ trụ lạc. Huyền đã thấy và đã nói “tuổi dậy thì, cái hoàn cảnh xấu, những bạn hữu xấu, một nền giáo dục sai lầm, ngần ấy cái đã làm cho em hóa ra đến nỗi như ngày nay”.

Là một cô bé thông minh lên chín lên mười, Huyền đã thấy mẹ đẻ hết em này đến em khác, muốn biết em từ bụng mẹ mà ra theo đường nào thì cô bảo ra ở nách, u già thì bảo ở đít, và chị thì bảo ở bụng, hỏi vì sao mà đẻ thì họ bảo ăn no thì khác đẻ; mỗi người trả lời một phách chỉ càng làm tăng tính tò mò của cô bé, mà vì thế mà có lần bố đã nọc Huyền ra đánh một trận nên thân lại cảm khóc.

Bọn học trò con trai thì nói chuyện vợ chồng sinh, đẻ với nhau, tranh nhau nói với bạn gái tỏ ra mình cái gì cũng biết; lại như thằng Ngôn mới chục tuổi ranh đã chứng minh bố mẹ nó ăn nằm với nhau như thế nào ngay cả với bạn gái của nó bằng cái “trò chơi vợ chồng” trong gia đình nó bố mẹ ngủ với nhau ngay cạnh chỗ nó ngủ, cũng chẳng cần tắt đèn, họ không quan tâm đến tính nghịch ngợm, hay bất chước của trẻ con. Những trẻ biết suy nghĩ thì cứ phải nghe người lớn chửi nhau dùng toàn những chữ gọi các bộ phận sinh dục và chỉ sự nam nữ giao hợp; mẹ Huyền là bà phán mà nựng con trai bé cứ mó máy bộ phận sinh dục của nó, thích chí lại giờ ra trước mặt chị nó mà bảo: “Ghét, ghét cái con bời ông đây này!” Gia đình Việt Nam ta từ trước đây lúc nào cũng nói đạo đức nhưng người lớn đã giáo dục gì cho con em để sống có đạo đức cho ra con người.

Đến lúc dậy thì, khủng hoảng, hoang mang, lo sợ, người con gái “có bao nhiêu nỗi khổ tâm mà không được đem nói với ai! Dẫu với mẹ cũng không làm sao hở môi được. Huyền hoảng hốt nhất là lúc thấy kinh lần đầu tiên, thử hỏi mẹ về vấn đề nam nữ thì mẹ chỉ bảo “bao giờ lấy chồng con sẽ biết” và Huyền ghi nhận là “cả sự giáo hóa về vấn đề ấy, gia đình em huấn luyện cho em từ trước đến sau chỉ một câu ấy mà thôi!”. Và trong khi đó thì chị em bạn gái, bạn trẻ con, đám tôi tớ cứ hể động đến vấn đề ấy là cứ như nói cho sương mồm như để khiêu khích tình dục vậy.

Vì người lớn không dạy những điều mà con em đến tuổi dậy thì cần phải biết nên mới có những đứa trẻ nghịch đùa cơ quan sinh dục, thủ dâm, rồi có thể hiếp dâm nữa. Vai trò của gia đình và nhà trường trong việc giáo dục giới tính cho trẻ ngay từ bé, đến nay nhiều người còn chưa thấy là cần thiết, mà năm 1936 Vũ Trọng Phụng đã nhắc đi nhắc lại là rất quan trọng rồi. Cũng không khỏi có người cho là ngày nay xã hội văn minh, con người hiện đại hiểu biết nhiều và hiểu biết sớm không dễ hư như trong thời phong kiến mà cái giáo điều “nam nữ thụ thụ bất thân” cổ hủ đã bất lực không ngăn ngừa được những việc tai hại. Không phải xã hội loài người ngày nay cái gì cũng tốt đẹp hơn trước cả. Một tệ nạn khủng khiếp - nạn mãi dâm trẻ em đang lan ra, nhất là ở các nước châu Á chẳng phải là cái dã man, vô nhân đạo gấp bao nhiêu lần chế độ buôn nô lệ mà lịch sử đã xóa bỏ từ lâu rồi không?

Trong đời người con gái, tuổi dậy thì là lúc mà vai trò gia đình quan trọng nhất. Huyền kể lại: “lần đầu em mặc cái quần trắng len lét qua mặt thầy em... thầy em trừng mắt gọi lại hỏi: “đồ đi! Tao đã cho mày ăn mặc như thế đấy à?” Thật là “ng nghiêm huấn rành rành”, nhưng mà cái ông bố ấy tối nào mà chẳng đi đến 3 giờ sáng mới về, rồi một hôm “oanh liệt rước cô vợ bé về nhà” một chị ả đào đã có mang, khiến vợ và các con nhỏ phải bỏ nhà về quê.

Và Huyền nhớ lại vào một buổi tối trời rả rích mưa, mẹ ôm đứa em bé mà xì xụp khóc, anh đi theo bọn mất dạy bỏ cả học hành, bố cùng các bạn già phá gia chi tử đi tìm thứ yêu hoa hay đổ bát, mình thì cặm cuội ngồi viết bài Pháp văn tả cảnh gia đình hạnh phúc có bố ngồi đọc báo, anh ngồi học, mẹ đan áo, em bé chơi ngoan... Tìm cái bút chì, mở cặp sách của ông anh thì rơi ra một tập ảnh khiêu dâm, nam nữ trần truồng. Giáo dục của nhà trường dù có tốt, nhưng đã bị không ít gia đình hủy hoại đi bằng lối sống thường nhật của họ như vậy.

Huyền có người anh họ xa là Lưu ở nhờ nhà mình để đi học và họ đã yêu nhau thành thật và đúng đắn, nhưng chưa dám hở môi ra với ai. Một đêm thức giấc sau những cơn mộng mị hãi hùng, thì chỉ có cách cái bức vách gỗ, nghe rợn lên “những sự thị uy của ái tình” giữa ông bố già và cô vợ bé: những cái hôn kêu choen choét, những hơi thở ị ạch, sự rung động lắc rắc của cái giường lò xo, những tiếng rú khoái lạc”, Huyền thở dài, rón rén bỏ xuống nhà dưới, tình cờ Lưu không ngủ được, cũng xuống và “đã xảy ra cái sự không thể không xảy ra được”. Kiểu ăn ngủ của người mình theo cách bố trí nhà cửa cộng thêm lối cầu thả hớ hênh của những đôi vợ chồng, cha mẹ như thế thì làm sao ngăn ngừa một nhóc con như thằng Ngôn “vỡ lòng học lấy những nghề nghiệp hay” lại làm sao lại không đẩy cô Huyền mới lớn lên vào cảnh “sống tình đường đã xiêu xiêu”.

Tả quan hệ giữa Huyền và Lưu, Vũ Trọng Phụng như muốn lưu ý bạn đọc đến cái điều quan trọng mà tục ngữ ta đã nhắc nhở từ ngàn xưa “lửa gần rơm lâu ngày cũng bén” và Vũ Trọng Phụng đã chẳng viết về vấn đề ấy cả một cuốn tiểu thuyết lấy nhau về tình đó sao? Tất nhiên Lưu và Huyền yêu nhau thật sự, biết rõ bốn phận đối với nhau, không để cho “mây mưa đánh đổ đá vàng” như Nguyễn Chấn trong *Hội chân lý* đời Đường rồi hậu thân của y là Trương Quân Thụy trong *Tây Sơn Ký*⁽¹⁾ đời Nguyên nhưng mà rồi hậu quả đã đến với Lưu thật là khủng khiếp, Lưu đã phải trả giá việc ấy bằng chính tính mạng của mình.

Qua mối tình bi thảm giữa Lưu và Huyền, Vũ Trọng Phụng có ý nhắc cho các nhà giáo nhớ đến tính chất giới tính, tính chất xác thịt của tình yêu, trái với quan điểm lãng mạn chủ nghĩa đã quá lý tưởng hóa tình yêu là tình thần, là cao thượng; trong *Thay lời tựa*, tác giả viết: tình dục đã cần cho xác thịt cũng như sự ăn uống thì *ái tình cao thượng* chỉ là một thứ ái tình trong đó sự ham muốn của xác thịt không được thỏa mãn, nghĩa là nói tóm lại thì đó chỉ là thứ *ái tình thất vọng* mà thôi! Nó bị thất vọng thì người ta gọi nó là ái tình cao thượng, ái tình trong sạch, yêu trong lý tưởng, yêu bằng tinh thần” tiêu biểu nhất cho thứ ái tình ấy là

(1) Xin xem *Lấy nhau vì tình của Vũ Trọng Phụng* và lời giới thiệu của Hoàng Thiếu Sơn. NXB Văn học 1989.

mối tình Lan và Ngọc trong *Hôm bướm mơ tiên*. Quan niệm tình yêu như thế xa với sự thật trong đời và không giúp ích cho giáo dục thanh niên để ngăn ngừa những việc không tốt có thể xảy đến khi họ bắt đầu biết đến tình yêu.

Nhắc đến quan hệ giữa tình yêu và tình dục, Vũ Trọng Phụng đã bị bao nhiêu lời buộc tội và ngày nay vẫn chưa hết bị buộc tội là “đồ đệ của thuyết Phờ-rớt phản động”. Những ai nói thế là rõ ràng chưa hiểu gì, hay chỉ biết loáng thoáng qua những nhận định rất sơ lược và lệch lạc về học thuyết của S.Freud (đọc là phơ roi, không phải Phờ rớt) mà thiên hạ chỉ truyền miệng nhau cho ra vẻ hiểu biết về khoa học mà thôi.

*Có âm dương, có vợ chồng
Dẫu từ thiên địa, cũng vòng phu thê*

Ôn Như Hầu cũng tổng kết cho ra đây; thánh thiện đến như các tôn giáo mà có giáo nào phủ nhận âm dương và vợ chồng, nghĩa là vật chất và giao hợp, thậm chí biết bao tôn giáo, tín ngưỡng đến nay vẫn còn thờ phụng những vật bất nguồn từ thực khí nam nữ.

IV- GIA ĐÌNH RỒI XÃ HỘI ĐẨY CON NGƯỜI ĐẾN CHỖ “LÀM ĐI”

Đoạn đường sa chân lỡ bước của Huyền bắt đầu từ chỗ lấy chồng. Trước tiên là không tự do trong hôn

nhân. Kim - một viên tham tá, công chức hành chính trung cấp thời Pháp thuộc, hỏi Huyền làm vợ, bà mẹ tội nghiệp sợ chết đi để lại đàn con bơ vơ trong cảnh mẹ ghẻ con chồng van xin Huyền nhận lời, dù nhà trai đòi cưới chỉ trong nửa tháng. Huyền chưa kịp mở miệng, ông bố đã nổi cơn thịnh nộ đàn áp tức thì: “mày câm đi! Ông là bố mày, ông có quyền gả chồng cho mày lắm, ông bắt mày ngồi đâu thì mày phải ngồi đấy!”.

Đến bước đường cùng, chẳng có cách nào bảo vệ được tình yêu nữa, Lưu tự tử để lại thư tuyệt mệnh là đã chán đời không muốn sống và chẳng hề dả động gì đến tình yêu với người yêu cả. Mấy hôm sau thì Huyền về nhà chồng.

Cái chết đột ngột như tiếng sét của Lưu thật đúng với tính cách của anh ta: mê đắm, cuồng si và lại được một cuốn phim kích thích dữ dội. Anh ta kể lại phim đó là “một chuyện tình, một thiên thảm sử ghê gớm trong đó có sự âu yếm nồng nàn đến nỗi đáng sợ như sự căm hờn hàn học, trong đó có đủ mọi ý vị của máu, của sự khoái lạc, và của cái chết...”.

Vũ Trọng Phụng không dựng đứng lên đâu. Thời tác giả viết *Làm dĩ*, các rạp chiếu bóng ở Việt Nam vừa chiếu cuốn phim nhan đề *Maryerling* dựng lại mối tình bi thảm của Rudolf thái tử đế quốc Áo - Hung, người thừa kế độc nhất của đế quốc lâu đời nhất châu Âu ấy, vì không thể kết hôn với người yêu là Maria Vetsera, đã cùng nhau tự tử năm 1889 ở Mayerling; trong cái

thời lãng mạn ấy, cuốn phim đã gây chấn động dữ dội, còn hơn những tiểu thuyết ái tình bí hiểm nữa. Mà thời ấy trong lúc báo chí cũng vừa đang vụ Vi Văn Huyền con một viên quan tỉnh giàu có bậc nhất Bắc Kỳ đã giết chết người yêu rồi tự sát.

Ngoài ảnh hưởng tai hại của gia đình, Vũ Trọng Phụng còn thấy rõ vai trò nguy hiểm của xã hội, qua những phương tiện truyền thông, những loại hình nghệ thuật nhất là phim ảnh mà tác động mạnh mẽ và tức thời vì bằng những hình ảnh cụ thể, lời nói kích động và âm thanh quyến rũ. Về cái hại của tiểu thuyết tình lãng mạn, Vũ Trọng Phụng đã để cho Huyền nói khá nhiều, và về phim ảnh, phim ngày ấy đâu đã đến lố lồ và hung bạo như ngày nay mà Vũ Trọng Phụng cũng đã để cho Huyền tự nhận định là “đã nhiễm phải ảnh hưởng của mấy tờ báo mà ngày nào người ta cũng bàn bạc om sòm về các ngôi sao chớp bóng... mà người ta cứ viết thẳng một cách ngây thơ chẳng ngượng ngời bút là *sex appeal*... em đã làm cho một người phải ham muốn em... bằng cách khiêu dâm... Không, bằng *sex appeal*, nói thế hơn, vì nói tiếng mẹ đẻ thì việc ấy mất hết thi vị, không có vẻ mỹ thuật nữa mà lại dâm dăng một cách bản xứ, mặc lòng nghĩa lý của hai thứ tiếng vẫn chỉ là một!... Vạn tuế cho bọn “văn sĩ” của mấy rạp chớp bóng!”.

Chính cái tờ báo hàng ngày đã đăng một số truyện ngắn đầu tiên của Vũ Trọng Phụng là tờ *Ngọ Báo* đã

khai trương thứ văn chương chớp bóng ấy bằng cách mỗi tuần vào ngày thứ năm ra một “phụ chương chớp bóng” bán đắt như tôm tươi.

Cảnh vợ chồng Huyền với Kim lại thật là oái oăm; tối tân hôn, lang quán rất mực lịch sự, chẳng ép nài mây mưa gì cả, rồi cả tuần cứ như thế, thì ra anh chàng đang mắc bệnh giang mai, và đã thanh minh: “Đàn ông bây giờ mắc bệnh phong tình, đó có là sự quái gở gì đâu! Thiếu niên⁽¹⁾ mắc nhan nhản ra đấy. Mà họ còn năm lần bảy lượt. Đàn ông như tôi là đã ngoan lắm, mọi biết chưa”.

Phải kiêng mọi quan hệ tình dục cho đến khi khỏi hẳn bệnh, thì không đêm nào là Kim không quấy rầy vợ bằng cách “nửa đời nửa đoạn” làm cho Huyền cứ bị khiêu khích dữ dội. Ban ngày thì Huyền được chồng đem đi dự các trò tiêu khiển của xã hội trưởng giả: xem phim, ăn hiệu, chợ phiên, nhảy đầm, đánh cá ngựa, nơi mà bọn nhà giàu ăn chơi “hiện nguyên hình là một lũ bọm dĩ dưới hình thức choáng lộn, và tiến bộ, và văn minh... lẫn lộn với bọn nam nhi cũng đánh phẩn, bôi môi gần như đàn bà, và bọn đàn bà thì nhờ những mốt y phục tối tân kỳ lạ nó phô phang cả đùi lẫn ngực ra dưới làn voan mỏng một cách rất lịch sự”. Và chính ở giữa đám người ấy Huyền đã gặp Tân. Kim rồi

(1) Bây giờ ta gọi là thanh niên, như tôi đã chú thích trên kia.

rít khoe với vợ Tân là bạn cũ, con một viên tổng đốc rất giàu lấy vợ từ năm mười tám, bỏ vợ sang Pháp du học rồi về nước chẳng làm gì cả, “sống một mình để hưởng hết mọi lạc thú ở đời”. Kim tấm tắc: “Thật là một người sung sướng nhất đời! Có danh vọng, có học thức, có tiền bạc, lại không bận bịu vợ con! Tự do đủ mọi đường, sướng thật”.

Tân là thần tượng của Kim; và tự hào, đặc chí có một người bạn sang giàu như thế, đã đưa ô tô mình về đến tận nhà, Kim mắng vợ: “Mợ lại tiếp đãi người ta nhạt nhẽo như thế. Nói thế mà cứ cãi thì chó cũng không nhìn được!... Thì mợ cứ tiếp đãi người ta cho mặn mà hơn nữa thì đã sao? Mợ là nhà quê đấy à? Mợ ngu dân xưa nay đấy à?”.

Ít lâu sau thấy Huyền “tự nhiên như đầm, đáng mặt phụ nữ tân thời”, nghĩa là bạo dạn tiếp đãi Tân thân mật, Kim tỏ vẻ sung sướng lắm khen “tốt lắm, thế là rất phải” lại tiếp theo bằng một câu tiếng Pháp “Minh đã thành ra một phu nhân của giới thượng lưu rồi đấy”.

Tân kiếm cớ mời Huyền đi Lạng Sơn, Huyền tỏ ý ngại, liền bị Kim mắng cho xối xả: “Nghĩ hoặc thì là người cả ghen... Thế thì lạ lắm! Sống cuộc đời mới, theo Âu hóa thì không được nghi ngờ như người cổ hủ... Thôi đi, mợ cũng hủ bại vừa chứ! Đừng nói nữa! Đồ ngu!...”.

Thái độ sùng bái con Bê vàng của Kim đã đẩy vợ vào tay bạn, mở đường cho Huyền và Tân cùng nhau

ngoại tình. Đến khi việc vỡ lở, Huyền mới thấy những người đàn ông ấy tàn ác đến thế nào. Kim bắt Huyền viết theo bản giáp của mình thảo ra “lời thú tội” đã ngoại tình và “xin cam đoan là chịu thôi không đòi hỏi những quyền lợi của người vợ chính thất”, lại kết bằng một câu: “Khi thảo giấy này tôi vui lòng mà thảo chứ không do chồng tôi bắt ép”. Lời thú lại còn có câu: “Tôi đã đem nhiều tiền của chồng ra cùng nhân tình tiêu hoang”, Huyền xin chồng đừng vu oan như thế, Kim hạ lệnh “Phải viết! Phải đúng như thế, không được sai một chữ! Ít ra tôi cũng phải có một thứ khí giới đối phó với kẻ quyến rũ vợ tôi chứ, thưa bà!”. Kẻ sùng bái con Bê vàng đã trở mặt nhanh như chớp và đã đem hết mảnh khõe pháp luật học được trong nghề cạo giấy cho Tây để trói buộc nạn nhân của mình chặt như con bò sấp bị đưa đi hạ thủ ở lò sát sinh vậy. Từ đó Huyền từ chức bà chủ nhà đã được hạ xuống thân phận tôi đòi chỉ được ăn ở với u già.

Không chịu nổi cảnh hành hạ ấy, Huyền đến cầu cứu Tân thì được Tân nhắc lại cái quan niệm về tình yêu của y: “Tôi cho mục đích của ái tình không phải là hôn sự... Tôi sợ hôn nhân lắm... Tôi tin hôn nhân làm hại ái tình cũng như kẻ mộ đạo tin có Thượng đế vậy... Em muốn li dị chồng à? Để lấy Tân à? Ô! Không! Không đời nào! Tất em đã rõ là anh thù ghét hôn sự!... Yêu nhau thì phải lấy nhau, ấy những cái “gai” của ái tình chính là hôn sự. Cho nên ở những nước văn minh, cái lý tưởng của người đàn ông là có

một người vợ chung tình để mà lừa vợ với một số nhân tình khác, cũng như cái lý tưởng của người đàn bà là có một người chồng mù lòa để cho mình san sẻ cái tình hoa của ái tình cho một người nhân ngãi...”. Và Tân “cười nhạt” khẳng định: “Lúc nào anh cũng có dăm bảy cô nhân tình!” và y nói là đều xem họ “là những thứ đồ chơi tạm bợ...”.

Và Tân báo cho Huyền biết là y lại sắp sang Pháp, y lấy hai chiếc nhẫn kim cương đưa cho Huyền. Căm thù bốc lên trong lòng người đàn bà bị đối xử như một gái điếm được trả tiền công, Huyền ném hai chiếc nhẫn vào mặt y rồi bỏ về. Ít lâu sau thấy báo chụp ảnh Tân đang ngồi chấm một cuộc thi hoa hậu ở Sài Gòn, biết y chưa đi sang Pháp, Huyền bỏ nhà chồng ra đi quyết vào giết chết cái tên lừa đảo, đểu cáng mà cái xã hội lố lăng thời đó coi là thần tượng. Nhưng mà tìm đâu ra được Tân để báo thù, rồi túi cạn tiền, không còn để trả tiền buồng, đành nghe lão chủ khách sạn dụ dỗ tiếp khách làng chơi, thế là bắt đầu sa xuống cuộc đời truy lạc. Cuốn tiểu thuyết của Vũ Trọng Phụng tả con đường “*làm đi*” của Huyền và đã khẳng định rằng đẩy Huyền vào con đường ấy là hai kẻ đàn ông: anh chồng và thằng cha tình nhân, cả hai đều bỉ ổi, khốn nạn và ích kỷ đến cùng cực đều là nhân vật tiêu biểu của cái thời kỳ mà Vũ Trọng Phụng gọi là “thế kỷ đắc thắng cho chủ nghĩa cá nhân”.

V- LÀM ĐI KHÔNG PHẢI LÀ “CHUYỆN MUÔN NĂM CŨ”

Cũng không khỏi có người nghĩ rằng chuyện cô Huyền là “chuyện muôn năm cũ kể chi bây giờ”. Chuyện *Làm đi* đâu phải chỉ là chuyện xưa, vì ngày nay lúc nào, trên báo chí, trên đài phát thanh, đài truyền hình mà không đề cập đến việc chống nạn mãi dâm, là vì không phải chỉ bán dâm và mua dâm, mà cả quan hệ tình dục bừa bãi cũng là đều góp phần vào việc truyền bệnh SIDA. Quan hệ tình dục cũng ở trong phạm vi đạo đức của xã hội loài người, xưa hay nay gì cũng thế cả.

Năm 1993 này có ra đời một cuốn tiểu thuyết: *Hoa nước mắt* của Hoàng Ngọc Hà, kể chuyện một cô nữ sinh mới mười lăm tuổi mà phải nhảy xuống sông tự tử vì mẹ cứ đem trai về nhà mà bầy bạ từ khi con mới lên mười, rồi bỏ hẳn con đi theo trai, để con khổ sở, cô út suốt năm năm trời đến khi con phải chấm dứt cuộc đời giữa cái tuổi mới lớn lên. Kể đàn ông quyền rũ người mẹ bỏ con theo hã sao mà giống Tân trong *Làm đi* đến thế. Chắc là khi xây dựng Lâm, kẻ đàn ông phá hoại gia đình người ta đó, tác giả *Hoa nước mắt* không nghĩ đến Tân trong *Làm đi* nhưng mà sao hai kẻ ấy lại giống nhau, cũng chuyên đồ cái tốt mà ra quyền rũ thật nhiều con gái, đàn bà, nhưng chỉ xem họ là đồ chơi một lúc rồi thì “Sống chết mặc bay” chẳng thèm quan tâm mảy may đến số phận của họ và trắng tráo nói toạc ra với họ như thế, xem đó là một thứ nhân sinh quan văn minh, tiến bộ. Lâm của *Hoa nước mắt*, và Tân của

Làm đi ra chào đời cách nhau năm mươi bảy năm mà như là tiền thân và hậu kiếp, chỉ khác nhau màu sắc của cách sống ấy Tân mang nó từ Tây Âu về nên nom bề ngoài có vẻ lịch sự và Lâm thì nhập từ Đông Âu vừa chập chững bước vào kinh tế thị trường nên chưa kịp phấn son gì mấy cho cái bản chất trắng tráo của kẻ hãnh tiến xuất thân quê mùa. Ra đến nay, cái giống đàn ông như thế vẫn chưa tuyệt chủng, hồn Vũ Trọng Phụng chắc dám tin đâu là chúng sống dai đến thế để gây ra tai họa cho đàn bà, con gái.

Ở trên có nhận định rằng *Làm đi*, đã được viết ít nhiều như một cuốn sách có tính giáo huấn, về mặt giáo dục giới tính: đọc nó chắc có bạn không khỏi ngạc nhiên trước ba trang sách thuật lại lời của một ông bác sĩ giảng giải cho bệnh nhân về giang mai, cách truyền bệnh, triệu chứng của bệnh, tai hại của bệnh, di truyền của bệnh, cách chữa bệnh, có thể một cuốn sách giáo khoa cũng chưa chắc đã nói đầy đủ cặn kẽ hơn: các tiểu thuyết của Vũ Trọng Phụng, nhất là các phóng sự thường không ngại đem cho người đọc những hiểu biết về các khoa học như vậy.

Nhưng như thế thì có hại gì cho giá trị văn học của sách không? Cuốn *Làm đi*, tuy tác giả cố gò vào một luận đề xã hội và khoa học, nhưng bạn đọc vẫn cứ bị lôi cuốn như đọc bất kỳ một cuốn tiểu thuyết hay nào. Là vì các sự kiện, các biến cố diễn ra rất hợp lý, lại nhiều lúc rất bất ngờ, không những thế, các nhân vật lại rất

sinh động, dù tác giả họ chỉ qua một câu nói như tả ông phán bố của Huyền hay qua những lời biện luận dài dòng như tả Tân; nói một câu hay một tràng thì chân tướng của họ cũng đều được vẽ ra như một bức tranh truyền thần tài hoa. Còn nhân vật chính có mặt ở gần hết các trang sách là Huyền thì được tả qua những diễn biến tâm lý rất đổi phức tạp, từ tám bé cho đến lúc lớn lên, lúc có người yêu rồi người yêu tự tử, lúc bị ép lấy chồng, phải tìm cách phải tự vệ, mà oán giận gia đình, mà gần như nổi loạn, toan tính việc trả thù gia đình, đến lúc bước vào con đường ngoại tình, rồi con đường truy lạc: không chỉ tâm trạng Huyền được miêu tả mà rất nhiều lúc chính Huyền tự phân tích lòng mình, đánh giá phẩm chất của mình, kể cả kết án mình nghiêm khắc, rồi xót thương thân phận mình. Ít có cuốn tiểu thuyết mà nội tâm một nhân vật được phân tích nhiều và kỹ đến thế trong văn học ta: ít có cuốn tiểu thuyết trong văn học ta mà chỉ một mình nhân vật tự kể lại đời mình trong một tập ký sự sinh động, chân thật và chân thành, làm người đọc khi thì sững sốt, lúc lại phẫn nộ, lúc nào cũng cảm động, xót thương vô cùng.

VI- TẤM LÒNG VŨ TRỌNG PHỤNG XÓT THƯƠNG NGƯỜI SA NGÃ

Viết *Đời mua gió* Khái Hưng và Nhất Linh kết thúc bằng “một bữa tiệc ồn ào đầy những tiếng cười và đùa bỡn lả lơi”. Hai người nói chuyện Tuyết ốm, ho lao

và đi biệt đầu mất, thì một “trang thanh niên nằng cao cốc rượu sâm banh mời và nói: “Xin ai nấy uống cạn với tôi một cốc rượu. Còn như câu chuyện cô Tuyết nào đó thì xin hai anh xếp mau lại cho. Sống ngày nay nhớ chi đến ngày xưa, tưởng chi đến ngày mai. Cô Tuyết ấy có chết đi đã có các cô Tuyết khác đẹp, xinh tươi hơn, phải không các em?”.

“Phải lắm, phải lắm!”. Mọi người vỗ tay cười vang.

Kết thúc *Làm dĩ*, Vũ Trọng Phụng tả Huyền trao cho mình quyền vở ghi chép lại quãng đời trụy lạc của Huyền, hy vọng được “đem công bố cái mảnh đời tai hại ấy cho thiên hạ”. Và tác giả đã nghĩ ngay là nhờ tập bút ký ấy, có lẽ mà cái đời bỏ đi của Huyền cũng không đến nỗi là bỏ đi, đối với đàn bà con gái khác”.

Cùng một chuyện gái giang hồ, hai kết luận hoàn toàn trái ngược nhau.

Viết truyện gái giang hồ, Vũ Trọng Phụng biết là khó mà tránh được búa rìu của xã hội, nên đã để cho một nhân vật của mình rào trước: “Chẳng nên quên rằng quyền *Kiều* cũng đã bị kết án là sách đồi dâm”. Mà đúng thế. Nguyễn Công Trứ mười bảy vợ, bảy mươi ba tuổi còn lấy một lúc hai nàng hầu non và khoái chí tự giới thiệu “ngũ thập niên tiền nhị thập tam” mà lại mắng và rủa *Kiều*:

Bạc mệnh chẳng làm người tiết nghĩa

Đoạn trường cho đáng kiếp tà dâm

lại thâm thúy rất đối nhà Nho, lấy luôn một câu Kiều để chửi Kiều:

Nghĩ đời mà ngán cho đời!

Nho nhả như Nguyễn Khuyến mà cũng hơi mỉa:

Số kiếp bởi đâu mà lận đận

Rồi tự bình luận:

Sắc tài cho lắm cũng lôi thôi!

Vốn có lòng “thương hoa tiếc ngọc” trong ít nhiều trường hợp mà Tản Đà vẫn ác với Kiều:

Đôi hàng nước mắt đôi làn sóng

Nửa đám ma chồng nửa tiệc quan

Viết về một người “làm đĩ”, Vũ Trọng Phụng sao không nhớ lại những nhơ gia, thi sĩ ông cha ấy, và dù trong các văn phẩm của mình có mấy khi tỏ ra trữ tình bộc lộ lòng thương ai ghét ai đâu, thế mà xong cuốn tiểu thuyết này rồi, còn viết cố mười ba trang “đoạn cuối” nữa, để như là tâm sự riêng với nhân vật của mình: Cứ trông cái cách ông Trời đối phó với mọi sự giữ gìn chu đáo và mọi cuộc kiến thiết xa xôi của cả thế nhân mà đã đủ chán ngắt... Cho nên sau này dẫu em ngồi xe hơi hòm kính hay đi đẩy xe bò, có một vị khai quốc công thần quỳ dưới chân mình hay bị vài thằng chống bởi xăm nó đánh, nó chửi, sẽ chết trên kiệu bát cống có nhiều ông Bắc đầu bội tình đi đưa, hay sẽ chết khốn nạn trong phục đường thì bất quá

cũng đến vậy mà thôi. Ai hoài ơ đi lo lắng trên rừng xanh, có một chiếc lá vàng đã rụng!”.

Thật không đọc *Làm đi* thì có ai dám ngờ rằng tác giả *Số đỏ*, *Giông tố*, *Lục xì*, *Cạm bẫy người* mà lại có một trang trữ tình xót xa, nhân đạo đến thế.

Kết thúc *Làm đi* mà Vũ Trọng Phụng nhớ đến truyện Kiều và Thúy Kiều để xót thương thân phận cô Kiều của mình đúng như truyền thống nhân đạo của Nguyễn Du:

Thương thay cũng một kiếp người

Khéo thay mang lấy sắc tài làm chi!

Những là oan khổ lưu ly

Hay ngược thời gian vượt không gian như lòng xót thương của Liễu Kỳ Khanh bên Trung Quốc đối với chị em kỹ nữ đời Tống (thế kỷ XI).

Hay như lòng xót thương của chúa Giê Su đối với nữ thánh Maria ở Magdala là người có tội là gái giang hồ, khi Chúa bảo các đồ đệ: “Ai trong số các người mà không tội lỗi hãy ném hòn đá đầu tiên vào người đàn bà ấy”. Lời nói mà Liep Nhikalaiêvít Tolxtôi đã mượn làm đề từ cho cuốn *Sống lại* về “ả Maxlova” của mình.

Lời giới thiệu *Làm đi*

Nhà xuất bản Văn học, tái bản 2005

THAY LỜI TỰA

*Làm dĩ là một thiên tả chân tiểu thuyết⁽¹⁾ mục đích là hô hào nhà đạo đức và bậc làm cha mẹ lo chăm đến hạnh phúc của con cái và phải để ý đến cái sự mà những thành kiến hủ bại vẫn coi là điều bản thủ, tức là cái sự **dâm**.*

Sở dĩ tác giả không theo phái người ưa văn hoa bay bướm gọi cái sự ấy là Ái tình, không theo hạng người rụt rè gọi là tình dục, nhưng lại gọi nó ra đây bằng cái tên tục của nó, ấy là vì tác giả cố quan niệm rất chắc chắn rằng cái sự ấy gần xác thịt hơn là gần linh hồn, chia nó ra làm hai cũng được, gồm nó vào làm một lại càng đúng lẽ sinh lý, hai cái điều hòa tương trợ lẫn nhau, và khi sự khao khát của xác thịt có thỏa mãn thì ái tình tinh thần mới bền chặt được. Nói đến ái tình lý tưởng mà không đếm xỉa đến cái **dâm**, đó chỉ là việc của hạng mơ mộng hão huyền.

*Một thiên tiểu thuyết phụng sự cái **dâm**?*

*Xin các nhà đạo đức hãy khoan buộc tội! Cái **dâm** tự nó không xấu, mà nó còn là cái điều cao thượng đẹp*

(1) Nay gọi là tiểu thuyết hiện thực.

đẽ và linh thiêng vô cùng, vì nhờ nó mà loài người không tiêu diệt, nhờ nó mà có chúng ta đây. Tác giả xin đề Freud, Goethe, Schiller⁽¹⁾, Yên Đổ, Nguyễn Công Trứ, cất nghĩa cho các ngài nghe rằng sự **dâm** có điều bản thủ không đáng nói đến chẳng, tưởng đã đủ. Vậy thì, thưa các ngài - **Ôi! Hỡi người đọc ta, phường đạo đức giả mà giống hết ta, như anh em ta! - tại làm sao cái điều ấy, cái điều mà người ta tự cho mình là đứng đắn, đạo đức không dám nói ra miệng bao giờ, thì chính là cái điều mà bất cứ lúc nào người ấy cũng có thể phải nghĩ thầm trong bụng?**

Cái **dâm** thuộc về quyền sinh lý học chứ luân lý không kiểm chế nổi nó.

Tình dục đã cần cho xác thịt cũng như sự ăn uống, thì **ái tình cao thượng** chỉ là một thứ ái tình mà trong đó sự ham muốn của xác thịt không được thỏa mãn, nghĩa là nói tóm lại thì đó chỉ là thứ **ái tình thất vọng** mà thôi! Nó bị thất vọng thì người ta gọi Nó là ái tình cao thượng, ái tình trong sạch, yêu trong lý tưởng, yêu bằng tinh thần.

(1) Sigmund Freud (1856-1939) thầy thuốc chuyên về bệnh tâm thần người Áo sáng lập phương pháp phân tích tâm lý giải thích nhiều hành động của con người bằng những tác động tâm lý và tình dục.

Wolfgang Goethe (1749-1832) thi hào và văn hào đồng thời là bác học Đức, bạn thân của Friedrich Schiller (1759-1805) tác giả nhiều kịch thơ lãng mạn nổi tiếng.

Ở các nước văn minh, người ta không kiêng nói đến cái **dâm**. Trái lại, người ta còn đem cái **dâm** ra mà nghiên cứu, phân tích, để dạy cho nhau nên **dâm** như thế nào... Bao nhiêu công nghiên cứu, kinh nghiệm, học hành của những bác học đã bạc đầu chung quanh một vấn đề **dâm** để cho xã hội biết nâng nó lên một trình độ tận thiện, tận mỹ! Những sách, vở, những cuộc đăng đàn diễn thuyết đã cứu vớt khỏi vòng truy lạc biết bao nam nữ thiếu niên⁽¹⁾... Vậy mà vấn đề giáo dục cái **dâm** quan trọng đến nỗi bao nhiêu giấy mực rồi cũng chưa là đủ. Một giáo sư trường Đại học ở Berlin, ông W.Liepmann đã phải nói:

“Tuổi trẻ với ái tình, vấn đề ấy còn có thể gọi là tấn đại bi kịch của ái tình, vì rằng, cứ theo hiện tình do sự ngu dốt và nền giáo dục sai lầm, cái sự khoái lạc cao thượng nhất của loài người đã trải qua bao nhiêu điều ác hại rồi mới đến lúc được đem ra tận hưởng, nếu không sớm bị liệt nhược và bị hắt xuống cống rãnh”.

Chúng ta ngày nay đã đến lúc phải quan tâm đến điều ấy rồi đó.

Sự gặp gỡ của Đông Tây trên dải đất này đã ảnh hưởng mạnh vào đời sống vật chất của chúng ta. Còn gì vô lý cho bằng đã công nhận cuộc tân sinh hoạt

(1) Thiếu niên ngày trước có nghĩa như thanh niên ngày nay.

trong đó có rạp hát, rạp chiếu bóng, những một y phục tân thời, nhà khiêu vũ, nước hoa, phấn sáp, là những điều kiện làm cho loài người càng ngày càng tăng mãi cái **dâm** lên, mà lại đồng thời không công nhận vấn đề giáo dục cái sự **dâm** là cần truyền bá, ngơ hầu chỉ bảo cho bọn hậu sinh biết cách **dâm** cho có luân lý, **dâm** cho lương thiện, **dâm** cho khỏi hại giống nòi?

Xã hội Việt Nam này, thật vậy đã bắt đầu loạn dâm!

Sự làm giàu dùng dùng của những thầy lang chữa bệnh hoa liễu, sự phát đạt của những tiệm khiêu vũ, tăng số của bọn giang hồ, nạn hoang thai, những vụ án mạng vì tình mà hàng ngày các báo đăng lên mục tin đặc biệt, sự chán đời đến tự tử của một số nam nữ thiếu niên, nạn hiếp dâm, vân vân, đủ dẫn chứng cho lời than ấy.

Đứng trước tình thế ấy mà chỉ khoanh tay kêu “**Ôi phong hóa suy đồi**” thì nào có ích gì cho ai?

Tìm một nền luân lý cho sự **dâm**, giáo hóa cho thiếu niên⁽¹⁾ biết rõ dục tình là những gì, đó là những việc phải làm ngay vậy.

Nam nữ thiếu niên vào lúc dậy thì, vào lúc xác thịt rạo rực lên vì những biến đổi âm thầm và sự phát triển của những cơ quan sinh dục, là rất dễ lầm lỗi, là rất

(1) Thiếu niên thời ấy là chữ gọi thanh niên ngày nay.

dễ hư hỏng, nếu không được bậc cha mẹ chỉ bảo những điều cần biết và đề phòng mọi hoàn cảnh xấu hợ cho.

Sao người ta lại coi tình dục là không quan trọng, là điều nhơ bẩn? Sao người ta lại cam tâm ngu dốt như thế, lại đạo đức giả đến như thế? Sao lại không dám nói đến cái sự nó vẫn ám ảnh hết thảy mọi hạng người? Sao lại không dám vứt bỏ cái sự hổ thẹn vô lý để giảng dạy về những bộ phận sinh dục là những cái mà đáng Thượng đế dám ban cho nhân loại mà không hổ thẹn?

Nói hay im, bảo nhau biết điều hòa cái **dâm** để tô điểm cuộc đời, hay là cứ mặc quách để cái dâm của loài người làm loạn loài người, ấy chỉ do đó mà ra sự thịnh, suy của nòi giống.

Vì những lẽ ấy truyện **Làm đi** ra đời.

Nó sẽ làm cho bọn đạo đức "không phải đường" phải nhãn mặt.

Nó sẽ làm cho hạng người không muốn hiểu biết gì cả sẽ kêu suông: "**Ôi phong hóa suy đồi!**".

Nhưng tác giả còn hy vọng ở những người biết nghĩ...".

VŨ TRỌNG PHỤNG

Khi bậc làm cha mẹ sẽ cứ mãi mãi không đủ tư cách truyền lại cho con cái phần gia tài cao thượng ấy theo một quan niệm hoàn toàn đạo đức và bằng sự thấu triệt đủ cả mọi lẽ sinh lý học, tùy theo niên hạn và trí thông minh của chúng, thì sẽ lắm lần đáng ghê tởm, sẽ cứ mãi mãi làm uế tạp mất cái của báu ấy mà tạo hóa đã phú cho ta, và sẽ ngăn trở bọn hậu sinh không còn biết lần đường nào để đi đến chỗ tận thiện, tận mỹ.

Giáo sư W.Liepmann

ĐOẠN ĐẦU

Trên tường, đồng hồ thông thả đánh bảy tiếng.

Bàn ăn đã dọn đi rồi, bây giờ Quý ngồi trước một chén nước nóng, một cái tăm buông thông ở miệng, mấy nét nhăn nhú lại ở trán, sự trầm tư mặc tưởng ở cái mặt thần thờ, vẻ nhọc mệt, uể oải ở hai cánh tay buông xuôi... Thân thể nó, nó đặt nghiêng trên chiếc ghế, hai chân nó duỗi thẳng căng ra, lại thêm cái đầu

hơi cúi về trước với hai cánh tay buông xuôi như muốn để rơi xuống đất - cái dáng điệu ấy khiến cho tôi những trông mà buồn.

Tôi nói:

- Ngồi ngay ngắn lại đi, mày! Tao trông mày y như người bị trọng thương đang nằm trên “băng ca” hay là một kẻ bị ám sát ấy!

- Chỉ láo! Nó thông thả đáp thế rồi vẫn ngồi như nguyên.

Vợ tôi lúc ấy đương lúi húi dọn dẹp dưới bếp. Tôi lăm lét nhìn trước, nhìn sau, rồi khẽ nháy nó:

- Đi chơi nhé?

Nó vẫn uể oải:

- Ừ, đi thì đi! Nhưng mà... đi đâu?

Tôi vẫn nói khẽ:

- Tầu, sắc, yên, và... đổ⁽¹⁾.

Nó cười nhạt, hoài nghi mà rằng:

- Tối bất khả!⁽²⁾. Mày phải biết chứ, tao... hiện nay, ít ra tao cũng là một nhà mô phạm hẳn hoi rồi!

- Ông ghét nhất những quân đạo đức giả!

(1) Rượu, gái, thuốc phiện và cờ bạc.

(2) Rất không thể được.

Nó vênh mặt lên để khinh bỉ tôi chứ không đáp.

Một lúc lâu, hai chúng tôi cứ ngồi lặng im.

Quý với tôi là một đôi bạn rất thân. Chúng tôi yêu nhau từ khi còn húi trọc, cấp sách đến trường học lớp dự bị⁽¹⁾. Cái tình bằng hữu của chúng tôi đã tỏ rõ ở những lúc nó biết hy sinh cho tôi, biết nhường nhịn tôi, những lúc đánh đáo ở sân trường, những lúc mò bi ở các cống rãnh, những lúc đi đổ đẽ mèn ngày chủ nhật, đi bắt ve sầu đêm khuya mùa hạ, ở những gốc cây... Đã có khi chúng tôi cãi cọ nhau, hoặc là giữa lúc ông thầy chỉ thấy hai cái mặt của chúng tôi ngậy ra nghe giảng bài, nhưng thật ra ấy là những lúc chúng tôi vót đuôi quần bút cho thật nhọn để mà đâm ngấm lẫn nhau cho nát đùi nhau ra... Lúc có khi nó có con ve sầu khổng lồ mà không để tôi chơi chung, khiến cho tôi lập tâm trả thù, chờ khi vào lớp đầu đấy rồi, sau khi thầy giáo đã cầm miếng phấn với cái thước kẻ bảng rồi, tôi mới khẽ luồn tay vào túi nó, bóp con ve sầu khiến con ve kêu “ríu ríu ọ ọ” râm lớp lên, để cho thằng Quý phải ra quỳ ngoài hiên sau khi bị ba cái tát. Ghét, yêu, yêu, ghét chúng tôi đã vô tâm theo một môn triết học cao xa, thâm thúy mà người ta dạy cho giai gái phải theo để giữ cho được bền chặt lòng yêu, cho cuộc sống chung khỏi phẳng lặng buồn tẻ như mặt nước ao tù. Cho nên nào là dán giấy có những chữ “Tôi là thằng ăn cắp” vào sau

(1) Ngang lớp hai ngày nay...

lưng nhau, nào là đương ngồi yên lành mà đập gậy ngồi bút của nhau vào giữa giờ “đích tề”⁽¹⁾, nào là đưa nọ đứng lên đọc bài thì đưa kia luôn ngâm ngay một lọ mực xuống chỗ dưới đũng quần, thôi thì không một phương kế ranh mãnh nào mà chúng tôi lại không dùng để tỏ cho nhau cái tình thân ái. Sau những trận chiến tranh ngâm ngâm mà chúng tôi coi nhau là kẻ thù bất cộng đái thiên⁽²⁾ rồi, thì lại có một sự nhỏ mọn rất vô nghĩa lý gì đó cũng đủ giải hòa chúng tôi. Nó với tôi, như chó với mèo. Nói cho cùng, đó là một đôi bạn đọc học đáng làm gương mẫu cho đời này và đời sau vậy.

Học lên trình độ trung học sơ đẳng⁽³⁾ thì chúng tôi bắt đầu xa cách nhau. Tôi học vài năm rồi tôi thôi, tôi lặn vào nghề văn. Quý cứ mãi mãi đũng quần ở trường sư phạm, rồi ra gõ đầu trẻ.

Từ khi nó được người ta phó thác cho cái thiên chức đi giảng rằng “café là cà phê: le café là nước cà phê; mère là mẹ: la mère là mẹ là người mẹ”⁽⁴⁾ cho Mán Mừng ở những nơi thâm sơn cùng cốc biết thế nào là văn minh tiến bộ, thì ấy là chúng tôi cách biệt hẳn nhau. Thảng hoặc đôi khi một lá thư đi, một lá thư về, nhưng tin tức nhạt phèo, vì không có điều gì ra ngoài

(1) Chính tả, nói theo tiếng Pháp.

(2) Không đội trời chung.

(3) Tương đương với cấp hai ngày nay.

(4) Ngày trước nhiều thầy giáo, cô giáo dạy tiếng Pháp thế đấy.

cái vấn đề tầm thường mà quan trọng, nhỏ mọn mà to tát, là cái sự hỏi nhau về việc no ấm của bầu đàn thê tử.

Nói cho đúng, khi mới xa nhau, cũng lắm khi tôi thấy như tôi thiếu thốn cái gì... Sự vật lộn để kiếm miếng sống ở đời tuy chóng làm cho tôi và Quý dễ quên nhau, song có lẽ nó cũng như tôi, cũng nhiều khi nó ngồi trầm ngâm nhớ lại quãng đời trẻ con đầy những ánh sáng tung bừng, đầy những sự điên rồ ngây thơ, đầy những cách lếu lảo vô tội, mà nó cần đến thơ chim gái thì nó có tôi, hoặc tôi thiếu tiền xem chiếu bóng thì tôi có nó.

Ít lâu sau đó, tôi được tin rằng ông cụ nhà nó bắt nó lấy con gái một ông chánh tổng giàu có vô cùng, một thôn nữ người to như cái bồ, đen như mỡ hóng, một người nó không yêu một tí nào cả nhưng mà lại yêu nó lắm, vì ghen lắm, mà lại có đủ một nghìn tính xấu, nghĩa là nói tóm lại thì sai những mối ước vọng của nó cả trăm phần trăm! Trong hai năm trời, hễ tôi nghĩ đến thằng Quý là tôi cười thầm một cách mát ruột, coi như cuộc tình duyên khổ não của nó như là một cách trời quả báo nó, một cách tiền oan nghiệp chướng của nó, tôi không cần phải trả thù nó nữa, vì khi xưa, trong những lúc bàn tính về tương lai, về cách kén vợ đẹp, nó đã bao phen chê bai những sự khát vọng của tôi là “sát mặt đất”⁽¹⁾ là quá đồi tầm thường.

(1) Tác giả như dịch nghĩa thành ngữ tiếng Pháp “Terre à terre”.

Hai năm sau, một lần nhận được thư của nó, thấy nó kêu với tôi rằng chẳng may nó làm bố trẻ con mất rồi, nó than thở rằng nó đã có hai đứa con gái, và than ôi, mặt mũi lại giống mẹ như đúc! Thế rồi thì đến sự vun vút như vợ đẻ, con sài, những sự lo toan về kẻ cười người khóc, khi giỗ, ngày tết, tiền họ, công nợ... những sự tầm thường vô cùng nó trói chặt loài người vào một thứ dây liên lạc vô hình để cho chúng ta lụy lẫn nhau, làm khổ nhau, những điều làm cho chúng ta mất hết chí khí, mất hết nhiệt huyết, mất hết cả hi vọng.

Bữa trưa hôm nay, tôi thấy ông giáo Quý, mặt mày ngầy dại như mất hết tinh thần, với bộ âu phục vải vàng và đôi giày da dầu, đương đi lang thang một mình, giữa Hà Thành mà tựa hồ như lạc loài vào một xã hội mới lạ nào vậy. Sướng quá, tôi chạy lại vỗ lấy nó, rồi sau khi cùng đi với nhau nó mua chiếc đèn cồng, tôi mời nó về nhà thết một bữa cơm. Anh em xa cách bấy lâu mới gặp nhau, cái sự vui mừng của chúng tôi không cần phải tả.

Trong khi chén tạc, chén thù, thằng Quý khoe với tôi đã được thăng lên giáo học hạng tám, vợ nó mỗi ngày một khó chịu, hai đứa con gái nó mỗi ngày một thêm giống mẹ, con mèo nhà nó đã đẻ hai lứa được ba con tam thể, vân vân...

Tôi muốn lôi nó đi giải buồn vì nó kêu chỉ ở chơi được với tôi độ một hai hôm thôi, vậy thì tôi cần tiếp đãi nó cho thật long trọng, để nó có thể đo xem mực

thuộc văn minh, tiến hóa của một nơi đại đô hội ta đã đến bậc nào. Nói cho đúng ra, thân tôi mấy tháng nay đã như thân tù giam lỏng, không có một dịp nào để mong sổ lồng tháo cũi, vậy thì sẵn sàng có bạn làm ông giáo ở thượng du, nhân nghỉ hè về chơi với mình, tôi gì tôi lại không lợi dụng?

Tức thì tôi đứng phắt dậy, bảo bạn như truyền một cái lệnh:

- Đi!

Bạn tôi đứng lên, thì tôi khoác áo rồi xuống bếp. Tôi định vào riêng một mình nói thác với vợ, chẳng ngờ thằng bạn ngốc ấy đi theo ngay chân tôi. Thế là, trước khi tôi kịp mở mồm, nó đã nói một cách kịch côm:

- Xin phép bác cho tôi đi chơi phiếm với bác giai một lát.

Vợ tôi vờ tươi cười mà rằng:

- Không dám ạ, bấm độ mười giờ thì mời bác về nghỉ với nhà tôi.

Thằng Quý “vâng” ngay tức khắc. Bực quá, tôi chống chế:

- Mười giờ về sao được: Bác ấy còn phải đi thăm nhiều bạn cũ.

- Cậu đừng về! Bác giáo vừa bảo đi chơi phiếm chứ thăm bạn nào!

- Ấy, thế nào cậu cháu cũng lôi kéo bác đi chơi bởi đấy! Cậu cháu bậy bạ lắm chứ không đứng đắn như bác đâu, bác nên đề phòng!

Trong khi bạn tôi lại “vâng vâng” một cách đại dột vô cùng thì tôi đứng tức ắng cổ ra. Không phải tôi là hạng sợ vợ, ấy chẳng qua là nể. Bụng dạ đàn bà nhỏ nhen ti tiểu, nào có biết gì là xã giao lịch sự, là bọn đàn ông chúng ta tuy chơi thì cũng có chơi, nhưng ai nỡ phụ vợ bao giờ?

Tưởng tôi cam thế là sợ, không biết rằng ấy là bị tôi khinh.

Vợ tôi lại nói:

- Bác đi chơi về rồi nghỉ cho sớm kẻo hôm nay đi đường xa vất vả...

Chúng tôi ra đi.

Thoạt đầu tôi bàn với Quý rằng tiện nó về thì để tôi bảo mấy anh em mừng nó một châu rượu ở dưới xóm... nào ngờ nó nhất định chối đây đẩy, lại sợ vợ tôi hơn cả tôi!

- Hàng mấy năm mới về chơi một lần mà lại để cho vợ người ta phải ghét mặt thì chán lắm - nó nói thế!

Đi xem chiếu bóng, xem hát vài tiệm khiêu vũ, đi chơi phiếm các phố xá đều không thích cả, sau cùng chúng tôi tìm cái thú nguyệt hoa. Như vậy, tôi có thể

cho anh Mán Xá⁽¹⁾ biết cái trình độ mãi dâm đã đến bậc nào. Quý kều ở đường rừng chẳng hiểu chuyện gì, nếu thế cũng hay lắm.

Một người bạn vào hạng tay chơi bởi lão luyện của tôi đã mách cho tôi biết ở phố S.T có một nhà kia là một nơi Bồng Lai tiên cảnh. Dem theo một số bạc kha khá đến đấy, tôi sẽ được tiếp đãi như một ông hoàng, tôi có thể xin được ái tình ở những người đàn bà đẹp để mà xã hội vẫn gọi là thượng lưu. Mụ chủ là một mụ con quan, đã khôn khéo lại kín đáo vô cùng, khách làng chơi sẽ được bảo hiểm về đủ mọi phương diện.

Ý đã quyết, chúng tôi gọi xe bước lên.

Khi xe đến phố ấy, anh phu kéo dõ ghéch xe lên vỉa hè, trước một tòa nhà tây mà bề ngoài tỏ ra rằng chủ nhà ở trong là người lương thiện. Năm phút sau, anh phu xe quay ra bảo chúng tôi cứ vào.

Lên qua ba bậc thêm, mặt tôi chưa kịp ló vào trong khung cửa, Quý đi sau tôi đã vội để tay lên bên vai tôi như muốn giữ tôi đứng lại. Tôi cũng chột dạ, đứng hẳn lại, tần ngần lo sợ không khéo thằng phu xe lầm nhà hoặc là nhà đã đổi chủ rồi cũng nên.

(1) Mán Xá là cái tên mà Vũ Trọng Phụng và các bạn thường gọi đùa Lan Khai vì nhà văn này ở Tuyên Quang và hay viết tiểu thuyết về dân miền ngược, đường rừng.

Không! Dù là ngài đã ăn chơi lợc lỏi, đã trải đời hết sức, đã biết rõ đủ cả những cái mặt trái nhơ nhuốc của xã hội đi nữa, chắc ngài cũng phải đến phân vân như chúng tôi mà thôi, chớ ngài không thể có ngay cái tính khinh đời ngạo mạn dám đi tin ngay rằng sự mãi dâm lại có thể đóng đại bản doanh ở trong một nơi như nhà này. Tủ chè khảm, sập gụ bộ phòng khách Tàu, tủ đồ cổ gương to bằng cả một cái giường, đỉnh đồng hun bày dưới đất đồ sộ bằng thứ đỉnh mà Hạng Võ⁽¹⁾ đã nâng cao lên để khoe gân cốt, những chậu sứ và đồng sứ Giang Tây, ngần ấy đồ đạc tỏ ra rằng nếu đó không là nhà một vị nhất phẩm hưu quan thì cũng phải là một nhà giàu có. Nhất là bầu không khí lặng lẽ vắng tanh vắng ngắt càng làm tăng vẻ nghiêm trang...

Chúng tôi đã muốn tháo lui...

Chợt đâu có ngay một anh chàng chân tuy dẫm đất nhưng quần áo trắng nõn, vội chạy ra tươi cười nghiêng đầu chào chúng tôi và mời chúng tôi một cách chân thật: - Ấy! Xin mời các quan cứ vào! Thế là chúng tôi yên tâm. Trong cái miệng cười lệch của anh chàng chúng tôi được yên trí ngay, nếu không là bồi sãm, là *mía cô*⁽¹⁾ thì người ta không thể nào có dáng điệu thân

(1) Ý nói thứ đỉnh rất to.

(2) Bồi ở buồng cho thuê, nói theo tiếng Pháp chambre nghĩa là cái buồng – Mía cô là cách Việt hóa tiếng Pháp maquereau tên đi gọi gái cho khách làng chơi.

mật đến suông sã và cái vui vẻ đến như khinh người, đối với những khách, như anh chàng này được.

Chúng tôi vào đến chỗ phòng khách kiểu Tàu, chỉ chờ cho người ta mời ngồi xuống ghế, thì người ta lại nói:

- Ấy, xin mời các quan vào hăn trong này...

Qua một lối đi chật hẹp nối với cái phòng khách trống lẹ ở ngoài cùng, đến một cái sân. Rồi thì, từ cái sân trở vào, lại một lối đi chật hẹp giữa một dãy tường và một dãy tường nữa thỉnh thoảng có cửa lớn và cửa sổ, mà người ta để ngỏ hăn hoặc che đi bằng màn, hoặc bằng bình phong. Bên trong những phòng xép ấy, tịnh không có tiếng người. Tôi mừng thầm đến chơi được ngày vắng khách. Qua một cái sân nữa đến một gian phòng trong đó bày bộ *xa lông* tây thì người ta mời chúng tôi ngồi xuống. Từ đây trở đi, bên ngoài phòng những cái bóng trắng lạng lẽ chạy đi chạy lại tấp nập, ý chừng sửa soạn cuộc tìm hoa cho bướm vì bướm đã sẵn chờ hoa. Rồi thì một hồi tiếng dép dừ lạch bạch vỗ vào những bậc thang gạch ở sân báo rằng có bà chủ đã từ trên gác bước xuống.

- Kính chào hai ngài.

- Không dám ạ, kính chào bà.

Mụ chủ còn đứng bên ngoài bậu cửa để cài nốt cái khuy thứ năm của cái áo màu xanh nhạt. Trước khi bị trói buộc vào lễ độ, cái áo dài nửa khép nửa mở của mụ

đã để lộ ra lượt *đăng ten* ở cái *coc-xê*, một cái bụng vĩ đại, hai bắp đùi đồ sộ ẩn hiện trong lần vải phin mỏng dính, và những cái ấy nói chuyện về mụ nhiều điều thú vị lắm, giới thiệu mụ với chúng tôi một cách kỹ càng đầy đủ lắm. Nhất là mớ tóc trần vẫn tam còn rối loạn trên đầu càng làm cho mụ tuy xuân xanh đã ngả vàng mà vẫn còn ý nhị giăng gió, trai lơ. Hai mắt đa tình, đôi má phính phính, cái môi đỏ choét... Tôi chợt nghĩ đến bọn đàn ông chúng ta, những thằng trượng phu, những đứa nam nhi, đã ôm ấp mụ để cùng mụ chia xẻ mất cơ nghiệp. Cảm tưởng thứ nhất của tôi là thấy mụ đáng sợ lắm, là mụ có cái thế lực của một Tú Bà ở phương Tây, một thứ trùm dĩ thượng lưu có tả trong cuốn phóng sự *Les servantes du Démon*⁽¹⁾ hạng mụ giàu đã từng tiếp đón trong nhà những chủ ngân hàng, những vị thượng thư, những sứ thần các nước, đã làm thỏa lòng ông nghị này bằng cách kiếm cho ông ta vợ một ông nghị khác, bởi lẽ ông nghị khác đã chiếm mất một ghế thứ trưởng của ông nghị này!

Mụ vào ngồi chễm chệ đối diện chúng tôi, đưa tay lên miệng che một cái ngáp nhọc mệt, cái thứ ngáp của những người bị phiền nhiễu rồi hỏi thông:

- Xin lỗi các ngài, tôi nói thế này khí không phải: các ngài là người đây hay ở đâu xa về?

(1) Những nữ tì của Ác Quỷ.

Tôi đưa mắt nhìn bạn để bạn biết rằng bộ quần áo vải vàng của bạn đã nói xấu bạn là người đường rừng, và do thế, đã làm xấu cả mặt tôi. Rồi tôi đáp:

- Đây chỉ có ông bạn tôi đây là ở xa về, còn tôi thì vẫn là người ở đây.

Mụ lại hỏi:

- Ngài đã có đến?

- Cách đây đã vài tháng...

- Hẳn là bữa ấy, con em nó tiếp?

- Phải.

- Thế hai ông anh cần dùng những gì nào?

Khen thay cho cái lối xử thế của bọn mụ giàu, khách lạ nào cũng được xưng hô thân ngay. Không thấy gì là ngượng nữa, Quý đâm ngay ra rất can đảm mà vội phán:

- Thưa bà chị, chúng tôi cần dùng... Ái tình.

Mụ đưa đẩy con mắt, tươi cười buông một câu:

- Cái ấy thì đã cố nhiên, nhưng còn gì nữa chứ? Đến đây, bạn đưa mắt bảo tôi đáp hộ. Tôi nói:

- Này bà chị ạ, bà chị lo sao cho tôi đây được tỏ hết cái tình bằng hữu ra với bạn tôi thì bà chị cứ việc... Vả lại bà chị còn có gì nữa? Bất quá bà chị cũng chỉ có

đến ả Phù Dung và Lưu Linh⁽¹⁾ nữa là cùng, vậy nhân dịp cũng nên mời cả hai người ấy đến cho vui.

- Được lắm!

Mụ reo lên như thế rồi nghiêm nét mặt, khẽ nói với tôi:

- Nay ông anh, đừng giỡn nữa. Thế cần hạng đàn bà nào? Hai hay một? Ta hay Tàu, hay đầm lai?

- Bà chị cứ ban cho món hàng nội hóa.

- Ủ, thế vào hạng nào? Tân thời hay nhà quê? Hay nửa quê nửa tỉnh?

Tôi đưa mắt trả cho bạn cái phân kén chọn ấy. Bạn nói:

- Tiểu thư tân thời!

Mụ giầu cười mà rằng:

- Tiểu thư thì chả có được. Ài lại gả bán cho các ngài một cách dễ dàng quá thế! Họa chẳng...

- Miễn cứ là đàn bà là được rồi!

- Nhưng mà nên nói trước cho kỹ lưỡng, vì người mà tôi đã gọi đến là phải dùng được, chứ không phải

(1) Phù Dung là thứ gọi nữ thân thuốc phiện; Lưu Linh đời Tấn bên Trung Quốc (thế kỷ IV) là một trong bảy người hiền ở ẩn trong rừng trúc gọi là “Trúc Lâm thất hiền” chỉ uống rượu không nghĩ đến việc đời.

đổi chác, xe đi xe về, thêm lời thôi cho người ta mà phiền cho mình. Ấu là hai ông muốn thứ hàng nào cứ kê khai ra cho kỹ lưỡng.

- Thế bà chị đại khái có thứ hàng gì?

Đây là chỗ hẹn hò có đủ hạng người, mà em thì là một bà Nguyệt có trăm nghìn thứ sợi chỉ hồng nhỏ, to, dài, ngắn khác nhau... Bà thông, bà phán vì ma đen ma đỏ mà phải gỡ gạc nhé? Thế nào?

- Con nhà tử tế! - bạn tôi bĩu mồm.

- Chứ không ư? Con nhà tử tế thì không hư thân được hay sao?

- Bà thông, bà phán hoặc con nhà tử tế hẳn phải tốt hơn gái nháy...

Mụ giầu gờ tay lên xóa những lời nói của bạn tôi...

- Ông anh chưa biết... Hạng bà thông, cô ký, tuy quý là quý ở cái tiếng, chứ phần nhiều là lợn sề, chỉ biết trơ ra như cây gỗ mà thôi, xin chớ khinh thường bọn gái nháy. Bọn ấy mới là bọn thạo đời. Họ có trăm nghìn lối nũng nịu, uốn éo, khéo lắm!

- Ủ, hay thế cũng được.

- Thế hay hai một?

- Tùy bà chị đấy.

Sau một hồi ngẫm nghĩ mụ nói:

- Gọi hai người chưa chắc đã là chơi hoang mà gọi một người chưa chắc đã là hà tiện. Nếu gọi hai người thì hai ông phải dùng hai buồng, vì đây là nơi kín đáo, bọn phụ nữ chỉ đi ngang về tắt, chứ không phải là chỗ có môn bài mà bảo cứ việc công nhiên... Do thế, ghép hai người đàn bà vào một phòng thì khó khăn lắm.

Chúng tôi còn đương ngẫm nghĩ đến cái ví da thì mụ lại tiếp:

- Hai quan anh tha lỗi cho nhé, nói gần nói xa chẳng qua nói thật... Thế hai quan anh định tiêu phí vào cái cuộc dạ yến này bao nhiêu?

Tôi nói:

- Thôi, nhất định là gái nhảy. Một cái buồng, một hộp thuốc phiện, hai chai *sâm banh*, và một người đàn bà!

Rồi tôi giở ví lấy số bạc đưa ra và thêm:

- Ấy, tùy bà chị xử ra sao cho nó đáng đồng tiền, bạn này còn bạn khác.

- Điều ấy ông không phải dạy!

Mụ bước ra sân, quát lên:

- Con Duyên đâu! Đưa hai ông lên buồng số 4 đi mày!

Rồi quay lại chúng tôi:

- Trong khi chờ đợi, có con Duyên nó nằm tiêm tạm cho hai ông anh đỡ buồn.

Rồi mở ra ngoài, theo sau có một anh chàng răng vàng, quần áo cánh lụa. Một thiếu nữ nhỏ nhắn ra chào chúng tôi và dẫn chúng tôi lên gác trên.

Cái phòng này bài trí lịch sự lắm, có thể so với phòng các khách sạn tây lớn. Sập gụ trên có khay đèn, giường Hồng Kông, ghế *di-văng*. Một cái gương kiểu *Psyché*⁽¹⁾ tại một góc. Bàn rửa mặt có sẵn nhiều khăn bông trắng nuốt tại một góc khác. Trên tường vô số ảnh mỹ nữ Tây phương khỏa thân, những ảnh người ta lấy ở những báo chí khiêu dâm như: *Paris plaisirs*, *Eros*, *Sex appeal*⁽²⁾.

Hai chúng tôi bỏ áo ngoài, lên nằm ở sập. Duyên co ro ngồi sửa soạn khay đèn. Công việc thứ nhất của tôi là ngắm nghía mặt mũi và thân thể Duyên. Nó cũng như trăm nghìn gái trẻ ở những nơi hoa tường liễu ngõ khác, nhưng cái đặc biệt của nó là ở chỗ có vẻ mặt ngây thơ khác thường! Khi người phải trông thấy sự ngây thơ trên mặt một gái đã như thế, thì người ta đắm

(1) Tiếng Pháp chỉ thứ gương soi to, cao, có thể nghiêng lên nghiêng xuống được.

(2) *Paris plaisirs* nghĩa là thú vui Paris.

Eros là tên thần ái tình trong thần thoại cổ Hy Lạp.

Sex appeal tiếng Anh của người Mỹ có nghĩa là *Quyến rũ*, *Gợi tình*, *Tiếng gọi của giới tính*.

ra hoài nghi lạ lùng, và không còn tìm được một danh từ nào để gọi sự trong sạch của phái yếu nữa.

Từ đây trở đi, bạn tôi nằm nghiêm trang với cái tinh thần một anh chống hối hận vì đã trót ngoại tình, phụ vợ. Duyên nằm ngoan ngoãn tiêm thuốc. Câu chuyện bắt đầu nở như gạo rang.

- Em ơi! em bao nhiêu tuổi?

- Thưa anh, em tuy vậy mà đã 21 tuổi rồi cơ đấy. Em trẻ lắm, phải không?

- Em là con bà chủ đấy à?

- Vâng, nhưng mà là con nuôi.

- Thế em có hay phải tiếp khách không?

- Thỉnh thoảng thôi, vì em có nhân tình.

- Oai nhỉ! Thế nhân tình em là ai?

- Một ông Tây thầy kiện già, yêu em ghê lắm cơ!

- Sao người ta không lấy em?

- Bà đâm ghen lắm, ông ta chỉ dám đến đây là cùng chứ không dám nghĩ đến chuyện thuê nhà riêng cho em.

- Thế khách đến nhà này là những hạng nào?

- Ô, đủ, các anh ạ. Các ông tây chánh sở này, chánh sở nọ, quan bình, thầy kiện, mõ tòa, tây đen cho

vay lãi⁽¹⁾ khách chủ hiệu cao lâu, chủ sòng phán thán, các ông nghị, các ông nhà buôn lớn, đủ cả...

- Thế thì bà chủ hẳn đại phát tài.

- Cái đó đã hẳn.

- Sao hôm nay vắng khách thế?

- Từ mười hai giờ trở đi rồi các anh xem! Ở nhà này, ngày là đêm mà đêm là ngày.

- Em ơi, sao em còn bé thế mà em đã hư thân sớm thế?

Trước lời bông đùa hơi kịch côm của Quý. Duyên bĩu môi rồi được dịp mặt sát tất cả bọn đàn ông:

- Nói chứ bọn đàn ông các anh ích kỷ thật! Mà lại đều giả nữa. Các anh đã gây ra nghề mãi dâm, vậy mà rồi bọn đàn bà bị truy lạc về nghề này lại bị dư luận của các anh xỉ vả, kết án... Tự chúng em, chúng em đâu đến nỗi nào, nếu không có bọn vô lương tâm là bọn đàn ông? Chúng em đương ở nhà với cha mẹ hưởng hạnh phúc gia đình, thì chợt có một thằng phong tình, đẹp giai đến tán tỉnh... Chúng em quá nghe, mắc lừa, rồi truy lạc, thì đến lượt những thằng vô lương tâm khác đến xỉ vả chúng em và làm cho truy lạc, cho ô trọc thêm lên! Các anh dám dăng như quý

(1) Người Ấn Độ làm nghề cho vay lãi cất có.

thì chả ai nói, còn bọn chúng em thì hơi một tí đã hỏng cả một đời rồi! Trời ơi, sao mà các anh đều thế. Sao mà các anh đã man thế?

Duyên tuy nói để pha trò mà tôi cũng thấy sự hần học trong giọng nói, mà tôi cũng thấy cái nghĩa lý chính đáng của sự hần học. Tự nhiên tôi hỏi:

- Có bao giờ em thấy buồn không? Có bao giờ em tiếc cái đời em không?

Duyên ngẩn ngơ hỏi lại:

- Sao? Tiếc cái gì? Mà buồn cái gì?

- Tiếc rằng không lấy được một người chồng tử tế như mọi người và buồn vì phải sống một cái đời không như sở thích...

Duyên cười khanh khách:

- Các anh hỏi dở hơi lắm, em chả tiếc cái gì cả, chả buồn cái gì cả. Vẫn biết cái đời em đang sống là... hơi tanh nhưng mà rồi nó cũng quen đi, chứ còn đâu đủ thời giờ biết nó là hơi tanh! Người ta, bất cứ làm gì, hễ quen đi là được tuốt. Các anh thử ngẫm nghĩa bọn nhà chứa ở ngõ Hàng Manh mà xem... Hễ thấy anh lính tập nào là cũng kéo dài cái mồm ra gọi: "Này, có chơi thì vào mà chơi!...". Sao trong loài người lại có hạng người như thế! Sao họ không ngượng mồm? Trước khi đến nỗi thế, hẳn họ cũng đã là người tử tế! Ủ, thì ít ra thì cũng phải sống ở gia đình cho đến năm mười bảy

mười tám rồi có truy lạc mới truy lạc được chứ? Ấy em cứ nghĩ mãi về điều ấy mà không sao hiểu nổi... Về sau em mới nghiệm ra rằng cứ quen đi là xong! Các anh thấy em thế này, các anh ngạc nhiên, nhưng các anh mà có là em thì các anh cũng chẳng thấy gì là khác, là khó chịu. Còn bảo tiếc sẽ không lấy được chồng như mọi người thì lại càng lầm lẫn. Sao em lại không lấy được chồng? Theo cách luận lý cổ hủ, thì đến làm đi là hết chuyện, là hết hy vọng. Nhưng sự thực ở đời có thế không? Sự thực, em chỉ thấy vô số đàn bà đứng đắn, tài giỏi, có đức hạnh, thì lại phân nhiều ế chồng, hoặc là lấy phải thằng chồng không ra gì, nó đi chơi gái, nó để mình lạnh lùng, nó đánh chửi mình mà thôi. Còn hư hỏng làm đi thì lại dễ mà trở nên bà, lại lấy được những anh chồng sộp hết sức, ngoan ngoãn hết sức! Như riêng em nghĩ thì kẻ làm cha mẹ nên nhớ như chông vào ruột câu này: Muốn có rể quý thời này, thì trước hết hãy cần phải có con gái hư.

Hai chúng tôi kinh hoàng lên vì con bé đã nói đúng sự thực.

Ngẫu nhiên bạn tôi trở nên một nhà triết học. Muốn Duyên không hiểu nổi, bạn đã dùng tiếng Pháp than vãn mảnh đời của Duyên. Rồi từ chuyện nọ đến chuyện kia, chẳng bao lâu chúng tôi hóa ra chán đời! Chúng tôi to tiếng lăng mạ cái làn sóng văn minh vật chất, chúng tôi dài hơi chửi rủa bọn người làm hại giống nòi, chúng tôi hòa ra bì quan. Bạn tôi có lẽ bị

quan một cách thành thực; riêng tôi chỉ buồn cười mà nghiệm ra rằng anh đạo đức giả nào mà đi chơi bậy thì cũng bị quan như thế cả, cũng hóa ra “triết nhân hiền giả” như thế cả. Quý trở Duyên nói với tôi vẫn bằng tiếng Pháp:

- Mày trông thử mà xem... Một đứa con gái xinh đẹp như thế này, trông thật là ai oán, thật là đáng tiếc! Sao Tạo Hóa đã sinh ra một kỳ công như thế mà lại để cho nó ô ւế đến thế mà chẳng tiếc công? Sao xã hội lại để cho một người trụy lạc như thế mà không thấy phí của?

Tôi cười ngăn bạn lại:

- Mày liệu hồn! Những thằng bỏ vợ theo đi, hay rước đi về làm vợ, bao giờ cũng bắt đầu có những luận điệu y như của mày.

Quý sốt sắng cãi:

- Không! Không phải thế! Không phải tao có cái lòng thương đời như của những thằng rước đi về làm vợ đâu. Nhưng mày cứ chịu khó nhìn mặt nó một lần nữa, rồi mày chịu khó nghĩ ngợi lấy năm phút nữa. Tao, tao đương tự hỏi tao rằng nếu chị tao, em tao, hay là con gái tao mai sau sẽ như thế, thì tao sẽ nghĩ như thế nào! Có phải thế không?

Thốt nhiên tôi thấy buồn. Rồi tôi trả lời bạn:

- Nếu đi chơi mà lại còn nghĩ đến thế, thì thấy chán đời lắm.

Không hiểu cạnh mình người ta trò chuyện những gì, Duyên cứ ngoan ngoãn nằm tiêm.

Một anh bồi bước vào với một cái khay có một chai sâm banh và ba cái cốc. Anh ta nói:

- Thưa các quan, cô ta đã đến đây ạ.

Duyên ngồi nhòm ngay lên, hấp tấp hỏi:

- Ấy chết! Đã lên đây à?

Anh bồi đáp:

- Còn ngồi nói chuyện với bà chủ.

- Ấy phải để tôi xuống hẳn rồi hãy cho lên đây nhé? Thôi em xin chào hai anh.

Rồi Duyên cũng xuống thang với người bồi.

Vài phút sau thấy tiếng gót giày rón rén đặt vào từng bậc thang. Những tiếng giày dừng lại chỗ bậu cửa. Lúc ấy, hai chúng tôi vẫn nằm bệ vệ hai bên khay đèn. Tôi nói với ra ngoài:

- Xin kính mời quý nương vào chơi.

Mãi không thấy đáp, tôi ngồi lên thì vừa gặp lúc cô ả em ả tiến dân vào. Khi ba người chúng tôi nhìn rõ mặt nhau rồi, cảm tưởng thứ nhất của tôi là thấy trước mặt mình, sân gác rơi xuống đất, đất thụt xuống, và mở ra một cái vực thẳm. Thật vậy, và chính cô ả nữa chắc cũng ngạc nhiên lắm nên mới đứng ngẩn mặt ra.

Bạn tôi nói như người khản cổ, được có một tiếng thất thanh:

- Huyền!

Tôi như mê ngủ, nhắc lại:

- Huyền! Phải, chính là Huyền.

Còn Huyền thì vẫn cứ bơ ngỡ mãi, vì không nhớ được ra chúng tôi là ai. Quý reo lên:

- Thật là bất ngờ.

Tôi họa theo:

- Ừ, quả vậy.

Rồi tôi hỏi Huyền:

- Huyền ơi, em còn nhớ ra các anh không? Em vào hẳn đây đi.

Nó thần thờ đáp:

- Trông các anh quen lắm!

Bạn tôi nghiêng rằng nói một cách đau khổ, bằng tiếng Pháp:

- À, thì ra đời là như thế.

Tôi đứng lên ra cầm tay Huyền, dắt nó đến gần đi-văng thì đứng lại. Mắt tôi nhìn nó chòng chọc, vì sự tình cờ làm cho chúng tôi gặp nhau thật là đau đớn cho Quý, bạn tôi. Trong cái nhìn của tôi lúc ấy có cái vẻ thương tiếc, đau đớn, chán chường, đến nỗi sau khi nhìn tôi, Huyền phải chớp mắt như bị sáng chói, và đỏ bừng hai má lên nữa.

Không hiểu đã nhận được ra chúng tôi là ai hay chưa, hoặc nói để che đậy sự hổ thẹn chẳng, Huyền lại bình tĩnh reo lên:

- Tôi vẫn chưa nhớ ra các anh là ai đấy!

- Anh ấy là...

Bạn tôi chưa nói hết đã bị tôi quay lại, giơ tay lên ngăn... Nếu Huyền chưa nhớ ra thì tôi muốn nó hãy cứ giữ lấy cái vẻ bứt rứt ấy của nó đã. Tôi sợ nếu tự giới thiệu ngay, cuộc vui sẽ hóa ra cuộc buồn. Tôi bảo Huyền:

- Thì hãy ngồi xuống đây đã!

Rồi tôi cũng ngồi với nó xuống *đi-văng*...

Giữa lúc tôi muốn giữ cái phút im lặng có lẽ nó ám thị cho cả ba chúng tôi được bao nhiêu cảm giác lạ lùng, bao nhiêu cảm tưởng hiếm có, thì bạn tôi lại hét lên một cách vô duyên kịch cỡm:

- Thuốc phiện! Thuốc phiện nữa! Giời ơi, tôi muốn tự tử.

Lời reo ấy chẳng biết là thật hay bỡn, là một biểu hiện của sự đau khổ hay của sự pha trò, tôi không muốn hiểu và chỉ thấy nó là bất hợp thời và vô ý thức. Tôi quay lại, cau mặt:

- Mày điên vừa chứ! Đồ ngu dại!

Chừng như hiểu câu tiếng Pháp tôi mắng bạn, Huyền bắt đầu có vẻ lo sợ, chớp mắt nhìn tôi và cúi

xuống. Hai tay, hai bàn tay trắng nõn, nhỏ nhắn, nóng
bùng của Huyền vẫn bị nắm trong hai bàn tay tôi.

Lúc ấy, tôi thấy cuộc đời quả thật như một giấc
ác mộng.

Bốn năm trước đây, tôi còn gặp Huyền đi chơi
ngoài phố với chồng, một người chồng lịch sự lấy nó
có cheo cưới linh đình cả phố H.G... Từ độ ấy không
bao giờ tôi gặp Huyền ở đây nữa, và tôi tưởng Huyền
theo chồng đến làm việc tại một tỉnh nhỏ nào trên mạn
ngược.

Khi chúng tôi xuân xanh còn trong vòng đôi tám
thì Huyền còn là một cô nữ sinh. Nó đẹp, ngoan, đứng
dắt, con nhà lương thiện, con một ông phán, cháu một
ông đốc tờ. Cả lớp học chúng tôi anh nào cũng có thể
phải lòng Huyền được, nhất là Quý thì lại mê nó hơn
hết thầy. Chúng tôi đã ngầm tôn Huyền là một nữ lang
hoàn toàn.

Những khi đội chiếc nón Kinh xinh xắn rảo bước
từ nhà đến trường học, Huyền có cái dáng điệu nghiêm
trang, đến nỗi thẳng học trò mất dạy vào bậc nhất cũng
không dám bén mảng tới, vì vẻ đẹp của Huyền là vẻ
đẹp của một người ngây thơ, trong sạch, mai sau sẽ trở
nên đức phụ, cái thứ đẹp đáng kính trọng của những
bông hoa mỏng manh, nó làm cho người hâm mộ nó,
thấy mình là phạm tục, sợ mình là chưa xứng đáng, và
nếu động vào thì là phạm phải một điều bất lịch sự,
hoặc là vẻ đẹp sẽ biến đi...

Trong số bạn học của tôi, có đến ba mươi thằng phải lòng nó, nhưng tình không một anh nào dám nói ra miệng. Đứa nào cũng phải giấu giếm sự mê gái ấy trong đáy lòng, hình như sợ rằng để biết rõ tư tưởng của nhau thì chỉ thấy nhau là đồ ngu. Cái giá trị của Huyền cao đến nỗi thằng nào tự phụ nhất đời, kiêu ngạo nhất đời, cũng thấy mình là chưa xứng đáng.

Tây Thi, Hằng Nga, Nàng thơ, Mỹ nhân, đó là những tên người ta đặt thêm cho Huyền, ngoài cái tên ở giấy khai sinh. Riêng về phần Quý thì anh ta cứ gọi Huyền là “nàng”, y như trong tiểu thuyết.

- Hôm nay nàng mặc cái áo *booc do*⁽¹⁾ đẹp quá mày ạ! - Tao dò được rồi! Năm nay nàng chiếm bằng *Prix dhonneur*!⁽²⁾

Ấy Quý cứ thỉnh thoảng lại khoe với tôi như thế một cách không ngượng.

Trước mắt Huyền, chúng tôi đua nhau ăn mặc ra con nhà giàu, tranh nhau tỏ ra là con nhà có giáo dục. Không bao giờ Huyền thèm để ý đến một ai cả; nàng cứ giữ mực đứng đắn và vô tình y như người đã có chồng con.

Nhưng sự ấy cũng không đủ ngăn chúng tôi ghen tuông lẫn nhau, sinh sự với nhau, hằn học lẫn nhau,

(1) Màu đỏ thắm như màu rượu vang ở Bordeaux.

(2) Tiến sĩ nhận chỉ giải thưởng học giỏi thứ nhất trong lớp.

hoặc là họp nhau hàng đàn hàng lũ để dò la những bạn của anh ruột Huyền, vẫn năng lui tới nhà Huyền! Cái vô lý của tuổi trẻ giúp sức vào đời khi chúng tôi lại ghen với cả những người trẻ tuổi mà là bạn của ông thân sinh ra Huyền nữa: Chúng tôi ngấm nghĩa họ một cách căm tức, nói xấu họ bằng tất cả mọi điều mà óc tưởng tượng trẻ con có thể ám thị được, mãi cho đến khi Huyền đỗ bằng sơ học tốt nghiệp⁽¹⁾ và rồi bước chân lên xe hơi hòm có kết hoa.

Từ khi Huyền đi lấy chồng rồi trong bọn độ ba chục bạn học của tôi, dễ có đến hơn mười anh hóa thi sĩ vì đã đau khổ quá. Tôi còn như trông thấy rõ cái mặt anh chàng Quý lúc anh chàng rầu rĩ hỏi tôi về “cái nghĩa đời người” hôm Huyền về nhà người bạn bách niên.

Vậy mà bây giờ...

Thấy tôi có vẻ buồn rầu, Huyền cúi gằm mặt xuống... Chắc nó đã nhớ chúng tôi xưa kia. Tôi gọi:

- Huyền ơi, Huyền!

- Dạ...

- Sự đời mà có đến thế này thì thật là bất ngờ.

- Vàng quả có thể...

(1) Sau sáu năm học cấp sơ học.

- Em đã nhớ ra chưa?

- Rồi, anh ạ. Hình như anh kia là Quý, xưa kia cùng đi học với anh...

Nói đến đây thôi, Huyền ngừng lại, dăm dăm nhìn Quý lúc ấy vươn lưng một cách thiếu náo bên khay đèn.

Tôi tiếp hộ lời nói nửa chừng của Huyền:

- Hồi ấy anh Quý yêu Huyền lắm...

Nó ra vẻ sung sướng, để lộ một cái cười tái nhợt rồi nói:

- Cảm ơn.

Tôi thêm:

- Mà đến bây giờ nữa, chắc cũng vẫn còn yêu em... Khi em đi lấy chồng, em chả biết đâu rằng trên đời này, có một người ôm một mối tình u ám tuyệt vọng về em, nếu em ra lệnh bắn chết, thì cũng sẽ vui lòng mà chết. Vậy mà ngày nay em đến nỗi này. Chắc anh ấy buồn lắm đấy.

- Khổ quá! Cái thân đời em nào còn có ra gì mà vẫn cứ có người thương yêu em như thế! Người nào thương yêu em cũng chỉ làm cho em càng khổ tâm mà thôi.

Giữa lúc ấy, bạn trở mình rất mạnh, quay lưng ra phía chúng tôi. Một tay kê làm gối, tay nữa vòng lên đầu. Một chân co, một chân duỗi... tôi chợt nghĩ ra rằng nếu cứ vẽ cho đúng cái thế nằm của bạn lúc ấy,

một nhà danh họa có thể đạt được một bức tranh kiệt tác với dòng chữ chưa ở dưới “người thất vọng”. Tôi bảo Huyền;

- Thôi ta lên sập hút thuốc.

- Vâng.

- Hiện giờ em làm nghề gái nhảy đấy à?

- Vâng, nghề ấy em có làm qua, nhưng em đã thôi mấy tháng nay.

- Sao thế? Lại không hơn cái nghề này hay sao?

Huyền lắc đầu một cách chán nản:

- Nghề ấy, nghề này, cũng thế cả! Thà làm một nghề...

Huyền tháo quai giấy, lên nằm ở sập. Tôi ra hiệu cho nó phải lói Quý quay mặt lại, song nó nhìn tôi như van lơn, như sợ hãi, và lắc đầu. Tôi nghiêng người ra lói bạn cho bạn quay mặt về bàn đèn thì bạn cưỡng lại, vai bạn nặng hơn một cái cối đá. Bực mình, tôi gắt:

- Thôi đi, mày lợ lảm! Mày có quay lại đây không?

Bạn vẫn không nhúc nhích. Tôi phải lói cả hai tay mới xong. Khi bạn quay về phía chúng tôi, trên hai má bạn có hai ngấn lệ chưa khô. Thấy tâm cảnh của bạn lúc ấy đã có phần nghiêm trọng, tôi mất hết cái hứng bông đùa, phải giữ một lúc im lặng. Rồi ôn tồn, tôi khuyên giải bạn:

- Ô, đừng nên thế. Anh phải biết cũng nhiều khi ta phải giấu kín những mối cảm xúc của ta đi nếu không, ta chỉ làm một trò cười.

Bằng một giọng rất đau đớn, bạn đáp:

- Anh... anh không... anh không thể hiểu được nỗi khổ tâm của tôi... Anh không biết xưa kia, tôi đã thầm yêu trộm nhớ người ấy đến mực nào...

Câu nói ấy bị ngắt đoạn bằng bao nhiêu cái nấc, bằng bao nhiêu cái nức nở làm cho tôi cũng phải động mối thương tâm. Tôi thấy bàng hoàng cả người. Bụng tôi nao nao lên như cồn ruột. Bạn vẫn nức nở nói tiếp:

- Tôi hồng duyên phận đã đành, cố sao người tôi yêu quý nhất đời lại cũng đến nỗi này được!

Thế là Huyền cũng sụt sịt khóc. Nghẹn ngào, nó nói:

- Em cảm ơn anh... Vâng, cảm ơn anh. Em chỉ biết có cảm ơn anh mà thôi, chứ cũng chả biết làm thế nào mà đáp lại tấm lòng quý hóa của anh cho được!

Đêm hôm ấy chúng tôi nói chuyện rất nhiều.

*

* *

Một người mẹ vừa đẻ một mụn con gái... Người cha xoa vai một cái, lâu nhầu: "Con gái... ? Rõ chán chết!" Chị người ấy cau mày: "Cậu nói dở lắm! Con nào chả là con!" Rồi đến nhà họ sinh thăm em dâu với

những cái khăn mặt bông mới, sữa, rượu, và nhiều thức nữa.

Dù là gái, đứa bé cũng được sinh trưởng trong sự nung nịu. Nó cứ việc bú, khóc, và bắt mẹ thay tã...

Lên ba tuổi, nó bị cả nhà tranh nhau nó để hôn. Có người hôn nó để nó khóc lên mới thôi, lại có người giấu môi bọc lấy hai hàm răng để cắn vào cánh tay mềm bụ của nó.

Mười ba tuổi, nó hay phải mắng.

Nhưng mà đến năm mười sáu tuổi, trong khi được gia đình săn sóc đến bị mắng mỏ, nó cũng đã có thể lực làm cho nhiều con gái gọi nó là Nàng Thơ. Người ta chỉ sợ nó hư, nhưng không, cô bé vẫn đứng đắn. Rồi cô ta lấy chồng. Bố mẹ có được nhiều tiếng khen. Thiên hạ đồn nhau: cô bé sau này phải thành vợ hiền, mẹ thảo...

Nhưng mà, đột nhiên, một hôm người ta thấy người ấy làm đi. Những người thân nhiên, buông một câu: “Nhà vô phúc”. Những người muốn hiểu biết lắm nhưng không hiểu biết gì cả, bàn nhau: “Chẳng qua tại nó hư! Gái năm con lắm khi cũng chưa hết lòng chồng nữa là... Nó hư thì nó thế, thân nó làm hại đời nó”.

Ấy đó, thân thể của Huyền, hoặc của những gái hư như Huyền.

Hư?

Cái chữ ấy ngụ ý nghĩa gì?

Thế nào là hư?

Tại sao là hư? Tại sao mà hư? Nếu nó hư thì nó chịu lấy trách nhiệm thôi, hay còn có kẻ khác cũng đáng buộc tội?

Mà tại sao nó hư?

Tại sao con gái một nhà tử tế, không thiếu cách giáo dục, mà lại đến làm đĩ?

- Tại nó hư.

- Nhưng mà vì sao nó hư?

Những điều khó hiểu ấy, bằng những cách gián tiếp mà chúng tôi đã đem ra hỏi Huyền. Từ đêm hôm ấy mà đi, ba chúng tôi còn họp mặt nhau nhiều bận nữa. Bạn tôi đã cáo ốm cho gia đình và kêu phải chữa bệnh tại Hà Nội.

Chúng tôi “khảo cứu” sự hư hỏng của Huyền...

Cuốn tiểu thuyết của Huyền?

Thì đây:

I- TUỔI DẬY THÌ

Em ngày nay đã trở nên một tay kiện tướng trong nghề hoa nguyệt, song lẽ khi cầm đến bút để tả lại cái đời bèo bọt của em, em thấy tuổi ngày thơ trong sạch của em cũng đáng cho người đời phải quan tâm để cũng muốn hỏi em như em vẫn xót xa cứ căn vặn mãi mình: “Vì lẽ gì em đến nỗi truy lạc?”. Cùng những vị hiền mẫu, những bậc đức phụ, những tiểu thư đài các sẽ đọc thiên bút ký này, em muốn giao hẹn trước rằng ở đây, em không chỉ đóng vai trò một con chiên sám hối trước ông cố đạo. Em không muốn phải một mình riêng chịu trách nhiệm về cái đời như bản này, vì những cơ xô đẩy em vào bùn lầy phần nhiều là ở lúc em còn ngây thơ. Em không muốn chỉ buộc tội em, vì có ai lại nỡ đi buộc tội những đứa trẻ thơ dại? Tuy nhiên em cũng không buộc tội đời, cũng không kết án ai cả. Mình làm thì mình chịu, ta nên có đủ lòng tự ái mà đừng đổ vấy cho người. Vậy thì thiên bút ký này có thể vừa là một cuộc thú tội của con đi

trước mặt bà này, vừa là một bản án buộc tội hoàn cảnh xã hội, theo trí xét đoán của cô kia. Dù nó được đặt vào loại gì thì tường nó cũng không vô bổ cho những người muốn ngâm nghĩ.

Em sinh ở đời vào lúc bắt đầu có cuộc Pháp Đức chiến tranh⁽¹⁾. Khi lên bảy tuổi, tóc đã giắt được lược bờm, thì chị ruột em đã vào bếp thổi được cơm, anh của em đã cấp cấp đến trường, và mẹ em lại vừa sinh một đứa con gái. Nhà em ở là một tòa nhà tây hai tầng ở phố X... trước mặt có đường xe điện, lại có cả vườn hoa. Ngày ngày, em chơi thơ thẩn ngoài phố với các trẻ con khác, hoặc trông những xe điện chạy mà bánh xe nghiêng ra những cục lửa xanh lè, hoặc là đi nhặt hoa núc nác tây bỏ đầy túi áo, hoặc là ngán mặt ra xem những chú khách làm bánh quế hình xe điều, xe đạp hoặc đứng trước một kẻ ăn mày mà nhìn hàng giờ không thôi... Cái tuổi tốt đẹp nhất đời! Họ hàng nhà em ai cũng khen em xinh, hôn hít em, cho em tiền, cắn má, cắn tay em nữa.

Thầy em mỗi ngày bốn buổi chễm chệ trên chiếc xe nhà sơn đen từ nhà ra đi hoặc từ sở về nhà và mỗi khi nói đến thầy em ai cũng gọi là “ông phán”. Để em trông nom gia đình và đẻ con. Nhón lên, em lại biết thêm rằng ông nội em xưa là quan phủ, và chú ruột em hiện ở bên

(1) Năm 1914.

Tây, sắp đồ đốc tờ. Em hóa ra kiêu ngạo, không thèm chơi với những trẻ hàng xóm láng giềng mà bố không là ông phán, mà nhà không có xe nhà, mà quần áo không được đẹp như của em. Phát sinh ra từ lúc bé cái tính kiêu ngạo ấy nhiễm vào óc em suốt đời, mà ngay đến lúc đã truy lạc rồi, em cũng không thể chữa được.

Rồi em đi học. Vốn thông minh tính bẩm, em được các cô giáo yêu chiều, được họ hàng khen lao. Đến khi em mười lăm tuổi đầu, thì các nữ sinh đã bắt đầu sợ em, ghen ghét em, và bọn con gai đã lập tâm... chìm em nữa. Tuổi dậy thì, cái hoàn cảnh xấu, những bạn hữu xấu, một nền giáo dục sai lầm ngăn ấy cái đã làm cho em hóa ra đến nỗi như nay.

Người ngoài thì không ai bảo là em chịu hoàn cảnh xấu, chỉ đổ em hư thân mất nết thôi, ừ con gái nhà giàu, bố có chức phận, mẹ là người đứng đắn, dòng dõi nhà quan, lại thêm có chú ruột là một vị bác sĩ y khoa, lại được cấp sách đến trường như thế, ai dám cho là vì hoàn cảnh xấu? Thôi, cái hoàn cảnh xấu là những điều vụn vặt mà chỉ mình em em biết mà thôi! Người ta ở đời ai cũng có mất, mà nghiệm ra quả rất ít ai trông thấy gì, hoặc là gặp cái xấu thì người ta vội tìm cách che đậy nó đi, người ta ghê tởm nó đến nỗi người ta không dám nói đến nó nữa, chứ không phải là muốn tìm phương cứu chữa nó.

Năm lên tám tuổi, trong khi các cô gái khác chỉ thích ăn quà nhảm, riêng em, em đã thích chơi *búp bê*.

Cái thích ấy của em không giống của trẻ khác, đòi được thì chơi trong hai ngày rồi đập vỡ. Em nâng niu *búp bê*, đòi để em phải may áo cho nó, ẵm bế nó suốt ngày, nói với nó như một người thật. Sự ấy phát sinh ra bởi cái mầu tính, do sự nhiệm mầu của Tạo vật mà có, ấy em cần nói thêm. Cứ tính nét em mà xét, em có thể trở nên một người mẹ tốt, biết thương yêu con cái, và dịu dàng. Do thế, dầu còn bé dại, em cũng vẫn bản khoăn tự hỏi: “Người ta làm thế nào mà có con? Bao giờ em có con?”.

Khi đứa em gái đã biết lẫy, em thấy chơi *búp bê* là không thích, em bèn đem hết lòng yêu *búp bê* ra yêu đứa em gái, vì nó biết cười thật, nói thật, khóc thật.

Rồi em nhận định thấy rằng cái bụng của mẹ em cứ mỗi ngày một to ra.

Em đã định hỏi ngay, rồi không hiểu vì lẽ gì không dám hỏi nữa. Mấy tháng sau đấy, em thấy thầy em nói chuyện sửa soạn cho mẹ em đi nằm nhà thương. Mà câu nói của thầy em lại điểm thêm bằng một nụ cười! Em kinh ngạc hết sức, vì em đã thấy một người phu xe bị ô tô nghiền và được khiêng vào nhà thương! Ngay lúc ấy, cô em kêu: “Bụng đã to tướng thế kia, lo đi là vừa”. Em nhìn kỹ bụng mẹ em thì em thấy nó to một cách ghê gớm mà sao từ trước em không để ý... Em liền hỏi mẹ:

- Mẹ ơi, sao bụng mẹ lại to thế?

Me em gọi em lại gần, hiền từ xoa đầu em, khẽ đáp:

- Vì chị Huyền sắp có em bé nữa đấy, chị Huyền ạ.

- Em bé ở đây?

- Ở trong bụng mẹ đây.

Em càng kinh ngạc. Em cho là người nhớn nói dối em (vì bất cứ lúc nào, bất cứ việc gì, người nhớn cũng chỉ nói dối). Em bèn nói gọn:

- Chỉ dối!

- Cô em cười mà bảo:

- Thật đấy, em bé trong bụng mẹ ấy.

Em cãi:

- Thế nó bú vào đâu? Sao không thấy nó khóc?

- Để xong nó mới bú chứ! - mẹ em đáp.

Em lại hỏi:

- Thế đẻ ra bằng chỗ nào?

Đến đây mẹ em nín. Cô em cười mà bảo!

- Đẻ ra đằng nách.

Em tin ngay (không hiểu sao em vẫn nghi người nhớn hay nói dối mà nghe thế, em lại tin ngay) và lúc ấy thấy như buồn ở nách vì có ai cù em. Bèn lại hỏi:

- Làm thế nào thì có con?

Để em chưa kịp đáp, thầy em đã sa sầm nét mặt xuống mà rằng:

- Thế mà cũng nói mãi được! (quay về em). Đi chơi! Đi ngay!

Hải hùng em chạy vội đi chỗ khác.

Nhưng sự sợ hãi chẳng những không làm cho em bớt tò mò... Cái tính muốn hiểu, muốn biết do thế, lại càng như bị khêu gợi thêm lên. Em tuy đã yên chí người ta để ra đằng vách rồi, nhưng tại sao người ta lại để thì vẫn không hiểu. Càng bị giam hãm trong vòng ngu muội, em càng hóa ra tò mò. Nhưng mà chung quanh em, từ đấy, tịnh không một ai dả động đến chuyện kia nữa.

Ít lâu về sau, nhân một hôm tha thẩn chơi một mình trong vườn sau, em đến bên chuồng gà thì tình cờ em được xem một con gà mái nó đẻ. Em thấy nó đứng lên, xù lông ra, tái mặt đi, cả cái mào đỏ cũng tái xanh đi, rồi một quả trứng từ đuôi nó rơi ra...

Nhân lúc ấy, vú già vào phơi quần áo, em liền phô chuyện, thì lại bị vú già mắng là cứ xem gà đẻ rồi thì *lang ben* ăn mật. Thế nghĩa là gì em không hiểu, mà em cũng chẳng cần biết rõ, chỉ muốn tiện dịp thì hỏi vỡ nghĩa cái vấn đề làm nhọc trí em bấy nay. Vú già lầu nhầu:

- Nó ăn no thì đẻ chứ làm sao nữa! Nó đẻ bằng dít chứ còn đằng nào nữa!

Những câu giởng sơ sài về khoa học ấy làm cho em thất kinh đi. Em không hiểu tại sao cũng nhiều khi em

ăn no đến phưỡn bụng mà không đẻ như gà! Em giận đẻ em sao không ăn no nhiều lần vào để em có nhiều em bé hơn nữa. Rồi em hỏi:

- Sao nó không đẻ gà con mà lại đẻ trứng?

Nghe đến đấy, vú già cười hề hề:

- Đẻ trứng rồi trứng mới nở ra gà con.

- Thế me cũng đẻ ra trứng như gà à?

- Ủ!

- Thế me đẻ đàng nào? Có như gà không?

- Me đẻ đàng bụng. Thôi, đi chơi, hỏi ít chứ!

Thế là từ đấy, em bắt đầu không tin lời me em.

Em cho rằng me em chỉ có nói dối, thành thử dạy bảo em điều gì, em cũng nghi ngờ, em cũng chỉ vâng lời ngoài mặt. Em đã yên trí là người ta muốn đẻ con thì cứ việc ăn cho rõ no. Và, do sự ấy, em đã bị một trận đòn nhục nhã.

Bữa ấy, nhà có giỗ, họ hàng khách khứa đến đông lắm. Trong số ấy có một cô giáo trẻ tuổi, đẹp lắm, mà em phải gọi dì, hình như không giữ được thiện cảm với anh chị em. Ngồi xem làm cỗ dưới bếp, em thấy chị em phờ với anh em là cô giáo đã chữa hoang một lần, đứa con phải cho đi. Em không để ý đến chữ *hoang*, chỉ biết cô giáo đã đẻ. Lúc ăn cỗ, thấy cô giáo nói:

- Đĩa nộm ngon lắm, lúc nãy ở dưới bếp tôi đã ăn vụng mãi.

Túc thì nói:

- Dì ăn vụng thế, nhớ quá no mà để em bé thì xấu lắm.

Em nói thế là vì mỗi khi mẹ em để thì xanh đi, xấu đi. Trong bàn gỗ, có người tủm tủm cười, có người trừng mắt nhìn em, mà cô giáo thì đỏ cả mặt. Em không hiểu đã phạm một tội tày đình.

Thấy chị em tủm tủm cười, em nói:

- Nay mai mẹ cháu cũng để, mà chắc là để ra trứng.

Em không ngờ cả nhà cùng nhất loạt mắng ngay em:

- Câm ngay! Rõ con nhà vô phúc!

Tối hôm ấy, thầy em bắt em lên giường nằm, cầm xe điều, bảo em từ rầy không được nói láo như thế, và vụt em mười cái, mỗi lần vụt lại điểm vào bằng một câu hỏi: “Mày nhớ chưa?”

Cố nhiên em nhớ trận đòn ấy mãi đến bây giờ. Vì đó là lần đầu thầy em đánh em, và cũng là lần đầu, em phải oán ghét thầy em. Em chỉ sợ mà thôi chứ không thể nào yêu thầy em như xưa được nữa. Em chỉ nhắc lại những câu cất nghia của vú già! Lúc phải đòn, em muốn cãi, lại cấm cả khóc nữa. Lòng oán giận bố ấy có ảnh hưởng rất tai hại cho sự thụ giáo của em về sau.

Ngày hôm sau, chị em mặc áo đẹp cho em đến nhà họ sinh mà chị gọi là “nhà thương”. Khi bước chân vào, những cô khán hộ chạy đi chạy lại tấp nập. Thỉnh thoảng em lại thấy mẹ em ở phòng bên cạnh kêu lên inh ỏi, rên lên âm ỉ, như đau khổ lắm, như bị đánh đập vậy. Rồi một cô khán hộ bung qua mặt em một cái chậu trong đó có một cái khăn bông máu me đầm đìa. Người ta vui mừng nói với chị em là mẹ em sinh con gái. Không biết vui, em chỉ khiếp sợ và ghê tởm. Em nguyện không bao giờ dám xin mẹ em một đứa bé nào nữa, nếu mẹ cứ phải kêu rên như thế. Ngay buổi tối hôm ấy em trông thấy đứa bé thì lại được dịp khám phá ra rằng vú già cũng nói dối em. Mẹ em đẻ ra con chứ đâu có đẻ ra trứng như gà! Mà làm sao người nhón - bắt cứ ai - lại hay nói dối thế?

Tức quá, em lại hỏi chị em nữa:

- Chị nhỏ, thế mẹ đẻ đằng nách hay đằng đít?

Ngần ngừ hồi lâu, chị em đáp:

- Mẹ đẻ đằng bụng

Em sung sướng thấy lời nói ấy mới là có lý.

Một đứa bé như thế: chui qua hậu môn thế nào? Tất nhiên phải ra đằng bụng mới lọt...

- Thế lúc đẻ thì bụng mẹ rách ra, rồi chảy máu ra à.

Chị em gật đầu. Điều ấy lại hình như có lý, vì sau những khi ở cữ, lần nào mẹ em cũng phải nằm nửa

tháng ở nhà hộ sinh. Em tưởng trong thời gian ấy, bụng mẹ em lại liền lại, và mẹ em nằm nhà thương cũng như anh cu ly xe bị nạn ô tô là vì thế. Bất giác em thấy càng thêm yêu chị em. Chỉ một người ấy là nói thật với em, ở đời... Em tưởng đã gần biết hết những điều huyền bí của tạo vật. Còn về cơ quan sinh dục thì em tưởng chỉ dùng tiểu tiện mà thôi.

Nhưng chẳng bao lâu em lại thấy một cách chán nản rằng chính chị em cũng nói dối nốt!

Lên chín tuổi... Cuộc đời mở ra một chặng đường mới cho em. Bắt đầu cấp sách đi học, sự tiếp xúc với các xã hội gây thơ đầy những sự ngu dốt, đại dốt, tình quái, nhảm nhí, đã làm cho em mất cả cái *luong thiện chi bản năng* đi vì em thấy rằng cuộc đời có toàn những điều bí mật cần phải khám phá cho rõ. Vấn đề nam nữ, vấn đề hôn nhân, sự tiếp tục cho khỏi bị tiêu diệt của loài người, ngần ấy cái xô vào trí não em như nước bể đánh vào hóc đá. Lòng tò mò, sự muốn khám phá cho ra lẽ huyền bí của Tạo vật sự muốn hiểu biết, làm cho em rất dễ ý đến những chuyện thô tục mà người ta vẫn nói chung quanh em một cách vô tâm. Ngoài số bạn gái em còn có vài đứa bạn trai, vì em học lớp dự bị⁽¹⁾ một trường tư thục, trong đó có cả trai lẫn gái. Em vẫn gây thơ chơi với những đứa trẻ con trai,

(1) Tương đương với lớp hai ngày nay.

vì em chưa phân biệt giai gái khác nhau ở chỗ nào. Đó lại còn là một điều cần vì chúng em phải mượn sách vở của nhau, soạn bài vở với nhau, hoặc rủ nhau đi bắt dế mèn, nhổ hoa cỏ, nhặt búp đa...

Một hôm, cùng cả ba ngồi trên một chiếc ghế trong vườn hoa, hai đứa còn giai, bạn em, nói đến cái vấn đề ấy. Một thằng phòng thời căng cái búp đa ra.

Em ngồi, vờ nhìn ra xa, nhưng vẫn lắng tai nghe chúng nó cãi nhau, bảo nhau là dốt, là ngu.

Em xen vào:

- Mẹ tôi vẫn hôn tôi, sao tôi không có con đi?

- Phải là chồng chị hôn chị, thì mới có con được chứ lì...?

Thằng bé hơn tuổi tức đỏ mặt, đẩy thằng kia một cái. Em bồng đỏ mặt... Hình như em thấy then, tuy không hiểu tại sao mà then. Rồi em lại không then nữa, vì em chưa tin. Em không thể nào nhận được rằng cái cơ quan mà đấng Tạo hóa ban cho ta chỉ để tiểu tiện thôi, lại bị người đời đem dùng vào việc quái lạ ấy. Em bèn hỏi:

- Thế à? Sao anh biết

- Sao lại không biết? Tôi đã trông thấy giữa ban ngày!

Thằng kia bấu môi:

- Mà chỉ bịa!

- Lại còn bịa nữa! Tao thấy rõ ràng!

Lời nói rành rành ấy khiến em tin đến bảy phần, chỉ còn nghi có ba. Rồi em thấy nếu thật như thế thì ra loài người xấu lắm. Em không thể nào lại đi kính trọng vô cùng cho đến thấy đẽ em là những người em coi là đúng đắn, là nghiêm nghị, là có oai, mà lại cũng đã đi làm cái việc như thế. Bạn em, tên nó là thằng Ngôn - có lẽ đã nói thật, vì nếu không được mắt thấy, sao nó lại có thể bịa ra như thế được?

Tuy nhiên, em cũng bĩu môi:

- Thôi đi, anh Ngôn cũng chỉ bịa!

Kẻ phản đối nó được thể, vỗ tay chỉ mặt bạn mà reo lên rằng

- Ê! ê! Bịa... ê ê!... Rõ đồ ê chệ.

Thằng Ngôn tức vì bị chế thì ít, nhưng tức vì em bĩu môi có lẽ lại nhiều. Nó cau có nhìn em như van lơn, khẩn khoản em nên tin nó. Rồi nó lên giọng trịch thượng bảo thằng kia:

- Tao làm cho mày xem nhé?...

Xin nhắc lại rằng chỗ chúng em ngồi chơi là một vườn hoa rộng mông mênh, lại ở giữa những phố tây, đương lúc một giờ trưa vắng ngắt. Trên đầu chúng em một cây đa um tùm che lấp ánh nắng.

Trước cảnh lặng lẽ êm đềm ấy, thằng Ngôn vừa buông ra câu nói xong thì ngồi sát lại một bên em...

thằng kia chừng như cũng chẳng nghe ra cái gì cả; nó vẫn yên lặng ngồi dưới cỏ, ngâm thơ ngẩn mặt ra nhìn. Nó không trả lời thằng Ngôn, chỉ trăn tráo cặp mắt như người khát khao chăm chỉ chực xem những vai tuồng sắp ra trên sân khấu.

Em không cần thuật lại thằng Ngôn đã làm cái trò gì. Người ta đoán cũng biết được.

Dù thế nào đi nữa, cái trò ấy cũng chẳng qua là trò trẻ con. Vì nó đã làm ra trước mặt đứa trẻ khác đường hoàng, không như người lớn làm mà biết sự mình làm là xấu nên thường phải giấu giếm, không dám cho ai thấy. Chỉ thương hại cho em, bởi cái tính thóc mách muốn biết mà không ai bảo cho mà biết, lại bởi sự bạn bè tình nghịch đại đột không ai ngăn ngừa, thành ra mới có chín mười tuổi đầu mà tình cờ đã phạm vào tội lỗi đáng thương.

Trong lúc ấy hẳn thấy em đương đánh một giấc trước khi đi làm buổi chiều, còn mẹ em thì ngồi bên cạnh ô trấu, ai nấy ở nhà đều tin rằng em tạt qua nhà đứa bạn nào đó, hoặc chép bài, hoặc hỏi chữ, lo việc học hành, chứ có ai ngờ đến nông nổi đường kia!

Lúc về nhà, cho đến buổi chiều hôm ấy, ở trong lớp học, em vẫn nhận thấy trong người có một thứ cảm giác hơi là lạ. Chẳng những thế, mà cả trong thân thể em. Em cũng bắt đầu phát kiến ra cái thứ nước mà trước kia, em chưa hề thấy bao giờ. Sự xét nhận ấy dần

bảo em từ nay trở đi, phải để tâm mà xét xem trong thân thể mình có những thứ quý quái gì...

Người lớn đã không bảo rõ cho em, cố nhiên em chỉ còn có một cách học lấy - học của tự nhiên, học của Tạo - vật. Như vậy, em đã vào *sự đời rồi*. Em đã hơi hiểu tại sao trời lại sinh ra con trai và con gái, tại sao phải có vợ chồng... Em đã bắt đầu hiểu rõ nghĩa những lời chửi thô tục, và rất ngạc nhiên, rất hổ thẹn cho cả loài người về sự người lớn dùng tên cái việc giao cấu để chửi.

Nói tóm lại thì, than ôi cái điều đáng lẽ người lớn, thầy mẹ em, cô giáo em, phải giảng dạy cận kề cho em để được công dung và sự lợi hại của nó là thế nào, thì họ đã lạng thính, đã đánh mắng em, và để cho một đứa trẻ là thằng Ngón dạy bảo em, *như thế!* Từ ấy, em tự nguyện không hỏi người lớn nữa, vì bạn em cũng đủ “giảng bài” cho em. Đó là sự nguy hiểm mặc lòng, lúc bấy giờ, em có biết đâu là nguy hiểm!

Đêm hôm ấy, em phải qua một cơn khủng hoảng lớn về tinh thần. Cái linh hồn yếu của một cô gái mới có chín tuổi, đã nao núng trước sự kích thích của tính tò mò và những ý nghĩ đáng ghê tởm... Em trằn trọc không ngủ được, cứ tự mình lại hỏi mãi mình: “Cái việc làm chỉ có thế mà thôi hay sao?” Rồi em đâm ngờ, ngờ rằng tuy vậy, thằng Ngón nó cũng chưa biết rõ được, vì nó chỉ lớn hơn em có một tuổi.

Rồi em thấy hổ thẹn, thấy lo sợ, sợ ngộ thầy mẹ em mà biết chắc em đến nát xương vì phải đòn. Hay là chữa đi? Ủ! Nhưng mà chữa được thì cũng khó khăn lắm thay...! Bao nhiêu ý nghĩ giày vò mãi cái trí xét đoán non nớt của em, rồi em ngủ thiếp đi lúc nào không biết.

Từ hôm sau mà đi, em đã biết thẹn. Em không dám chơi với con giai nhiều như trước nữa, và cũng không dám mó máy đến phần hạ bộ của đứa em giai bé cuối của em, cái vật mà mẹ em quý lắm, vẫn mó máy đến luôn, và có khi lại gọi đến xem nữa kia... Nhưng khi mẹ em giơ cái vật ấy của đứa em giai bé mà bảo em: “Ghét, ghét cái con bời ông đây này!” thì em cảm cố chạy mất. Mẹ em khen mãi em: “con gái tôi đã lớn, đã biết, đã ngoan lắm rồi!” Mỗi khi được khen, em thấy mình xứng đáng, cũng sung sướng lắm.

Ba hôm sau, em mới tìm Ngón mà em cũng không biết tại sao em tìm nó. Nó ốm. Bà Tham là mẹ nó cứ hỏi mãi em: “Này chị Huyền, hôm nó đi chơi vườn hoa với chị, thằng Ngón có đái vào cây đa cây đề nào không?” Em nghe thì sợ lắm: nhưng chưa phải đáp thì bà đã nói đến chuyện cúng lễ với những người lớn khác. Rồi bà thêm: “Mấy hôm nay nó sốt mê, sốt mệt”.

Không gặp bạn, em ngán ngẩm ra về. Trong mấy hôm, em phải đi học một mình, buồn quá.

Từ đó, em cứ hay để ý tóc em em đã dài được bao nhiêu, ao ước ngày được vấn khăn, luôn luôn giữ mặt mũi chân tay cho sạch sẽ, bắt đầu biết trang điểm, dù chưa dám lấy phần đánh tự do. Thấy em khen: “Nó đã có vẻ người lớn!”

Sau khi thằng Ngôn ốm dậy, nó vẫn hàng ngày đi học với em. Hễ có dịp, nhất là khi đi từ trường về nhà, là chúng em lại chuyện trò rầm rĩ với nhau. Chuyện gì? Chẳng có gì khác hơn vấn đề nam nữ.

Có một lần nó tả lại rất tỷ mỉ sự thấy mẹ nó ngủ với nhau mà nó xem thấy. Nó nằm giường bên cạnh có màn che, nó thức mà cha mẹ không hay, lại còn bật đèn lên sáng quắc!

Viết đến đây em xin mở một dấu ngoặc để yêu cầu những bậc ưu thời mẫn thế chớ nghĩ đến quốc gia xã hội vội, hãy để thì giờ thảo luận về sự cầu thả của kẻ làm cha mẹ, và cách sắp đặt nơi ăn chỗ nằm hỗn tạp và nguy hiểm, của mỗi một gia đình Việt Nam ta.

Em cho rằng với vấn đề nam nữ, hay nói trắng ra là đối với việc giao cấu, trẻ con vì ngu muội mà phạm tội đã đành, chứ chính người lớn cũng chẳng khôn gì hơn. Việc ấy, người lớn bảo là dơ bẩn mà không nói đến; không nói đến mà cứ lăm lăm lụi lụi hoài! Làm mà đại đột làm ra trước mặt trẻ con, cái giống có tính hay bắt chước, bảo sao chúng chẳng tần mần cho được? Một sự giấu đi mà có hại như thế,

thì chi bằng đem nói toang ra để dạy bảo nhau, ngăn cấm nhau?

Ít lâu sau đó, một bữa thầy em nghiêm trang gọi em ra trước mặt me em, mà quát rằng:

- Từ rày tao cấm mày chơi với thằng Ngôn nữa đây!

Sợ quá, sợ quá đi mất. Em đứng lạng người ta. Em tưởng thầy em rõ cái tội của chúng em rồi. Và nếu thầy em biết rõ tội trạng em ra thì không cứ phải đánh, em cũng có thể chết đi vì hổ thẹn được! Nhưng than ôi! Em vốn là người rất thông minh! Ngay thơ em hỏi vặn lại:

- Thừa thầy, sao thế ạ? Nó tốt với con lắm cơ mà!

Thầy em trợn mắt, đập bàn:

- Tao đã cấm thì mày cứ biết là không được chơi với nó nữa! Tao cấm hỏi. Con nhà vô phúc muốn giờ lý sự à? Đi đi!

Em cúi đầu lảng lạng bước sang phòng bên cạnh. Nghe thấy me em hỏi:

- Sao? Thằng Ngôn làm sao?

Có tiếng thở dài của thầy em. Hình như khi đó thầy em ngồi ghế, vừa lắc đầu vừa nói:

- Chết, chết, trẻ con bây giờ hỏng quá đi mất.

- Làm sao?

Thầy em buông giọng nhỏ xuống:

- Tôi vừa lại chơi đặng ông tham về... ông ta phàn nàn thằng Ngôn đồ đốn, thật nhà vô phúc...! Rồi ông kể một việc nó vừa làm mà ông bắt được cho tôi nghe. Đại khái một việc thủ dâm nghịch ngợm, không thể thuật lại được.

- Chết chưa!

Ông ấy đánh ghê quá, không có tôi xin hộ thì chết thằng bé.

- Ghê chưa! Chết nổi! Mặt mũi thằng bé như con Giời, con Phật, ai ngờ hư sớm thế!

- Ấy là nó mới lên mười. Trẻ con bây giờ đến thế đấy. Nghĩ mà rợn tóc gáy! Ông cha ta ngày xưa có thế đâu!

- Phải, xưa kia, mười tuổi còn cỡi truồng đi chơi.

- Bây giờ!... Ranh con mới nứt mắt đã thế rồi! Chém cha cả văn minh lẫn tiến bộ! Từ rày là cấm cửa nó đấy! Nó mà chơi mãi với con Huyền là khốn đấy!

- Thôi, ai còn dám cho đồ yêu quái ấy đến nhà nữa!

Cho thế là nghe đủ rồi, em rón rén ra sân. Mới cảm tưởng thứ nhất của em lúc bấy giờ là oán ghét bố mẹ. Bất quá bố mẹ em thì cũng đến “hư” như chúng em chứ gì! Sao cái việc người lớn vẫn làm, đối với chúng em là tội lỗi? Nghĩ thế, em lại nghĩ đến thầy me của thằng Ngôn... Em không thể kính trọng thầy me em được nữa. Em thấy hết thầy người lớn bất quá họ cũng

dơ bẩn như thằng Ngôn... Rồi em lại không thấy việc ấy là dở bẩn vì em không muốn cái việc em đã phạm vào với thằng Ngôn lại là việc dở bẩn. Sau cùng thì em đâm lo. Ngày nào em cũng sợ, nếu Ngôn bị đòn quá, nó mà thú thật cái việc đã làm với em, thì chắc em phải tự tử mất!

May sao nửa tháng sau, ông tham phải đổi đi Hải Phòng. Từ đấy em không bao giờ còn gặp Ngôn.

Việc Ngôn phải đòn làm cho em không bao giờ dám nghĩ đến trò “chơi vợ chồng” với đứa con giai nào khác nữa. Em mừng thầm, đã thoát một cơn bão táp, và từ đấy, cố nén dục tình trước tuổi dậy thì đi. Em lớn lên thì em phải biết khôn chứ.

Dần dần, những bốn phạm nhà trường, những việc vặt phải làm trong nhà, sự luôn luôn tiếp đãi bạn hữu, làm cho em được nên người ngoan ngoãn nét na... Thế là từ năm ấy cho đến năm mười ba tuổi, em không còn học ôn lại cái bài học của thằng Ngôn nữa. Mỗi khi nhớ đến chuyện cũ, em lại run sợ, tự mình phải hổ thẹn mà kết án lấy mình.

Nhưng từ năm mười ba trở đi, em lại phải bắt đầu chiến đấu mỗi ngày một gắt gao với dục tình... Sự phát triển âm thầm và đầy đủ của những cơ quan tử mĩ trong bộ phận sinh thực làm cho xác thịt của em rạo rực lên, nhiều khi tưởng mình không còn tự chủ lấy mình được nữa. Lạ nhất cho em là sự thấy kinh nguyệt lần đầu tiên. Nhân dịp ấy, em thử hỏi mẹ em

về vấn đề nam nữ thì mẹ em đáp: “Bao giờ lấy chồng con sẽ biết rõ...”. Ấy, cả sự giáo hóa về vấn đề ấy, gia đình em huấn luyện cho em từ trước đến sau chỉ có một câu ấy mà thôi!

Một người con gái đến tuổi xuân tình phát động có bao nhiêu chỗ khổ tâm mà không có thể đem ra nói được với ai! Dầu với mẹ, cũng không sao hở môi được. Thật là thống khổ! Thật là khủng hoảng! Mà nghĩ cho kỹ, nào có phải tại mình đâu! Chẳng qua Trời sinh ra thế. Nghĩa là Tạo hóa đã ban cho ta một cái cơ thể rất rầy rà, đến lúc cái cơ thể ấy tự nhiên phát đạt ra, nó đem cho ta những sự khoái lạc, hy vọng đã đành, mà đồng thời nó cũng gây cho ta những thống khổ, khủng hoảng ấy nữa. Bây giờ em mới biết ra rằng muốn chống lại với nó, chỉ duy có một thứ giáo dục cho thật tốt. Mà cái thứ giáo dục ấy, ở nước Việt Nam này, biết đến ngày nào mới có để tạo hạnh phúc cho thanh niên!

Cái tâm trạng em trong mấy năm ấy thật là cái tâm trạng hết sức xấu. Bất cứ lúc nào, hễ tay không phải làm, hễ óc được nhàn rồi, là phải nghĩ đến dục tình, dờ là lại có những ý dâm. Bề trong và ban đêm thì như thế; nhưng ban ngày, lúc đi học, em ăn vận rõ nghiêm trang, đi đứng rõ chững chạc không nhìn ngang liếc dọc, cố giữ vẻ mặt thùy mị và ngây thơ. Bởi vậy, bọn học trò con gái thường thường đuổi theo em, gọi em là Tây Thi, là Nàng Thơ, và bằng nhiều danh từ tốt đẹp khác nữa.

Trong hai năm mười năm mười sáu tuổi, sự khủng hoảng về tinh thần thật là kịch liệt, thật là khốc hại, thật là thảm thê. Tuy cái lý trí của em cứ theo mỗi tuổi mà một mở mang, tuy cái *lượng thiện chỉ bản năng* của em mỗi ngày cũng được sách luân lý, những tư tưởng cao xa tốt đẹp, sự băn khoăn về những bốn phận phải gánh vác, nó rèn đúc, trau giồi, vậy mà, than ôi, lẽ huyền vi của tạo vật vẫn giữ được phẩm đặc thắng! Tuổi xuân đến với em một cách dữ dội lạ thường, cái xác thịt của em như không còn chịu nổi những sự khuyên bảo của linh hồn nữa. Thế rồi thì... những dâm ý, những sự rạo rực của xác thịt dần dần cứ đánh cho tan nát mất cả sự hổ thẹn đáng quý báu của em - cái sự hổ thẹn không có không được của người đàn bà. Phần đức hạnh của em đã nặng nề khó gánh vác rồi, mà lại còn bị Tạo vật đem buộc vào một sợi tóc. Mỗi khi em thấy người đời đã đem những chữ không được thanh nhã mà mệnh danh cho cái trạng thái của tuổi dậy thì, cái tuổi có những sự khủng hoảng không ai tránh được của Tạo hóa, thì em lại âm thầm hổ thẹn, tự thấy đáng ghê tởm cho cả em. Cũng nhiều khi sự tự nhiên hổ thẹn cho mình biến đổi ra lòng công phẫn. Lại cũng đôi khi em thấy hình như lòng công phẫn ấy là chính đáng nữa, mà em cũng không hiểu rõ tại đâu. Dễ thường đó là sự kiêu căng vô ý thức, đó là lòng tự ái bị thương đó là những lẽ phải của những người muốn sa ngã, muốn hư hỏng. Muốn nói cho dễ hiểu, em tưởng phải dùng đến cái luận điệu của người theo đạo Thiên Chúa, nghĩa là em bị ma quỷ

cám dỗ; nhưng than ôi, em muốn quay lại tìm khắp bốn phương để kêu khóc, để gọi sự khuyên thiện, sự an ủi, cũng không thấy đâu có bóng dáng một vị Thiên Thân! Thầy me em, cô giáo của em, để em phải độc thân, độc lực xông pha một quãng đường đầy rẫy những hầm hố chông gai. Em bị bỏ chơ vơ giữa một chỗ dốc chật hẹp đầy những rêu trơn, bùn mỡ, mà hai bên là những hang sâu, vực thẳm. Trong khi xã hội hiểu biết là cái xã hội người lớn lánh xa em, thì cái xã hội trẻ con ngu muội quyến rũ em! Ấy là số đông chị em bạn gái học cùng lớp, bọn trẻ con, bọn tôi tớ trong nhà... cái xã hội, mỗi khi dả động đến vấn đề nam nữ giao hợp, đã vô tâm khiêu dâm, hơn là giảng dạy khoa học và ái tình giáo dục.

Do thế, em biết rằng hầu hết những thiếu niên nam nữ tuổi từ chín mười đến mười lăm mười sáu đều bị cùng một sức ám ảnh khốc hại, đều cùng bị sự rạo rực của xác thịt nó hành hạ cho khốn khổ, đều cùng bị giam hãm trong vòng tối mù mịt, đều cùng bị cái mầu tĩn, cái tuổi dậy thì, những cảnh vật xung quanh nó thúc giục đến sự tò mò... mà càng tò mò thì càng bị ngăn trở, mà càng bị ngăn trở thì lại càng sinh ra tò mò, và do thế, đã học được những điều sai lầm tai hại nó làm mất hết cả cái nghĩa lý cao thượng, chính đáng của ái tình đi mà thôi. Thật là một đàn ngựa cuồng khấu chạy đi tìm khoa học, nhưng biết chữa đến chốn, hiểu chữa đến nơi, đã vướng nhau, vấp nhau, sau ngã, la liệt, tan tành...

Người lớn không bao giờ giảng dạy những điều mà trẻ tuổi dậy thì phải biết. Người ta bao phủ chung quanh vấn đề nam nữ giao hợp và cái cơ thể học về sinh thực khí bằng một sự im lặng đáng gọi là thiêng liêng! Ở nhà trường những bảng vẽ các cơ thể của loài người đã cất nghĩa tử mỹ về con mắt, khối óc, quả tim, cái xương, cái vai, cái ruột non, cái dạ dày, nhưng tịch không đả động gì đến bộ phận sinh dục là những cơ quan cần thiết nhất, nó làm cho loài người không bị tiêu diệt, nó cấu tạo ra những vị anh hùng, liệt nữ của nhân loại, nó chủ trương, chi phối, an bài tất cả mọi việc ở thế gian.

Do cái đạo đức giả dối, do cái tính cả thẹn vô nghĩa lý của người đời, bọn trẻ con (trong đó có em) đã phải tìm cách học lấy. Một cái bụng chứa, một cái nhà hộ sinh, một đám cưới, một cặp vợ chồng dạo chơi ngoài đường, những cái ấy sai khiến trẻ con phải lòi nhau ra xa người lớn để bàn luận một cách ngây thơ đến vấn đề nam nữ giao hợp, vấn đề hôn sự ái tình, vân vân.

Chính em, đã bắt gặp những đứa trẻ vào hạng mười hai tuổi trở lại ngây ngô luận về ái tình, khám xét cơ quan sinh dục của nhau, nghịch ngợm của nhau, bắt chước người lớn... Có những đứa con giai chưa mười ba tuổi mà để hết ngày giờ vào việc tọc mạch ấy, mặt thì xanh xao tái mét vì thủ dâm.

Tấn đại bi kịch của ái tình! Một cái xã hội vô tội đáng thương mà phạm phải những tội xấu xa, vì cái nền giáo dục sai lầm của cái xã hội người lớn!

Cơn khủng hoảng trong thâm tâm của em làm cho em thay đổi tính nết. Chừng như sợ thiên hạ đọc rõ được những tư tưởng nhơ bẩn của mình, em phải phủ lên cả cử chỉ lẫn ngôn ngữ một nước sơn ngây thơ. Em bắt đầu hay trang điểm, mất cái tính tự nhiên, hay e lệ. Bên trong, xác thịt đã nảy nở đến chỗ thập toàn, mà bên ngoài thì các bộ phận đều nở nang, đầy đà, trở mã. Kinh nguyệt làm cho em hay ốm vặt dể rồi, sau những trận ốm, phải mơ tưởng đến đàn ông.

Dù không muốn cũng chẳng được, em vẫn bị cái tiếng gọi của xác thịt nó giầy vò, nó kích thích.

Ngân, một bạn nữ học, một lần đã động đến cái khổ chung của chúng em. Nó là một gái đứng đắn thông minh nhất lớp nên được em yêu quý rất mực. Nó khuyên hay em nghe theo đã đành, nó bảo dở em cũng cúi đầu vâng theo. Nó với em, cuộc đời của hai bên đối với nhau không còn gì là bí mật. Trong một cuộc phê bình một cô gái cùng phố chữa hoang, chúng em nói đến ái tình. Chúng em thú tội với nhau...

- Chị Huyền ạ, em mách chị điều này thì chị đừng cười nhé! Sinh ra làm người, giữ được khỏi hư cũng khó lắm, nhất là lại vào cảnh ngộ chúng ta... Nhưng mà người ta khôn ngoan một chút thì người ta không bị hại. Thí dụ như... ta có thể hư với một mình ta thôi. Chị với em, chúng ta nguyện không bao giờ có nhân tình đi! Rồi chúng ta cũng sẽ lấy chồng như những người đứng đắn khác. Nhưng trong khi chờ đợi, ta có

thể bắt nhân tình với ta. Chị hiểu ra chưa? Đó là một việc kín đáo, mà ta không phải suốt đời ân hận, chẳng ma nào biết được.

Rồi thì nó ngạo mạn giơ bàn tay nó ra và thêm:

- Người nhân tình yêu quý nhất đời của ta trung thành suốt đời với ta, lại không để ta phạm phải mắc tiếng hư hỏng, chỉ là cái bàn tay này!

Buổi chiều hôm ấy, em đã được bạn vỗ lòng một nghề nghiệp hay! Bạn lại dặn cẩn thận là đừng có mạnh bạo quá tay đến nỗi làm rách mắt xử nữ mạc.

Em cứ đem mãi cái phương pháp ấy ra đối phó với sự thúc giục của xác thịt, nếu em không thấy dần dần tai em hay ù, mắt em hay lóa, đầu em hay nhức, lưng em hay mỏi, mặt mũi em mỗi ngày một xanh.

Một lần em thú tội với người chị em bạn khác. Chị Văn này thì quả thật là người trong sạch, trinh chính. Chị Văn đem bao nhiêu nghĩa lý rõ ràng bảo cho em hiểu cái ác quả của sự thủ dâm, nhưng là nếu em cứ dùng mãi cái chước khốn nạn ấy thì rồi em sẽ mất hết sức lực, mất hết ý chí, mất hết nhân phẩm, mà rồi thiên hạ sẽ đoán được cái tật ấy ở ngay mặt em, và nếu thế em sẽ bị thiên hạ khinh bỉ vô cùng. Rồi chị lại giảng dạy cho em biết rằng vấn đề nam nữ giao hợp phải tựa căn bản vào hôn nhân, tối linh thiêng, chớ không nên coi là điều nhơ bẩn, trừ khi nó không phải của một cặp vợ chồng thì không kể. Chị giảng giải thế nào là dâm

tà, thế nào là dâm chính, và dặn em chờ bao giờ nên để ý đến những lời tán tỉnh đường mật của bọn công tử bột, chúng chỉ muốn dắt mình vào con đường bất chính để chúng được thỏa cái nhục dục mà thôi. Sau cùng, chị Văn trao cho em một cuốn sách vào loại nam nữ tu trí, và bảo em đọc kín.

Thế là người bạn gái thông minh hiếm có ấy đã cứu vớt nổi em. Cuốn sách em nhận được có nói bằng văn và hình vẽ về sinh thực khí của cả đàn ông lẫn đàn bà. Em đã đi đến khoa học. Sự hiểu biết đã làm cho em không còn phải tò mò một cách tai hại như xưa. Em đã bắt đầu trở lại là người khôn ngoan, biết nghĩ. Những tư tưởng tốt đẹp, chính đính lại quay lại với em để chiếm lại chỗ của những ý nghĩ dâm tà.

*

* *

ÁI TÌNH VỚI SINH THỰC KHÍ

“Muốn cho nhân loại khỏi tiêu diệt, đáng Tạo hóa phải sinh ra nam và nữ. Đã có nam nữ tất phải có giao hợp. Người ta gọi việc ấy là ái tình. Vậy nguồn gốc ái tình ở đâu mà ra?

“Ấy là ở sinh thực khí, nghĩa là ở cơ quan sinh dục vậy.

“Sự đói ăn khát uống là ở bộ máy tiêu hóa thì ái tình là ở sinh thực khí. Tư tưởng ăn uống là ở bộ máy tiêu hóa sinh ra. Người có bộ máy tiêu hóa suy yếu không thiết ăn uống; người có bộ máy tiêu hóa hư hỏng ăn uống xong lại nôn mửa hết. Ái tình với sinh thực khí cũng vậy. Người nào mà cơ quan sinh dục lạnh mạnh thì ái tình đậm thắm nồng nàn: trái lại người ta sẽ lạt lẽo. “Có người nói: ái tình chỉ cốt ở tâm trí, không cốt ở giao cấu.

“Lại có kẻ nói: ái tình chân chính không màng tưởng đến sự giao hợp.

“Nói vậy đều không đúng cả. Sự giao cấu chính là mục đích cuối cùng của ái tình. Cho nên hễ giai gái đã có ái tình với nhau là tự nhiên nghĩ luôn đến giao cấu, và khi đã không nghĩ đến giao cấu nữa thì đối với nhau sẽ mất hết ái tình. Bởi vậy, có giao cấu, ái tình mới nồng nàn, bằng không ái tình sẽ phai lạt.

“Xem ngay những trai gái thuộc hàng *ái nam ái nữ* thì dù có nhan sắc, tài đức bậc nào đi nữa, cũng không bao giờ được hưởng lòng yêu của một người nào trong trần gian. Điều đó càng chứng thực rằng cơ quan sinh dục với ái tình, hai cái không có nhau không được.

“Coi vậy, sinh thực khí của nam nữ là những vật rất báu, cần phải giữ gìn lắm mới được. Nếu hủy hoại vật quý báu ấy đi để thỏa cái rạo rục của xác thịt chốc lát, sẽ có hại cho nòi giống, cho ái tình”.

NHỮNG SỰ HẠI VỀ THỦ DÂM VÀ Ý DÂM

“Thủ dâm là phát triển dục tình một cách bất chính, một cách trái lẽ tạo hóa, có hại rất lớn. Trai gái chưa vợ chưa chồng, những đêm khuya thanh vắng thường hay mơ tưởng tình duyên. Những lúc ấy lửa dục bốc lên ngùn ngụt, trần trọc khổ sở, không làm sao được, phải dùng đến bàn tay cọ sát sinh thực khí, cần cho tinh khí xuất ra, để được khoái lạc tựa như giao hợp.

“Kẻ làm thế tưởng như giao hợp, chứ có biết đâu rằng nam nữ giao hợp thì có âm có dương điều hòa cho khí huyết lưu thông, không hại vệ sinh; còn thủ dâm, thì chỉ có một khí âm hoặc một khí dương, thì sao có thể khai thông huyết mạch được?

“Bởi lẽ ấy, thủ dâm có hại vô cùng.

“Đàn ông thì sẽ làm mất sinh thực khí, dương vật sẽ bé lại, lệch đi, cao hoàn sẽ to nhỏ không đều, rồi sẽ liệt dương, sẽ mắc những bệnh di tinh, hoạt tinh, rồi sẽ mất hết sức khỏe, có khi đến mất trí khôn, hóa điên, hóa dại, hoặc là tuyệt đường con cái.

“Đàn bà cũng vậy, ngoài sự hỏng mất sinh thực khí, lại còn mắc chứng xích đới, bạch đới, hại đường sinh dục, mặt mày kém vẻ xuân, như cái hoa chưa nở đã tàn!

“Thế nào là ý dâm?

“Nghĩa là nghĩ đến sự dâm. Trai thấy gái đẹp hay đem lòng yêu mến, say mê, nếu lại có dịp tường đông

ghé mắt ngày ngày hàng trông mà mặt tơ tưởng mặt lòng ngao ngán lòng thì lúc nào cũng như sẵn thấy người yêu trong trí.

“Về phần bạn gái cũng vậy. Những lúc thư nhàn, ai lại không tơ tưởng đến tình duyên, băn khoăn về ý trung nhân, về người nay mai cùng mình xe tơ kết tóc. Đó là sự tự nhiên lắm rồi, huống chi thấy trai tài thì lòng xuân ai mà cầm choặng; bởi vậy mà thành ý dâm.

“Đó là những trạng thái rất thường cho thiếu niên, nam nữ.

“Cũng bởi vậy, thiếu niên hay mộng mị thấy được cùng nhau giao hợp y như vợ chồng. Thế là có ý nghĩ dâm dục mà thành mộng vậy. Sự ấy cũng tai hại không kém gì thủ dâm. Con trai sẽ bị bệnh ở sinh thực khí, nếu không chữa được, có khi tuyệt đường sinh dục. Con gái có khi kết thành quái thai.

“Muốn tránh ý dâm, trai gái nên đọc những truyện anh hùng liệt nữ để chăm nuôi đức hạnh để có một ý tưởng cao xa trong óc, để hiểu biết mà gánh vác, ra công việc mà lo lắng, để không còn thì giờ nào rảnh rảnh mà có được ý dâm. Trong thời kỳ phát động xuân tình, cái câu “nhàn cư vi bất thiện” nghiệm càng thấy đúng. Vậy nên rèn luyện tinh thần đừng có những tư tưởng đáng bị”.

Những trang sách đại để như vậy có một sức mạnh mâu nhiệm cảm hóa được em một cách sâu xa.

Sự đọc cuốn sách luân lý ái tình đã đem đến cho khối óc non nớt của em biết bao nhiêu chân lý. Sự đời như vậy đã bị phô ra trần truồng. Em không còn có những quan niệm sai lạc về ái tình, về hôn sự. Em không còn trông đời bằng con mắt mơ mộng, ngây thơ. Huyền đã hiểu biết cả rồi. Huyền đã gần được như người lớn, đủ tư cách một mình xông pha, chống chọi. Sở dĩ em có những ý nghĩ tự cao, tự đại ấy cũng vì em đã nhận ra rằng loài người chẳng thanh cũng chẳng tục: sự giao hợp đã là điều ai cũng coi như bản mà ai cũng phải thực hành, thì em chỉ nên coi nó cũng là sự hợp với tự nhiên. Ái tình cao thượng, yêu trong lý tưởng, yêu bằng tinh thần... bao nhiêu câu văn giả dối như thế mà bọn thiếu niên vẫn viết trong thư gửi đến nhà em đã mất hết cái pháp thuật làm cho em phải hồi hộp cảm động và quả tim em phải đập mạnh, nhất là sau khi em như chôn vào ruột một chân lý nói trong sách: giao hợp là mục đích cuối cùng của ái tình.

Không, Huyền sẽ không khờ dại đến nỗi để cho đời lừa dối được. Huyền sẽ không bao giờ có nhân tình như số đông bạn gái mà sẽ lấy chồng theo lối cổ mà thôi. Những thanh niên cố nặn ra những dáng điệu lễ độ và phong tình, và đứng đắn, và chung tình, và trong sạch, và thanh cao, vẫn gửi đến nhà Huyền những bức thư tha thiết, và nồng nàn, và văn chương, không bao giờ làm cho Huyền quên được cái chân lý rất thông thường này: ấy họ muốn ngủ

với mình đó! Vì đâm ra hoài nghi, cho ai cũng là giả dối, Huyền này dám tự phụ là đã cố ý bóp bẹp mất bao nhiêu trái tim.

Ngẫu nhiên em đã đủ tư cách để coi những phút có những ý đâm là đáng hổ thẹn, cái linh hồn của em lại trở nên mạnh mẽ, đủ sức kiềm chế sự rung động của xác thịt cho thoát khỏi sự lung lạc của mọi cảnh vật xấu xa đầy rẫy quanh mình.

Em lại thấy em trong sạch, dẫu rằng không ngây thơ. Mặc dù tâm thần em đã chịu sức kích thích của bao nhiêu cơn giông tố ô trọc, phũ phàng, em vẫn coi như chưa bị vết tì ố nào cả. Em thấy một tư tưởng ngộ nghĩnh nảy ra trong óc: nếu bọn thi sĩ bắt một người đàn bà trong sạch phải không bao giờ được có những phút mà những ý đâm, những cơn mộng mị gây ra bởi sự rạo rực về xác thịt, của tuổi xuân nó giầy vò cho điêu đứng, ê chề, phải, nếu một người đàn bà trong sạch phải là người đàn bà không bị cái lẽ huyền vi của Tạo vật nhưng mà tránh khỏi cái công lệ ấy, thì không bao giờ bọn thi sĩ tìm được một người đàn bà trong sạch ở khắp thế gian! Em trong sạch? Bởi em hãy còn trinh, bởi em chưa có nhân tình, chỉ bởi có thể, và cầu được chỉ có thể ở một người đàn bà, thì cũng đã là cầu được nhiều lắm!

Khi em được yên tâm về em rồi thì cuộc đời lại hiện ra tốt đẹp, đáng sống, đầy những ngày vui... Em đã phác họa được một cái chương trình: Lấy người

chồng xứng đáng, chỉ biết một người cả trong cuộc đời, phải theo đúng câu tòng nhất nhĩ chung⁽¹⁾ và trở nên vợ hiền, dâu thảo. Gia đình hạnh phúc, bốn chữ ấy nói rõ với em biết bao sự khoái lạc êm đềm.

Thế là, được trong một năm tròn, em chỉ ham vui đèn sách, học tập nữ công. Những phút sa ngã đáng hải hùng, dù em có muốn lại cảm thấy, cũng không thể có được nữa.

Riêng em, em đã tự chủ, lại thêm có được cái dư luận rất nghiêm đối với hạng người hư hỏng. Giữa hồi ấy, xảy ra một điều khôn kiếp tại một nữ học đường nọ: một bà đầm giám thị kỷ túc xá bắt được quả tang hai cô học sinh thủ dâm lẫn nhau bằng một thứ khí cụ bằng cao su... Việc ấy làm sôi nổi dư luận cả nước! Trong một thời gian khá dài, hễ nói đến phong trào gái mới, bình đẳng, nữ quyền, thiên hạ lại giở giối đến sự hành động của hai nữ học sinh kia. Những bậc thượng lưu trí thức ngồi quây quần một bàn tiệc, những anh phu xe kéo những cái xe không khách ngoài đường, bọn tôi đòi xúm nhau ở các máy nước, thôi thì từ cao đến thấp, từ nhỏ đến lớn, ở khắp các bậc thang của xã hội, người nào thiếu chuyện cũng lấy việc ấy ra làm đầu đề. Cả một xã hội đều cùng một thứ lưỡi, đều cùng một lòng công phần để thóa mạ sự thủ dâm kia. Lần

(1) Đàn bà chỉ được lấy một đời chồng thôi.

dầu nghe thấy những lời bình phẩm ác nghiệt về việc ấy, em thấy xiết bao nổi hải hùng tựa hồ như chính em đương bị kết án vậy. Em run sợ nhớ lại những lúc phạm phải lỗi, rồi mừng thầm đã được cái may mắn tránh thoát búa rìu của dư luận mà vẫn giữ được thanh danh. Từ đó, em thấu hiểu sự đáng sợ của dư luận là rất cần cho nhân tâm, thế đạo. Cái sự ên nhục của người khác cũng là một thứ gương tày liếp cho em. Không là chim chết huyệt vì cung tên, em cũng ngẫu nhiên ở vào cái trường hợp *kính cung chi diểu*...⁽¹⁾

Nào có thể mà đã hết! Xã hội vẫn lắm trò. Lịch sử chỉ là những tấn tuồng luân hồi, diễn đi, diễn lại. Tháng trước, một cô khuê các bị nhân tình lột truồng trong nhà sấm. Tuần lễ vừa qua, một bà tham bị có kẻ đến chửi rửa vì tội đi quyến rũ chồng người. Hôm nọ một tiểu thư chữa hoang với thằng xe. Hôm nay, hai vị mô phạm trong giáo giới bị can tội thông gian⁽²⁾. Ngày mai... ngày kia, đời sẽ có những chuyện gì? Em cười thầm những người đáng thương hại ấy có lẽ họ đã thống mạ sự xấu của bao kẻ khác mà rồi lại cũng xấu như bọn kia, để rồi bị chửi rửa cũng thế. Em không hiểu nổi sự đời nữa, cứ hùa theo dư luận mà chê bai...

(1) Con chim sợ cái cung.

(2) Những việc như thế báo chí thời ấy đều có đăng.

Sau khi đỗ được bằng sơ học, cho rằng con gái học thế cũng đủ rồi, thầy em bắt em thôi học. Em khôn lớn, đối với ai cũng cũng đã có một chút giá trị rồi. Cả một xã hội nức nở khen em đẹp, kính phục em ngoan. Công, dung, ngôn, hạnh, đủ đường, em bắt đầu rụt rè bước vào cuộc xã giao, bắt đầu giao thiệp với bọn phụ nữ có địa vị, có danh giá, vợ ông này, con ông khác, những người coi tiền như rác, hoặc đánh phẩn một cái mặt cũng mất hết nửa ngày. Vương tôn, công tử ồ ạt kéo đến làm bạn với anh ruột của em. Những bà mối râm rộ tin đi mối lại... Thầy em vênh váo với đời. Mẹ em cũng hóa ra kiêu ngạo, và sự đó làm em sung sướng lắm. Em mới mười sáu tuổi!

Em đương hưởng lạc thú gia đình với sự kiêu ngạo ở cái tên Nàng Thơ mà một bọn si tình ngấm dặt cho em, thì cuộc đời đổi mới của xã hội này đem cái ảnh hưởng xấu đến khuấy rối mất cái phần đức hạnh của em. Xã hội lại đáng sợ hơn cả cái tuổi dậy thì. Hồi ấy, một trận cuồng phong dữ dội thổi đến xã hội ta. Cái phong trào vật chất đến với ta bằng những danh từ điều tra: tiến bộ, duy tân, tân sinh hoạt... nó có một sức mâu nhiệm là lường gạt nổi hầu hết mọi người. Bao nhiêu lễ thói, bao nhiêu nề nếp đã bị lôi cuốn đi theo trận cuồng phong. Một trật tự của xã hội thuần túy trọng tình thân đã bị vật chất đảo lộn ngược cả. Một bọn làm báo và văn sĩ vô lương tâm, trong khi nhốt vợ, con, chị, em của chúng vào buồng kín, rộng miệng cả tiếng cổ động cho vợ con người khác xông xáo ra xã hội sống cuộc đời

mới, với chợ phiên, khiêu vũ với những một y phục luôn luôn thay đổi mà ngày càng phô bày mãi những bộ phận đáng giấu kín của người đàn bà. Những tờ báo mà không hiểu tân, mà không nịnh dâm, thì theo nhau mà chết. Cái tư tưởng quốc gia, cái tư tưởng xã hội bị xếp cả vào một xó. Những ai không nhắm mắt chạy theo vật chất đều bị coi là gàn, là hủ, là đáng tự tử. Báo giới đầy rẫy những mục bàn luận cách tìm khoái lạc cho xác thịt. Thanh niên không còn lý tưởng nào mà thờ, nếu không công nhận cái lý tưởng vật chất. Văn chương và mỹ thuật đã bị đem ra lợi dụng, chỉ cốt để tán dương cuộc phung sự Dâm thân.

Những tiệm khiêu vũ phá tan hạnh phúc của gia đình, làm cho đàn bà hóa ra dĩ, làm cho đàn ông mọc sừng, hoặc chê vợ, làm cho bọn chủ sãm đắc thế kiếm lợi, bọn “vua thuốc lậu” tha hồ vênh vang...

Những một y phục của phụ nữ, làm cho đàn bà mỗi ngày phô thêm một ít đùi, một ít dít, một ít vú... Ở những nơi thành thị, chỗ nào cũng có tiếng gọi của xác thịt, cũng có sức cám dỗ của Dâm thân. Tại những nơi thôn quê, thì vẫn nguyên những cảnh đói khát, neo nhóc, bần lây nước đọng, nạn cường hào, nạn mê tín, nạn hối lộ, nạn bã rượu lậu...

Khi nhắm mắt theo cuộc đời mới, em vẫn tưởng thế là hợp thời, là văn minh. Kịp đến lúc tỉnh ngộ thì đã muộn quá rồi.

Đến lúc biết mình lầm, thì đã... làm dĩ!

II. RA ĐỜI...

Những luận điệu gay gắt đối với mọi người phù hoa, đảng điểm xa xỉ, của một xã hội truy lạc hầu sắp diệt vong trong đó chín mươi phần trăm người nhầm rằng cái nghĩa đời người, mọi lý tưởng cao xa, chỉ là sự thỏa mãn về vật chất, sự đầy đủ của xác thịt; những cử động trái với luân thường đạo lý, cái dâm, cái ngon, cái rởm, cái đài, phải, sự kết án một cái tình thế khốn kiếp như vậy, mà lại thốt ra từ miệng một kẻ như em, hạng người tuy là bỏ đi nhưng đối với phái tân tiến thì lại là một tên lính tiên phong trong cuộc âu hóa, một người tiêu biểu cho sự vui vẻ, sự hoạt động, sự mới mẻ, đã từng làm thí nghiệm cho phong trào theo một, khiêu vũ, xã giao đã đập cửa buồng the để tham gia vào “xã hội” sau khi lấy những khẩu hiệu giải phóng và bình quyền, chắc đã làm cho nhiều người phải ngẫm nghĩ, phải kinh hoàng vì ngạc nhiên.

Khốn thay, sự đó lại rất là dĩ nhiên, có khi lại tầm thường đến nỗi không đáng cho ai phải lấy làm lạ. Vì

một người đàn bà lừa chồng bằng sự nằm dờ ra trong cánh tay tình nhân mà đã biết hối hận thì, đối với người ấy, chỉ người tình nhân là đáng căm hờn nhất trong thế gian, cũng như một cái đồ chơi trong tay trăm nghìn người như em mà đã đến thời kỳ nhận chân được cái giá trị làm người, đã đến thời kỳ giác ngộ, thì lại oán ghét cái đàn điểm, cái phù hoa, cái ngông cuồng, bằng trăm những nhà đạo đức bị mang tiếng là hủ bại nữa. Chỉ kẻ điêu đứng trong tình trường mới biết ghê sợ ái tình, chỉ kẻ phú gia địch quốc mới chán tiền bạc, chỉ kẻ hiển vinh tột bậc mới thấy sự vô vị của công danh, chỉ kẻ sung sướng đủ đường mới hiểu thâm thúy cái câu: hạnh phúc là một điều mà người ta không thể biết được... Nhưng thôi, chưa chi đã có người bất bình cho rằng hạng dĩ như em thì không có quyền nói như thế nữa, có lẽ không nên nghĩ như thế nữa, thì em nói nữa làm gì? Chỉ sự từng trải, sự kinh nghiệm mới làm cho người ta được nên khôn. Người đàn bà, muốn được từng trải, thì đã hỏng mất cả cuộc đời, điều ấy không còn ai chối cãi được. Bên cạnh sự ngây thơ, nó là nguyên nhân của đại dột và truy lạc, thì sự từng trải bị coi là điều khốn nạn, không có quyền đem cái khôn ra cảnh tỉnh những người chưa từng trải họ chiếm số đông.

Đã vậy thì có nên vượt qua một thành kiến ác hại - sự ngăn cấm gái giang hồ nói về luân lý phụ nữ - để mà cho bọn thiếu nữ trẻ trung, ngây thơ mơ mộng, dương vui vẻ tươi cười mà đi đến ái tình, đi đến tội lỗi, mỗi ngày bằng một bước dè dặt nhưng mà rất kiên gan,

rất sốt sắng, đi đến cái chỗ chết nó chứa bao nhiêu thi vị say sưa vì nó sẽ làm thỏa mãn mọi sự rạo rực của xác thịt, đi đến cái sự mà một bọn cầm đầu vô lương tâm đã mệnh danh cho là: tiến bộ, vui vẻ, giải phóng bình quyền, văn minh - hai là em nên cảm?

Có nên mong cứu vãn cái gì đủ thời gian cứu vãn được, hay cứ để mặc cái làn sóng vật chất nó lôi cuốn số đông bạn gái vào đường trượt lạc thì rồi mình làm đi cũng không xấu nữa, bởi lẽ ai cũng như mình?

Ắc hại thay, em lại không chung một tâm lý với số đông bọn gái giang hồ: mình đã không ra gì thì không cho phép ai còn giữ được đức hạnh. Con Huyền đã mãi dâm nhưng không tìm được cái triết lý cuối cùng, không được hưởng sinh thú, cái cuộc đời vô lo vô lự, nhầy nhụa, lai láng những khoái lạc ghê gớm và bất đắc dĩ của bọn gái bán dâm! Nó vẫn cứ muốn đem ra dùng cái gì còn dùng được trong tâm hồn nó để giúp ích kẻ khác. Nó cứ muốn chống với phong trào! Nó không hiểu rằng sức mong manh của cá nhân không thể nào ngăn nổi một phong trào được. Phải, phải nếu Huyền đã chống nổi với phong trào thì Huyền đến nổi này hay sao? Trước một phong trào, cái gì là trở lực thì bị coi là hủ bại, là không hợp thời, là khả tiếu,⁽¹⁾ mặc dầu là lý trí và lương tri, mặc dầu là luân lý, đạo

(1) Đáng cười.

đức. Em đã ngộ nhận, không biết nghe lẽ phải, đã như một con cừu trong một đàn cừu, đã như một con thiêu thân trong một bầy thiêu thân. Em cũng đã bị trào lưu xô đẩy.

Hồi ấy, trong khắp xứ, vấn đề phụ nữ dấy lên. Chưa bao giờ đàn bà được nịnh hót và săn sóc đến như vậy. Tất cả các báo chí muốn đập cửa buồng the cho người đàn bà ra đường... Những người trí thức chỉ bảo cho chúng em rõ cái cuộc đời mới, đáng sống, là một cuộc đời chiến đấu lấy tự do cá nhân chứ không còn phải là cuộc đời hy sinh cho gia đình như xưa. Bằng những danh từ bóng bẩy, bọn trí thức ấy khéo đem văn chương mỹ thuật ra cải cách những tà áo, gấu quần cho bọn phụ nữ!... Những cách trang điểm như bôi môi, đánh phấn cũng được coi trọng chẳng kém sự cứu quốc của những bậc anh hùng. Nịnh đầm! đó là khẩu hiệu cho những kẻ nào muốn được tôn lên là vĩ nhân. Những tiệm khiêu vũ mở ra nhan nhản. Những nhà xuất bản chỉ in toàn những sách nói về nghề làm nữ kỹ binh.⁽¹⁾ Các hiệu ảnh chỉ phô trương bọn “phụ nữ xã giao”, ở những cuộc chợ phiên, ở những vòng đua ngựa.

Không biết rằng cứ ỳ ra cũng đã đủ đi đến chỗ diệt chủng, cả một dân tộc vô đạo, vô học không có lý

(1) Gái nhảy theo tiếng Pháp cavalière.

tưởng nào mà thờ, như một bọn người điều, nhắm mắt lại để hăng hái làm cho xã hội thêm trụy lạc và liệt nhược, bằng cách đâm đầu chạy theo vật chất, bởi những danh từ thần bí của văn chương. Ai cũng chỉ biết đến dục vọng của cá nhân, gây cho cá nhân ly dị với đoàn thể. Cả một xã hội tưởng là đi đến văn minh mà không hề ngờ ngờ rằng dễ không khéo đã mắc mưu của Dâm thần. Ngay đến những người biết nghĩ cũng bị huyền hoặc, cũng bài xích thuyết trung dung, cũng hô: đổi mới hoàn toàn. Sự hiểu nhầm của những khối óc ngây thơ, thật là tai hại.

Thoạt đầu, sự hư hỏng đối với em chỉ hiện ra bằng những cái vô tội, như cái quần trắng, răng trắng, cái ví da, và sự tự nhiên trò chuyện với đàn ông hay là một vài “bạn giai”, nay đi xem chớp bóng, mai đi dự cuộc chợ phiên, ngày kia đi nhảy đầm, ấy là việc của hạng vợ tây, nếu không là của hạng đàn bà mà xã hội gọi một cách vu vơ là lãng mạn. Vậy mà em phải may quần trắng, chỉ vì sự bài xích của bọn chị em bạn gái đối với cái quần thâm. Hàng lữ, hàng lượt, họ chê bai em: chẳng bao lâu, em đỏ. Cho nên phải nghĩ trắng hay đen, cái ấy không hại, cũng không nâng cao phẩm giá của con người. Em đã nói: sự hư hỏng của em bắt đầu bằng cái quần trắng, đó không là điều vụ khoát. Vì rằng nó thay đổi hẳn quan niệm về y phục và cử chỉ của em, và mở đầu cho cái tự do, sự xã giao, sự ham mê hình sắc, nói tóm lại thì đủ cái thói xấu ngụy trong hai chữ tân thời. Một thiếu nữ đánh bạo ngồi tiếp

chuyện một người đàn ông, như thế đã có gì đáng bảo là hư? Vậy mà bao nhiêu vụ chữa hoang, thông dâm, đã xảy ra chỉ vì một lúc tự nhiên trò chuyện! Cái hư hỏng nó len dần dần đến bằng trăm nghìn hình dáng: hôm nay còn ngồi chuyện trò nghiêm chỉnh, ngày mai nhớ vợ nhớ vắn, hôm sau nữa thì đã là một điểm của ái ái tình, rồi ít lâu đến cuộc chỉ non thể biến thư lại, thư đi, rồi một ngày bất ngờ kia, một nụ cười, một cái liếc mắt, một cái hôn, một cái thở dài... từ những cái ấy đến dục tình chỉ là vấn đề gang tấc. Nói thế tưởng đã đủ cắt nghĩa rành mạch cho những sự kinh ngạc của thiên hạ mỗi khi thấy một người đàn bà vốn đức hạnh mà lừa chồng, hay là trả lời cho bọn gái mới muốn khuynh đảo thuyết *nam nữ bất tương thân*⁽¹⁾ bằng một lý sự ngớ ngẩn: trai gái có phải tiếp xúc với nhau là ngủ với nhau ngay ở đâu? Ôi! Cái quần thâm, trong cuộc chiêm nghiệm sự đời, em đã thấy biết bao đàn bà chỉ vì cứ mặc mãi cái quần thâm, cho nên vẫn giữ được đức hạnh!

Lần đầu tiên, mặc cái quần trắng len lét qua mắt thầy em, trái tim em... trái tim em hồi hộp. Thầy em trừng mắt gọi lại hỏi: “Đồ đi! Tao đã cho phép mày ăn mặc như thế đấy à?” Em chưa dám cãi thế nào thì mẹ em cũng lại nói: “Con nhà làm ăn mà quần với áo như thế ai người ta dám rước đi nữa?” May sao tình cờ lúc

“

(1) Nam nữ không được gần nhau.

ấy có hai ba người cô, dì họ nội, họ ngoại của em. Phái này khuynh hướng về tân thời, nên người thì bạo dạn phản đối thầy em, người thì cười tủm tỉm ra ý chế giễu. Ngoài những tiếng nguyền,咒, gàn, mà thầy em phải nhận, có một bà dịu dàng mà rằng: “Có việc quái gì, cái nhỏ mọn ấy? Bây giờ thiên hạ ai cũng thế cả, nếu cấm đoán thì cô Huyền không hợp thời,” em thoát trận mừng vì thầy em, đối với phụ nữ, vẫn dùng sự im lặng để tỏ lòng khinh. Nhưng từ đó em vẫn bị lườm nguýt. Vì sự ấy còn dễ chịu hơn mọi điều chê bai của bạn hữu, em không nhượng bộ cha mẹ chút nào. Cái trò nói lảm hóa nhảm, dần dần cũng không ai bắt bẻ em nữa.

Chinh phục được cái quần trắng, đồng thời em kết bạn thêm được với vài cô bạn thuộc hạng nhà giàu, bề ngoài đặc tân thời và đánh mất lòng tin yêu của một số đồng họ hàng, và bạn thân, những người nhất cho cái quần trắng là tiêu biểu cho mọi sự hư thân mất nết. Không, nếu những người ấy dùng nguyền ngã thái quá, cứ chiết chung vừa phải cho em, chắc em không đến nỗi nào... Khốn thay, sự quá đáng của họ đã khiến em yên trí họ là hủ bại mất rồi, nên những điều khuyên bảo rất đáng nghe kia, đối với em, không còn giá trị nữa. Thành thử từ sự hiềm khích này đến sự lãnh đạm khác, lại thêm có cái vấn đề tự ái đấy, em cứ dần dần ly dị mất hết cả những người thân thuộc để chạy theo một xã hội mới nó quyến rũ em. Ấy thế là.. nay đi chụp ảnh, mai đi rửa phim, sáng đến hiệu thợ may, trưa đi nghe đàn ca, chiều đi chụp ảnh, tối nay đáp lễ cô bạn

mới này, mai thất tiệc cô bạn mới kia, thỉnh thoảng một buổi chợ phiên, một cuộc họp mặt trong một tào đàn, không bao lâu, em đã hết nữ hạnh, nữ công để trở nên một gái tân thời ghê gớm. Lời mắng nhiếc của cha mẹ, sự khuyên răn của một vài người thân còn sót lại, sự công kích hoặc ra mặt hoặc ngấm ngấm của thiên hạ, hết thấy những cái ấy chỉ có giá trị của những giọt nước chảy trong lòng chiếc lá sen... Em thấy mục đích cuộc đời mang một ý trung nhân như trong tiểu thuyết, một cuộc hôn sự bằng ái tình, một người chồng đẹp sinh trưởng nơi phú quý, biết đãi vợ như dân tây phương... Cũng như số đông gái mới vẫn mơ màng chứ còn gì mới là được!

Ngoài ra... ngoài ra, em thờ dài, nhọc mệt hoặc xó với một cái...

Trước những sự công kích của phái cổ, em lại càng hóa ra kiêu ngạo, ở chỗ tự tín, vì những tiếng lăng mạn, hư hỏng họ buộc cho em thật không có nghĩa, em chưa phải lòng người nào, em hãy còn trinh. Khuyên răn em chỉ làm cho em thêm ác cảm, ít lâu họ để em được tự do, mặc thích vậy vùng.

Thêm vào cái hiểm tượng ấy, thấy em bỗng dung thay đổi cả tâm tính. Xưa kia đạo đức bao nhiêu, bây giờ dâm ra chơi bời bấy nhiêu. Thường tối nào cũng đi đến ba giờ đêm mới về, không hiểu cờ bạc hay giai gái, dễ thường cả hai thứ ấy. Do thế, mẹ thường hay tủi thân khóc lóc, người dân sút đi, sức khỏe ngày một hao

mòn, mặt mũi ngày một hốc hác. Do thế, em nghiệm được: khi người ta vào lúc thiếu thời mà không hư thân một chút, lại đợi đến lúc có vợ có con mới “phá giới” thì thật là một việc tối nguy, có Trời cũng không gỡ lại được nữa, vì lúc ấy người ta có đủ tư cách bỏ vợ, bỏ con, đứng nghiêm nhiên khoanh tay xem sự đổ sụp của gia đình. Vì lẽ me em thuộc hạng người cổ, lớp người quen cắn răng chịu đau khổ chứ không phàn nàn với ai cả, nên bề ngoài gia đình vẫn có vẻ yên vui. Nhưng cái thế trận càng ngấm ngấm thì sức phản động càng thấm thía thì các ác quả càng tiềm tàng ghê gớm. Em buồn vô cùng, khổ vô cùng, vì đến như thế nữa, thật là em đã mất lòng tôn kính thầy em.

Em còn nhớ buổi tối hôm ấy - ôi, mĩa mai! - bên ngoài trời rả rích mưa, me em ngồi ôm đứa em bé mà xì xụt khóc, chị em thì cãi nhau với đầy tớ dưới bếp, anh em vừa khoác áo, lấy mũ ra đi theo bọn con giai mất dạy mà bỏ cả sách đèn, thầy em cũng vừa lên xe với mấy ông bạn già phá gia chi tử, em ngồi cặm cụi viết một bài luận Pháp văn tả một cảnh hạnh phúc gia đình trong đó có bố ngồi đọc báo, anh ngồi học, em bé chơi ngoan, me đan áo, mình làm bài, vân vân...

Cái cảnh ấy cứ kéo dài ra mãi, mãi đến khi thầy em nói với me em trót ăn nằm với một chị ả đào đến nay người ta đã có mang, mãi đến khi giữa me em và thầy em đã có vài trận cãi cọ, mãi đến khi thầy em oanh liệt rước cô vợ bé về nhà. Vài hôm sau, không thể chịu nổi

những cảnh chường mắt, me em cùng mấy đứa con nhỏ phải về quê ở riêng. Chị ruột em từ đấy hóa ra một đứa tôi đòi, anh em cũng hư, thấy em thì chỉ còn trông thấy có cô vợ lẽ yêu; còn em, em lại “tân thời” hơn một chút nữa. Tuổi xuân của em đương nảy nở mạnh mẽ trong cơn khủng hoảng thì sự tình cờ của đời dắt đến cho em Nguyễn Lưu.

Đó là một người anh họ của em, con giai một bà bác ngoại. Cha mẹ buôn bán ở Lào Cai, sau khi đỗ bằng sơ học, Nguyễn Lưu về học ở Hà thành để học lên bậc trung đẳng⁽¹⁾ Trước còn trọ tại nhà khác, sau mới đến ở tại nhà em để cùng với anh ruột của em học tập cho có bạn sách đèn.

Nguyễn Lưu là một thiếu niên có nhiều nét tốt và rất ít tính xấu. Khác hẳn với những bạn hữu của anh em thường lười biếng, ham chơi, đua ăn đua mặc và coi sự chim gái là những thủ đoạn anh hùng thì Lưu tỏ hẳn ra cái vẻ hơn đời ở chỗ siêng năng chăm chỉ, lại thêm được nét đứng đắn lạ lùng, không hề để những chuyện giai gái lọt được vào tai. Em yêu anh Lưu chăng? Không, đó là sự kính trọng, một chút thiện cảm, chứ đó chưa phải hẳn là ái tình. Em vẫn biết đã có họ với nhau mà lại yêu nhau thì là điều cấm kỵ. Vậy thì... hay là anh Lưu yêu em? Điều ấy em không hiểu

(1) Tương đương cấp hai ngày nay.

nổi, mặc dầu em muốn hiểu lắm, mặc dầu em để tâm dò ý kỹ lắm. Giữa một đôi trai gái ở chung một nhà, đây liên lạc về huyết tộc lại cho phép được tự do trò chuyện, hai bên lại cùng có sự bênh vực lẫn nhau, ái tình càng được dịp đặc biệt trêu cợt cả hai người, như một trò chơi hú tim. Em không hiểu rằng tự trong thâm tâm, Lưu có thành thực say mê em và yêu vụng nhớ thâm em một cách hàn học bằng quả tim chàng si tình hay là không, nhưng em không nhận được rất kỹ càng rằng Lưu săn sóc đến phần đức hạnh của em chẳng kém một người chồng cả ghen, săn sóc hơn những người có nghĩa vụ phải săn sóc đến em nữa.

Anh ta hết sức phản đối những cử chỉ nào của em mà anh thấy là mĩa mai cho hai chữ tân thời. Hoặc bằng những lời khuyên răn ngọt ngào, hoặc bằng những cách nói xa xôi bóng gió hoặc bằng những giọng mĩa mai, dọa nạt nữa, Lưu cứ dần dần can thiệp đến cái đời nữ sinh lãng mạn của em, hoặc là tìm cách ly gián bạn hữu của em, những cô gái mới bị Lưu cho là đồ hư.

Nhất là sau những lúc em đi chơi xa hay là chuyện phiếm một cách thân mật với những bạn thiếu niên vì tình bầu bạn với những người anh của em mà năng lui tới nhà em, thì mặt Lưu sa sầm, và những cử chỉ của Lưu đủ tố cáo rằng anh ta ghen em, và đã lạm quyền trong tình họ mạc. Song những cái ấy không bị ai dò xét bao giờ. Thiên hạ cả gan dám tin vững rằng đã có họ với nhau người ta không thể “phải lòng” nhau.

Một hôm em tình cờ thấy trong hộp gương lược của em một cái phong bì. Bóc ra xem, đó là một cái thư kỳ quái, một cái thư đánh máy chữ, không có đề ngày, không thấy tên người đáng nhận thư, cả chữ ký của người gửi cũng không, mà ý tứ trong thư toàn nói về ái tình, toàn một giọng đại luận hoặc cách ngôn dịch ở sách ra vậy. Những là:

“Người dùng nên thể nguyên và cũng nên nhớ như chôn vào ruột là không bao giờ, phải, không bao giờ nên thể nguyên. Một khi xác thịt đã làm lung lạc lòng người thì người ta ai cũng vội quên phăng ngay những lời mình sơn thệ hải rất thiêng liêng thành thực và, do thế, sự hối hận về lời thề sẽ đầu độc mất cả những hoan lạc dịu dàng nhất thế gian. Những lời thề là rất vô ích và bao giờ cũng nguy hiểm.

*

* *

“Trong tất cả những mối dục vọng của người đời, chỉ có ái tình làm cho ta sướng nhất. Nhưng mà vì một thành kiến chỉ đàn ông là có quyền chạy theo dục vọng ấy mà không mất giá trị, trái lại họ còn do cái dục vọng ấy mà lắm khi lừng lẫy tiếng tăm. Còn khi một người đàn bà tin yêu ta đến bậc trao gửi cả thân thể cho ta đáng lẽ nên kính thờ họ mới phải, thì ta đem lòng khinh bỉ họ hoặc là làm cho họ như nhuốc bằng cách công bố sự bại trận của họ.

“Đó là cái đức của tất cả bọn mày râu. Họ tận tụy suốt đời họ vào cái việc kể lẽ kè nhẹ, xì xụt những tình cảm mà họ không có, và đặt bẫy để thắng bọn phụ nữ muốn chống cự lại họ. Tạo hóa sinh ra bọn đàn ông bội bạc, vô lương tâm như thế mất rồi, nên họ cứ việc gánh vác nghĩa vụ phá hoại của họ mà không cần đếm xỉa đến những hạt lệ đau khổ của bọn đàn bà nhẹ dạ cả tin”.

Đọc xong mảnh giấy ấy, tuy thấy nó cũng ngộ nghĩnh hay hay, song em cũng vẫn phải bất mãn. Người thảo ra giấy ấy có chủ ý gì? Mà người ấy là ai? Kẻ ấy khuyên răn em như vậy là khinh bỉ em, coi em như sắp hư hỏng... Con Huyền này, thật vậy, không cần ai khuyên răn gì cả, và không thể tha thứ được cho kẻ nào dám có cái hành động táo tợn và lỗ mãng nhường kia. Ôi, cái lòng tự ái, cái lòng tự ái bị thương, mà lại của một thiếu nữ buồng bình tự phụ nhất trần đời mà lại của một người hư hỏng!

Xét mãi chỉ thấy Lưu đáng bị nghi là “thủ phạm” cái thư kia, em định có dịp thì hỏi phăng ngay cho ra manh mối.

Buổi trưa hôm ấy, thừa lúc nhà vắng, Lưu đương ngồi ôm trán trước quyển toán pháp, em rón rén đến bên, để lá thư giữa bàn. Lưu vì thật thà nên vụng dại lạ thường, trông qua thấy mẩu giấy ấy là ngồi ngẩn mặt ra. Cử chỉ ấy cũng đã đủ tố cáo Lưu, vì nếu không, sự tò mò hẳn đã buộc Lưu đọc kỹ mẩu giấy.

Em ngồi xuống đối diện, dịu dàng hỏi:

- Anh để thư này vào hộp lược của em làm gì?

Không để phòng kíp, lại nhận cái vẻ tự nhiên của em, Lưu chẳng kíp chột cái, chỉ nghĩ đến cách cắt nghĩa. Mãi mới đáp ứng:

- Những câu ấy tôi dịch ở một cuốn sách tây... tưởng cô xem thì cũng có... cũng có phần bổ ích cho cô.

Em nghiêm nét mặt, trề môi, có ý mai mỉa mà hỏi:

- Anh đã yên trí tôi là người hư hỏng mất rồi, phải không?

- Tôi... tôi chưa yên trí, nhưng mà tôi sợ thế lắm.

- Thế là anh khinh tôi! Anh có quyền gì, phải, anh có quyền gì?

Đến đây, Nguyễn Lưu cúi đầu hổ thẹn hồi lâu, rồi ngẩng mặt nhìn thẳng vào em trừng trừng với hai con mắt của kẻ điên dại. Anh ta hậm hực, ghen ngào, thốn thức mãi rồi quả quyết nói:

- Phải, tôi có quyền gì đâu, tôi không có quyền gì cả! Cô chỉ là em họ tôi mà thôi. Nhưng mà... nếu cô hư, thì tôi đây, sẽ là người đau khổ nhất.

Thật là chí nguy. Em hối thì đã muộn. Nếu không có cuộc tra khảo kể trên, tự nhiên không bao giờ thật thế, không bao giờ Lưu lại dám ngỏ lòng yêu với em,

vì nếu Lưu mà lại dám nói ra miệng là yêu em, thì thật là táo bạo ghê gớm, một sự xấu xa, bản thủ chẳng kém một vụ loạn luân. Một người đã cầm đến quyển sách không bao giờ bỗng dung bày tỏ lòng mình như thế được, nếu không gặp một trường hợp đặc biệt gì.

Bây giờ.. không những Lưu không phải ngượng mồm mà thôi, việc anh ta tuyên bố lòng yêu ra lại còn là tự nhiên, là chính đáng là đáng thương nữa. Em muốn can ngăn, van lạy cho Lưu đừng nói gì thêm nữa, song le cổ em nghẹn ngào. Lưu vẫn hậm hực khề kể lễ tiếp:

- Thật thế... bây giờ thì đã đến lúc tôi nói toang cái mối khổ tâm của tôi ra! Cô... cô không biết rằng...

Rồi anh ta ngừng lại ý chừng đương tìm kiếm một câu văn hóa nào, những danh từ nhiệm mầu nào, có thể diễn đạt được hết tư tưởng của anh ta. Nhân phút im, em cố giữ bình tâm, nói:

- Thôi anh im đi! Anh im đi, tôi van anh.

Lưu cứ nói:

- Thật đấy, tôi đã... tôi đã đau khổ lắm! Huyền ơi, cô... em không biết rằng anh ta người khổ sở nhất đời vì yêu em... một mối tình u ả... thất vọng... Đã bao lâu nay rồi... Anh định sống đau khổ... để yêu em một cách tối tăm... thành một người vợ hiền mẹ thảo... hưởng hạnh phúc... Một người chồng khác... xứng đáng... không phải là anh. Ấy thế mà em cứ

lãng mạn, cứ tận thời!... Anh không thể nín được nữa! Anh đương oán trách Tạo hóa sao lại sinh ra là anh có họ với em, làm cho anh không được yêu em... không thể lấy được em, phải khổ sở... Huyền...! Huyền ơi, Huyền!

Những lời nói ấy cứ lúc ngừng bật, lúc lại trào ra như nước chảy chẳng xuôi dòng, làm cho Lưu có một ma lực thần bí ghê gớm và làm cho tấn bi kịch càng có tính cách nào lòng người vì thảm đạm. Thôi, thế là xong!

Trống ngực làm quả tim em đập rộn ràng, chân tay em run lên như bị gió lạnh. Em đã sắp nức nở thì Lưu khóc xì xụt, và nước mắt của Lưu gợi được nước mắt của em chảy ra lã chã, ròng ròng. Em thấy chóng mặt như sắp té nhào từ lầu cao xuống mặt đất.

Không phải đó là lần đầu em thấy tiếng nói của ái tình vang động bên tai. Bọn thiếu niên vẫn chịu em cũng đã có những mảnh khóc đủ đường, song chưa bao giờ làm em phải cảm động. Những cái cười, những cái liếc mắt, những câu bông đùa, những lá thư văn hoa đầy giọng giả dối, chỉ làm cho em lộn ruột và thấy họ là khả ố mà thôi. Nhưng mà đằng này, Lưu... chim gái bằng sự thành thực, bằng sự đau khổ, bằng nước mắt, lại vào một trường hợp như thế, thì gái nào trơ trơ như sắt đá cho được!

Lưu gục mặt xuống bàn để thỏn thức hồi lâu, rồi đứng hẳn lên nghiêm nghị nói một cách rắn rỏi bất đắc dĩ:

- Thôi, tôi xin lỗi em, xin lỗi cô. Cô tha thứ cho, vâng, xin cô cho những lời vừa nói là không đáng để lọt vào tai. Chúng ta đã là anh em họ với nhau, cô không tha lỗi cho tôi thì cũng xin cô giữ kín câu chuyện xảy ra, kéo người ngoài... dù là...

Nghe đến đây, em thần thờ đứng lên, lặng lẽ đi ra, được ba bước lại dừng lại. Em muốn nói một câu an ủi Lưu mà không biết nói thế nào. Chính thật ra, em thế là đã bị một mũi tên của ái tình trúng giữa tim rồi, thế là hết phương cứu chữa. Không những tha thứ, em còn muốn Lưu cứ nói nữa, cứ phạm phải cái lỗi rất đáng tha thứ, rất đáng yêu ấy nữa đi, cho nó bỏ, vì những lời nào nuốt của Lưu vừa làm cho em khổ, vừa làm cho em sung sướng tê mê. Sự đau khổ của Lưu? Thì ấy là hạnh phúc của em chứ còn gì nữa!

Cái phút ấy, em cảm thấy bao nhiêu thi vị lạ lùng, vì đó là em đang sống một cuốn tiểu thuyết, em đang khổ một cách khoan khoái chẳng kém những vai chính trong những chuyện tình mà người đàn bà được nâng niu, được ca tụng, được vâng lời như một vị nữ chúa giữa một cái triều đình mà bọn cận thần toàn là những nhà nghệ sĩ chỉ có việc trau dồi cho ái ân.

Em đứng mãi... mãi, tuy không dám quay mặt lại nhưng vẫn ra ý đợi chờ cho Nguyễn Lưu có nói thêm gì nữa không... Nhưng anh ta chỉ trầm ngâm, có lẽ hối hận, có lẽ lưỡng lự... Thì em ung dung xuống dưới nhà.

Từ bữa ấy trở đi, tính tình em lại chịu những sự thay đổi khó nhận thấy. Lúc nào em cũng buồn bã, và do thế, không còn sống những cuộc vui vẻ với các bạn gái, những cái mà Lưu không ưa. Không dám thú thật với cả chính mình, em vô tâm mà vâng lời Lưu, chiều ý Lưu như một người vợ hiền sợ chồng không yêu nên lúc nào cũng nghĩ đến những phương kế gây ra tình ái. Lưu và em, hai đứa hết sức tránh nhau. Nhưng càng chạy xa ái tình bao nhiêu, thì lại càng bị ái tình đuổi theo rất gấp! Khi sự đau khổ đã trở nên nguy hiểm như một cái tiềm lực thì nó giống với một cái bong bóng căng hơi, không sớm thì chầy... Nhưng lý luận của khối óc không còn giá trị gì nữa, mỗi khi quả tim muốn có ngôn ngữ.

Ấy thế là một người rất thận trọng sự đời, yêu em một cách u ẩn, chỉ muốn ao ước cho em giữ được trong sạch hoàn toàn, mà đã làm cho em phải nhớ bản y như một người vô lương tâm. Không, chủ tâm của Lưu vốn không bày bạ chút nào, thì sự Lưu cùng em bày bạ với nhau chắc làm cho nhiều người phải ngạc nhiên, cho là vô lý. Vậy mà sự đời là vô lý đến như thế đấy.

Điều đáng chú ý trong cái việc xảy ra rất đáng giận ấy, là ở chỗ từ khi em hiểu rõ tâm sự của Nguyễn Lưu rồi, thì đối với anh ta, em chỉ có một tấm lòng yêu hoàn toàn trong sạch mà thôi. Vẫn biết rằng mối tình u ẩn cũng trật tự mới mẻ trong sự mơ màng của em, song trong lúc đắn đo, em không băng khuâng, vì không thiết

tha với những tư tưởng cũ. Thật thế, Nguyễn Lưu tuy không là con nhà giàu, chưa có địa vị cao sang trong xã hội, chưa chắc đã yêu quý vợ như người Tây phương hay những người theo mới, nhưng mối tình khổ sở như thế, thật cũng đáng cảm động và đủ giữ cho cán cân so sánh được thăng bằng. Bất cứ ở đâu, bất cứ lúc nào, bất cứ đương làm gì, hễ khối óc em mà rảnh việc là em lại phác họa ra một cảnh hạnh phúc gia đình trong đó có đôi chúng em, giữa cái không khí nồng mặn những ái ân, giữa một cảnh bài trí nhũn nhặn như của những cặp vợ chồng trẻ và thanh bản khác. Đáng lẽ ao ước ô tô, nhà lầu, dây tở hàng lũ, có thể góp mặt với đời bằng cách nay tiệc, mai hội, em đã vui lòng chịu nhận một căn phòng nhỏ, một bộ ghế tầm thường, một người chồng kiếm được một số tiền đủ sống, một số bạn hữu không biết nói đến khiêu vũ, chợ phiên. Như vậy, cuộc đời cũng đã đủ tốt đẹp vì rằng đời không tình là đời suông, và tình không hy sinh là tình hèn hạ. Sự “hy sinh” của em đối với Lưu đến thế, kể cũng đáng đếm xỉa lắm rồi. Bằng vào dư luận của thiên hạ, em có thể lấy được một người chồng giàu hơn, có phải thế không?

Nhưng, sau những khi đắm đuối trong những danh từ điều trá của văn chương thì lại chỉ có sự thật, cái sự thật khốc hại, cái sự thật ta không thể nhắm mắt không nhìn... Chúng em là anh em họ! Ái tình hy sinh thanh bản, hạnh phúc, ngân ấy tiếng cũng không mạnh được bằng cái tiếng ghê gớm này: loạn luân. Nghĩ như vậy, em buồn lắm, khổ lắm, không biết gì nữa, cả đến ăn

uống cũng chênh mảng, lắm lúc lại ngồi thần người ra, mất trí.

Sau khi em đã biết tự dặn rằng: “Đã biết cái sự thực là như thế thì còn nghĩ làm gì, mơ màng làm gì?” thì em lại có cái lý luận này để đối phó lại “ừ, nhưng mà đâu có mơ màng đến cái hạnh phúc ấy nữa thì cũng có hại gì cho mình hoặc cho ai đâu?” ái tình vẫn lẩn quất gần em, chỉ chờ dịp là cám dỗ, là xui giục...

Trong những tiểu thuyết thì, trái lại, lại là một thế giới khác, một xã hội khác. Một thiếu nữ chữa hoang? Ấy là một người hy sinh cho ái tình. Một con đĩ hôm nay với thằng này, ngày mai lại thằng khác, rồi chết non vì bệnh tật? Ấy là một gái mới lãng mạn đầy thi vị, vì đã biết tha thiết yêu... Một thiếu nữ khuê các lên nhà đi chơi với nhân tình và rồi chết vì tình? Một cuộc tình duyên nên thơ, một thiên thảm sử. Một người bỏ chồng vì chồng hèn và gia đình nhà chồng hủ lậu? Ấy là một nữ lãnh tụ trong cuộc giải phóng phụ nữ để tìm hạnh phúc cá nhân! Cả một xã hội công nhận những gái như thế, có khi lại hoan hô cổ vũ cho những cử chỉ như thế. Trong tiểu thuyết là như vậy, nhưng ở cuộc đời thực tế, một thiếu nữ có làm như trong truyện đã bị cả xã hội ấy chê là hư hỏng, là đĩ thõa, là phải lòng giai... Thật là điều mâu thuẫn khôn nặn. Sạo họ đã công nhận ở tiểu thuyết mà lại chối cãi ở cuộc đời? Họ bảo rằng: đời không là tiểu thuyết. Nhưng mà vào trường hợp khác họ lại có thể khen đại khái những

tiểu thuyết kia là “đúng thực sự” lắm. Đó là những sự vô nghĩa rất tai hại, rất đáng bất bình, vì một khi một xã hội đã công kích ở phương diện khác ắt phải có những thiếu nữ lắm lần đáng thương. Cái số hiệu lắm, tưởng tiểu thuyết là cuộc đời, hoặc cho cuộc đời là tiểu thuyết, bao giờ cũng chiếm số đông; mà nói cho cùng thì đâu tại riêng họ!

Có nói rõ như vậy mới hiểu những lúc sa ngã của em từ đây về sau.

*

* *

Paul Sanh mặc bộ âu phục rất sang trọng, cái đầu đen láy những sấp, ở sau gáy thì tóc uốn quăn và để xuể xòa theo kiểu những nhà triết học, lúc bắt tay em thì cả người thơm lừng mùi nước hoa. Giản dị hơn, Mai Thiện Tố chỉ có cặp kính trắng với nước da trắng nõn những phấn, và cặp môi cũng tô son đỏ loét như đàn bà, là đáng chú ý. Về phía phụ nữ thì Huỳnh Liên có cái áo vàng lòe trông rất sắc sỡ, cổ kiểu bánh bẻ, dưới gấu lại viền nhung đường chun lòe xòe khiến cô ta có những điệu bộ một con chim vàng anh tối tân. hai chị kia tuy kiểu quần áo nhũn nhặn hơn, song quần lại may bằng thứ nhiễu Thượng Hải mỏng dính, bên trong có quần đùi ngắn ngắn sát bên làm cho cô ta trông rõ cả nước da hồng hào hằn ra bằng mầu hoa đào với những đường cong của đùi non... Ai cũng vấn tóc trần, đeo kiềng lỏi Huế, môi thì thoa son hình

trái tim, mặt thì đánh phấn màu gạch non, chân đi giày đầm Charles IX⁽¹⁾. Với đôi lông mày kẻ bằng bút chì mà đuôi chạy xéch ngược lên mãi thái dương như lông mày các ông tướng rạp hất tướng Tàu, Huỳnh Liên có cái mặt trơ tráo dạn dày của một cô gái nhảy. Bích Ngọc thì đẹp hơn cả, lại có vẻ đầm, chỉ bởi thân thể mũm mĩm và lông mi uốn quăn theo kiểu các ngôi sao chiếu bóng nó khiến cho cái nhìn của chị ta có vẻ mơ màng, thần bí, và cặp mắt tựa hồ có điểm nhưng đen.

Gian phòng bài trí cũng lạ. Quanh bốn dãy tường có bàn ghế với kỷ kê liên tiếp nhau, để trống ở giữa. Những ảnh về mỹ nhân khỏa thân Tây phương, những ảnh các tài tử chiếu bóng treo la liệt trên tường. Trong cùng là một cái phòng xép nữa chắn bằng một bức tấn phong. Qua lượt màn mỏng, em thoáng thấy giường, bàn học, mắc áo... Thấy nhà một nữ học sinh mà quang cảnh lại giống với một phòng trọ của học sinh con giai như thế, em bèn hỏi Ngân:

- Trong hai cô thì cô nào là chủ nhân nhà này?

Bạn đáp một cách tự nhiên nhất đời:

- Đây là nhà của mấy người bạn giai, các chị này chỉ đến đây chơi thôi.

(1) Charles IX vua nước Pháp từ 1560 đến 1575, giày thời ấy đế bẹt và mũi dài vút nhọn ra.

Họ rót nước, đưa những thứ kẹo Tây thượng hạng và thuốc lá hồng mao⁽¹⁾ ra mời em, xem chừng có ý cho rằng quen em thì cũng “nhấn mạnh”. Phái nữ nhận bên kia là bạn giai, ấy đó chỉ là theo lệ xã giao, và hơn nữa, chỉ là tình bằng hữu suông. Cứ xét kỹ, em cũng đã hơi hiểu ở đây không phải chỉ có tình giao hữu mà thôi, mà có cả ái tình. Những cái cười cợt, những cái liếc mắt, giọng nói xa xôi bóng gió lắm khi lại điểm mầu mẽ ghen tuông nữa, đủ tố cáo rằng bọn thanh niên này lấy có bạn hữu để chim chuột nhau mà thôi. Dù đã chịu ít nhiều ảnh hưởng tân thời, em cũng vẫn không đời nào đi tin được rằng giai gái đã đụng chạm vào nhau mà lại không do tư tưởng xằng bậy.

Thoạt đầu, trước mặt những người “tân tiến” thứ nhất của xã hội, em đã lúng túng và hổ thẹn tự thấy mình kém cỏi, cái cảm tưởng của người nghèo co quắp, nhút nhát trước một số đông người giàu, hay là của một người ít học thức giữa một đám những ông đồ đạt bằng nọ, bằng kia: Về sau em lại hối hận, nghĩ rằng nếu Lưu biết mình lai vãng một nơi như nơi này, ắt là lòng kính yêu của Lưu sẽ đổi ra khinh bỉ. Thốt nhiên em căm giận Ngân đã lừa dối em để em trót đến đây, tiếp xúc những người đáng lẽ em phải lánh xa.

Những người kia thấy em ít nói, hẳn cho em bắc bạc kiêu kỳ! Em nghiệm ra rằng đối với hạng người

(1) Hồng mao thời ấy chỉ người Anh.

mới quen, cái kiêu ngạo là một thứ lợi khí buộc kẻ khác phải kính trọng mình, vì rằng tuy họ chưa rõ mình hay dở thế nào, nhưng cứ thấy mình lên mặt, là cứ biết họ phải sợ, phải kiêng dè đã. Quả vậy, chưa mấy lúc mà ai cũng đã ra vẻ nhún nhường, ai cũng tìm những lời lẽ làm thỏa cái lòng tự ái của em. Nửa giờ sau thì họ với em đã trở nên thân mật đến nỗi em phải băn khoăn về thái độ lạnh lùng kiêu hãnh của mình lúc trước!

Dần dần, người ta đã động đến vấn đề khiêu vũ, cái ấy cố nhiên.

Thì ra bọn học sinh này đã thuê riêng căn phòng này để nhảy với nhau, chứ chẳng học hành gì cả.

- Cái lớp người cổ là các cụ nhà mình không đời nào hiểu nổi mỹ thuật của khiêu vũ đâu, âu là ta cứ mặc quách! Cắt nghĩa mà làm gì? Việc ta là ta cứ làm, các cụ già thì các cụ chết...

- Chứ lạ gì! Tương lai là ở trước mặt chúng ta chứ có ở trước mặt các cụ nữa đâu? Ta còn phải sống với nhau đời đời chứ ta có sống được với các cụ nhà ta đời đời kiếp kiếp mãi đâu? Chị Bích Ngọc nhỉ?

- Thật thế, lắm lúc ở những nơi tiệc tùng càng thấy không biết nhảy là hủ lậu... chị Huỳnh Liên ạ.

- Ấy chết! Nếu chị em mình mà lại không biết khiêu vũ thì té ra chúng ta là người ở thời đại... thời đại ông Cao Biền à?

- Không! ở thời đại đức Gia Long mà thôi.

- Em cũng biết vậy, chị ạ, nhưng mà cậu mợ em cứ cho khiêu vũ là một thói dâm ô, thế có tức không?

- Ô! Ô! Bạ! Nếu dâm ô thì cả Âu châu mấy nghìn năm nay cũng dâm à?

- Thôi đi! chẳng qua nói tóm lại thì việc ấy chỉ có thế này: bố mẹ chúng ta ít ra cũng bốn năm chục tuổi cả, chả nhẽ lại cũng nhảy như chúng ta thì kể cũng dơ dáng dạng hình lắm! Ấy thế mà lại thấy chúng ta nhảy thì các cụ chịu làm sao được mà chẳng kêu om xòm lên là dâm! Chẳng qua cũng chỉ vì ghen tị...

- Thật thế! Nếu các cụ nhà ta cũng thử tập nhảy xem nào! Lại không khiếp sợ mê đi! Chứ dâm ở đâu lại dễ thế... Nghe điệu kèn đủ bỏ mẹ...

- Anh Thiệu Tổ, anh phải viết một bài lên báo đi...

- Thưa quý nương, tiếc rằng tôi chỉ là một nhà thi sĩ.

- Và lại ở ngoài trông thì tưởng thế chứ dâm bao giờ! Các cụ nhà mình không công nhận chỉ vì không bao giờ các cụ được dịp... *essayer quelques pas*!⁽¹⁾

Cả bọn đương tranh luận về khiêu vũ như thế thì một thiếu niên nữa bước vào. Lại cuộc giới thiệu âm ỹ.

(1) Đi thử vài bước khiêu vũ.

Lại những câu nói nửa chừng, những ý tứ tây riêng, sự huyền não thường có, mỗi khi có một người nữa mới đến.

Rồi Paul Sanh ra vặn đĩa kèn. Ngân và em ngồi ngắm suông cho ba cặp nhảy theo sự chỉ bảo của chàng thiếu niên mới đến, vì người ấy là một giáo sư khiêu vũ. Lần ấy là lần đầu em biết thế nào là nhảy đầm... Em thực sự thấy như vậy thật rõ là một cảnh tượng dâm dăng tự do cho người trong cuộc, và khiêu dâm cho người ngồi xem. Vậy mà người ta cứ cãi nó là không dâm thì hay là vì bởi người ta bảo thế không là dâm cho nên thế chỉ là mỹ thuật? Em hỏi bạn đã biết nhảy chưa thì Ngân đỏ mặt thú thật với em đã thuộc được một bài. Chị em mới xa nhau có vài tháng trời. Ngân đã lên một mình đi học nhảy đầm mới, đến nay mới cho em biết.

Khi họ thay đến đĩa kèn thứ nhì, Ngân đứng dậy, bảo em:

- Huyền ơi! Huyền, chúng ta thử nhảy một bài chơi đi!

Em lắc đầu thì bạn lại vật nài:

- Thì cứ thử một tí xem nào! Thử mà xem, hay đáo để, nếu mà biết nhảy thì cứ nghe âm nhạc, mình tưởng như mình đi trên mây xanh, hay lắm cơ!

Vốn nể bạn, em đứng lên, giơ tay ra để cho Ngân ôm lấy, mặc cho Ngân lôi đi, kéo lại... Em chẳng thấy

gì khác là cứ chạm phải giày nhau, và cái trò ấy nó kịch cỡm, ngộ nghĩnh, nó... thế nào. Rồi sau khi luống cuống, em đứng im để cho Ngân phải bỏ em ra mà cười rũ rượi. Vừa lúc lại thay điệu nhạc khác, nhân tiện một cô ả ra ngồi nghỉ, cái ông “giáo sư khiêu vũ” chế nhạo Ngân rằng làm như thế chỉ ngăn trở phong trào khiêu vũ và quay về điệu dân, kính cẩn giơ tay mời em:

- Thưa quý nương, Ngân mới chỉ là học trò của tôi mà thôi, đã luyện tập cho ai thế nào được! Xin quý nương theo tôi, tôi entrainer⁽¹⁾ mười phút thì quý nương sẽ hiểu rõ cái mỹ thuật tối cao của nhảy đầm.

Em chưa kịp chối từ... vào trường hợp ấy, giữa chốn ấy, chối từ có lẽ là không nhã nhặn thì thiếu niên đã một tay cầm lấy tay em, cánh tay kia ôm ngang lưng em, mắt nhìn lên trần một cách nghiêm nghị như là một con chiên lắng nghe khúc ca của Chúa, và chân phải đã đuổi theo nhịp kèn bằng cách thúc đùi vào giữa hai... bẹn em. Hai má em đỏ bừng lên vì hổ thẹn, cả người em như có một luồng điện kỳ quái chạy qua, óc em cứ mụ đi, em tựa như không còn linh hồn! Em cứ mặc cho kỵ binh⁽²⁾ lôi cuốn em, lại phải cố nhớ để cử động sao cho khỏi chạm phải đầu gối hoặc mũi giày

(1) Tập cho.

(2) Bạn trai cùng nhà.

của nhau... sức rạo rức của xác thịt đương lúc dậy thì, em đã cố hết tâm trí mới nén được đi trong ít lâu, nay bỗng đâu lại bỗng bật lên với những tiềm lực mới. Cảm giác ấy chưa phải là khoái lạc, song sự thật hơn cái dâm rất nhiều. Nó là cái nửa thật nửa bỡn. Nó chỉ mỗi lúc một tăng chứ không giảm, vì cơn rạo rức này chưa thỏa mãn thì một cơn khác đã lại nhóm lên. Nói cho cùng, không bao giờ nó làm cho ta thỏa lòng, thì sự khao khát sau cứ việc nối tiếp theo sự khao khát trước... Em đã phải gục đầu vào vai kỵ binh, ý muốn giấu mặt, sợ mấy cô gái kia thoáng trông qua cũng đủ hiểu rõ cảm giác của mình. Em rất hổ thẹn và chỉ sợ họ biết rằng mình đương thẹn.

Và con Huyền cứ công nhiên và tự nhiên theo đuổi những cảm giác ấy, vì đó là mỹ thuật, vì chung quanh Huyền ai cũng thế cả. Đó là cái dâm có quyền hành, cái dâm được công nhận, được khuyến khích, cái dâm của những người văn minh! Nó không là dâm tà nữa, mặc dầu nó chính là một thứ hình thể của dâm tà. Nó đã được cả mỹ thuật lẫn pháp luật hộ vệ.

Trong lúc ấy, Ngân ngồi nhìn bằng cặp mắt kính cận và khát khao!

Em cứ sung sướng như thế mãi, nếu bàn tay của kỵ binh không nắm chặt lấy bàn tay em một cách đáng sợ, nếu cánh tay của kỵ binh không ôm khít lấy lưng em một cách phi thường, nếu cặp môi của kỵ binh không máy máy như muốn kêu xin tha thiết một cái hôn, nếu

hai mắt của ky binh không đờ đẫn như mắt tinh thần, khi người ta thấy cái khoái lạc cực điểm... Ngay đến ky binh cũng thấy cái cơn khủng hoảng tinh thần, nhịp kèn bị quên lửng, bước chân hóa ra riu rít, loang quanh... Em rung mình một cái, đứng chờ người ra, thì thiếu niên buông nay em ra, ngồi xuống ghế, thở ỳ ạch và nói chừa thẹn:

- Hoài của! Đương dể bước thì quý nương lại đứng lại! Cô có khuynh hướng về khiêu vũ lắm, chắc cô đã có tập nhảy vài bận thì mới... có những bước chân ngọt đến như thế được.

Em cãi:

- Không, tôi đã tập nhảy bao giờ đâu!

Em ngồi cạnh Ngân. Nhà giáo sư lại khen:

- Nếu cô học ắt chẳng bao lâu thành tài.

Vì lẽ gì, điều ấy rất dễ hiểu, mặt em lúc ấy cứ đỏ bừng mãi lên. Em muốn Ngân chuyện trò với em cho đỡ thẹn thì Ngân lại vội đứng lên yêu cầu nhà giáo sư luyện nốt cho mấy bạn cái bài *valse* đương học dở dang, vì nhằm lúc ấy, chợt người ta lại thay đĩa hát.

Bữa ấy, em đã trở lại với những phút của mối cảm giác tê mê. Những ý dâm, sự khao khát của xác thịt lúc trước đã tiêu tán theo lối một cục than vạc dần ở làn gio muội, thì nay lại bị việc thử tập nhảy kia khuấy nhộm lên, hun lên như một lớp mặt cửa khô và nở.

Sung sướng thay, những tư tưởng nhớ bản vốn cũng có những nghĩa riêng hộ vệ để được đặc lực làm hại tâm thuật của người đời, nay em đã thấy ý dâm của em là không nhớ bản, mà lại còn chính đáng nữa, vì những khi nhắm nghiền mắt lại em chỉ mơ màng được ôm ấp trong lòng Nguyễn Lưu, người tình trong lý tưởng của em. Ngẫu nhiên, trí lý luận ở em bỗng thức dậy mạnh mẽ để cho mối yêu kia, đối với Nguyễn Lưu, mất hết tính cách thuần túy tinh thần. Người ấy là chồng em rồi, đã là người, đối với em, việc gì cũng được cả, thì cái dâm trong tưởng tượng với người ấy hẳn không là tà dâm.

Ấy là do sự tòng phạm của hoàn cảnh vậy.

Nhưng nếu chỉ có một nguyên do đơn giản ấy thôi, em đã không đến nỗi nào...

Buổi chiều hôm sau, khi thấy em với cô vợ bé ra đi hưởng mọi thú vị phồn hoa, khi Lưu với anh cả em cũng rủ nhau đi xem chớp bóng, chỉ còn một mình em chiếm cả gian gác rộng, muốn tìm một cái bút chì để chép lại một kiểu áo mới, em đã phải lục đến cặp sách của ông anh hư thân. Mấy cuốn sách lên phòng lên cái cặp vừa bị rút ra, thì đồng thời, một tập ảnh cũng rơi tung tóe ra trước mặt em... Ảnh gì? Năm cái tất cả, hai cái in hình hai mỹ nhân Tây phương khỏa thân hoàn toàn, còn cái nữa thì... thì là... Nhân dịp nhà vắng, trí tò mò của em lại càng được như khuyến khích. Em đã xem một cách tha thiết như là, vào trường hợp ấy, bất

cứ người đàn bà nào khác cũng phải xem... Quả tim đã đập mạnh như muốn phá tan cái ngực, ngũ quan của em thức dậy tựa hồ vừa được một liều thuốc bổ thượng hảo hạng kích thích, tâm trí em hóa ra bàng hoàng... Em đã ngắm nghía những tấm ảnh ghê gớm ấy, hàng giờ, thật thế, hàng giờ tưởng chừng không khi nào chán mắt, đến nỗi bàn tay hình như không phải của mình vậy.

Vì chung dù ở vào những phút khủng hoảng thế nào nữa, trong lòng người đời cũng vẫn có cái phần thiện căn, cho nên cả cái lương tâm của em cũng đồng thời thức dậy. Một cách cương quyết hết sức, tự thấy mình ô uế, đáng khinh bỉ lắm, em chấp tấm ảnh lại, cất vào sách, nhét vào cặp, gập cái cặp lại, ra hiên sau, em ngồi. Em đã vứt bỏ cái sức ám ảnh kia đi được! Ôi! Thì ra ông anh quý hóa của em học hành chỉ là như thế đó thôi. Với bao nhiêu ý nghĩ hỗn loạn trong đầu, em lên giường trằm chân như một người ốm... Hình ảnh của mấy bức ảnh chui theo em mà vào chiếc chân bông. Em nhắm mắt lại, ác thay, tạo hóa lại phú cho ta cái năng lực dị kỳ là dù ta nhắm mắt lại, ta cũng vẫn còn nhìn thấy được! Hai màng mi mắt em ngẫu nhiên hóa ra cái màn ảnh để chiếu lại lần lượt ba tấm ảnh khiêu dâm kia! Em cho ngón tay vào mồm mà cắn như cắn kẻ thù hằn vậy mà mỗi cảm giác về đau đớn cũng không xua đổi những ý dâm kia được. Không biết làm thế nào nữa, em úp mặt xuống gối cho ngạt cả mũi lẫn mồm, chq bộ máy hô hấp bị bế tắc đến thấy tức cả

ngực, thật không khác người tự tử là mấy, thì, mãi... mãi, mới nhọc mệt là dần đi.

Em chột ngủ lúc nào không biết, nhưng cũng ngủ một cách rất vất vả, vì giấc ngủ đầy những mộng mị kinh hãi.

Khi em sức tỉnh dậy, thì đồng hồ vừa điểm ba giờ đêm.

Còn đương bọc dọc về nổi một cánh tay em như bị hàng nghìn mũi kim châm vào nghiền nghiền, thì bên trong cái vách gỗ sơn xanh là chỗ thấy em với cô vợ bé nằm ngủ, những sự thị uy của ái tình lại bắt đầu vang lên. Những cái hôn kêu choen choét, những hơi thở ỳ ạch, sự rung động lắc rắc của cái giường lò xo, những tiếng kêu rú khoái lạc, khua rộn cả gian phòng. Em khê thở dài, rồi rón rén xuống giường, xỏ chân vào dép dứa, và, như một tên trộm, lẩn mò xuống chân thang...

Qua cái sân, em vào phòng học của ông anh, lấy một cái ghế ra chỗ cửa sổ. Phòng này có một cái bàn đen, một cái ghế mây dài. Ban ngày, đấy là chỗ tụ họp của anh em với bạn, nhưng tối đến thì bỏ không cho chuột rúc và làm nguy. Em nhìn lên mặt giăng lúc ấy soi mói vào khung cửa và lần đầu mới nghiệm ra rằng trên mặt giăng quả nhiên có những vệt đen như thân cây đa. Em mãi nhìn những ngôi sao chỉ chút trên không; sức ám ảnh kia đã nhường chỗ cho sự băn khoăn muốn hiểu cái vũ trụ vô cùng, vô tận. Em cứ nghĩ ngợi liên miên mãi đến khi đã thấy mệt cũng không dám tưởng đến chỗ ngủ của mình.

Tiếng người từ gác trên đi xuống, vào phòng... Thì ra anh Lưu!

Anh đi qua em, ngừng lại có ý ngạc nhiên rồi vào thẳng sân sau, ý chừng vì một cái cần dùng nhỏ mọn. Em bỗng thấy hổ thẹn sợ không khéo có lẽ Lưu cũng chạy trốn sự thị uy của ái tình như một. Nếu quả như vậy, thì mình hổ thẹn quá đi mất, vì bố mình mà thế thì sao cho mình lại không ngượng mặt? Lưu đã thấy gì chẳng? Hay không?

Đây... đây... Lưu đã lại đi ra. Anh ra đi qua mặt em được mấy bước rồi thấy đứng yên, khiến em phải quay đầu lại. Mãi Lưu mới hỏi:

- Huyền ngồi đấy à?

- Vâng.

- Sao... sao em lại ngồi làm gì ở đấy?

- Vì em không ngủ được.

- Anh cũng vậy, trần trọc mãi không tài nào ngủ được.

Thôi chết rồi! Nếu đúng như lời ấy, tất Lưu đã biết đến cái vô ý của gia đình Việt Nam. Nhưng em chưa được hổ thẹn cho bố, thì Lưu đã tiến đến bên em, khẽ nói:

- Buổi tối anh vừa xem một cuốn phim cảm động quá.

Vì chừng đã lâu hai chúng em cứ tránh mặt nhau nên lời nói của Lưu khiến em lo sợ vô cùng. Em rất sợ

gặp mặt Lưu, lại rất lo Lưu nói với em, vì bất cứ lời nói nào của Lưu cũng có thể khiến em bâng khuâng hay là thốn thức. Lần này thấy Lưu có ý khơi chuyện, em phải lặng thinh để nghe trống ngực em đập thình thình. Ý chừng muốn tránh cái thái độ lãnh đạm ấy, Lưu khoanh hai tay, đến đứng ngả vai dựa tường, oai nghiêm nhìn em. Sợ quá, em chỉ biết:

- Thế à!

- Phải!

Đáp gọn thế rồi, Lưu nắm hai tay vào thành ghế, nhìn em chòng chọc, rồi tiếp:

- Một chuyện tình, Huyền ạ. Một thiên thảm sử ghê gớm trong đó có sự âu yếm nồng nàn đến đôi đáng sợ như sự căm hờn hằn học, trong đó có đủ cả mọi ý vị của máu, của sự khoái lạc, và của cái chết...

Lưu gỡ cái ngòn ngữ kiểu cách ấy, rồi trầm ngâm ra ý chờ đợi lời phê phán của em. Chẳng hiểu chi cả, em cũng góp một lời bàn:

- Hay đến thế cơ à? Thế đầu đuôi câu chuyện ra sao?

- Một người đàn ông yêu một người đàn bà... Hai người rất yêu nhau, song không thể tìm nổi một cách nào để ăn đời ở kiếp được với nhau... Rồi thì... Huyền thử đoán xem chuyện ấy kết liễu ra sao nào?

- Em chịu!

- Thì người đàn ông giết chết người đàn bà, rồi giết luôn nốt cả mình! Hai người cùng chết! Người đàn ông muốn tự tử, nhưng lại sợ mai sau có kẻ khác chiếm được mối yêu của nhân tình! Thì giết đi cho khỏi phải lo, rồi mới tự tử! Em bảo chuyện ấy có hay không?

- Chuyện người ta đặt thì như thế có lẽ cũng hay đấy...

- Huyền tưởng đó và do óc tưởng tượng một nhà văn đó à? Không, đó là một chuyện thuộc lịch sử.⁽¹⁾

- Em thì thấy thế là quá ác, và nhẫn tâm quá. Yêu ai mà lại đang tay giết người ta! Em đã yêu ai thì dù sao, em cũng không thể giết người ta được.

Lưu cười nhạt mà rằng:

- Thế nghĩa là Huyền chưa hề yêu. Nếu đã yêu, yêu một cách say đắm, yêu một cách tha thiết, yêu một cách hân học, yêu một cách đích đáng, yêu hoàn toàn thì có thể giết được lắm. Thí dụ như anh mà được Huyền yêu như thế, giết đi như thế trước khi Huyền tự tử, thì chết như thế cũng là chiếm hưởng cái hạnh phúc hoàn toàn của tất cả những ai vẫn sống ở đời!... Hoặc là anh mà giết được Huyền để rồi tự tử... thì... cũng là

(1) Thời Vũ Trọng Phụng viết *Làm đi đang* có phim ảnh nổi tiếng tả lại vụ Thái tử đế quốc Áo Hung Rudolf cùng tự sát với người yêu là nữ Nam tước Maria Vacsera ở Mayerling.

được hưởng hạnh phúc, trừ phi cả hai được sống với nhau thì chẳng kể.

Bằng một giọng thành thực đầy những oán hận chất dưới đáy lòng, những lời lẽ ấy khiến em lạnh hẳn người đi. Sự cảm động của em mạnh đến nỗi vô tâm em đứng lên như muốn chạy trốn. Thừa dịp, hai tay Lưu nắm chặt lấy hai tay em. Chàng thốt thúc nói:

- Huyền ơi, Huyền! Huyền có thương hại anh chút nào không? Anh không dám ao ước Huyền cũng yêu anh như anh yêu Huyền, nhưng anh tưởng cũng có quyền mong Huyền thương anh một chút. Giời ơi, em không... thể hiểu nỗi tâm sự của anh. Lưu yêu Huyền, yêu lắm, yêu lắm lắm, mà Lưu nói thẳng ra như thế. Rồi từ mấy tháng nay, Lưu đã câm miệng hến để chờ một câu đáp lại của Huyền! Vậy mà một tháng nay, đôi ta cứ tránh mặt nhau hoài, mà em cũng chẳng buồn bảo cho anh nên liệu lo toan cho cuộc đời anh ra sao. Đến bây giờ, Lưu đã không kiên tâm được nữa rồi! Huyền!

Em cúi mặt xuống, khẽ hỏi:

- Nhưng mà em làm gì được!

Lưu sốt sắng nói:

- Đi trốn! Ta chỉ còn có một cách ấy! Nếu Huyền yêu anh... nếu Huyền hy sinh hết mọi sự ở đời đi, thì chúng ta... Liệu em có dám liều với anh, sống thác với anh không?

Chẳng để em kịp đáp, Lưu đã lôi hai tay em lên miệng mà hôn. Rồi từ từ, Lưu lôi em ra đến chỗ cái ghế mây dài thì ngồi xuống, buộc em cũng phải ngồi bên cạnh. Em không còn biết nói năng ra sao nữa, chỉ cứ ngáy người ra thôi. Thật vậy, vào những phút như phút ấy, sự khôn ngoan của con người đã bay đi để cho linh hồn thuộc quyền của cảm tình sai khiến. Em chỉ còn vẳng thấy Lưu nói mãi những câu em không nghe rõ nghĩa lý thế nào.

- Huyền ơi, chúng ta liều xông pha cuộc đời... ta sẽ có ái tình là phần thưởng, hạnh phúc là mục đích... Anh sẽ làm hết mọi sự... Huyền, để yêu Huyền, yêu suốt đời... Mãi! Mãi cho đến chết!

Dịu dàng. Lưu đã vòng hai cánh tay ôm chặt lấy em. Thế là, như một người điên, Lưu hôn em vào trán, vào mi mắt, vào mũi, vào hai má, vào cằm, vào cổ, vào giữa môi em... lâu... rất lâu. Thật là một trận mưa rào rạt những ái ân, mơn trớn. Em mở mắt ra nhìn, thì nhờ ánh sáng của chị Hằng, mặt Lưu hiện ra cương quyết và si tình lạ thường, với hai bên quai hàm nở to, với sức căng của làn da ở thái dương bóng nhoáng, với một đường mạch máu hiện trên cái trán đầy những nếp nhăn quả cảm.

Bốn bề thật êm ả, tinh mịch, gian phòng vẫn lặng ngắt như tờ.

Em thấy vũ trụ là trong tay em, hoặc em đã quên khuấy rằng chừng quanh em vẫn có vũ trụ. Không cảm

thấy lo gì cả, thật thế em chỉ sung sướng vì thấy rõ ràng là Lưu yêu em... Chồng em! Chồng em với mọi cách ôm ấp nung niu mà em vẫn phải tìm bằng trí tưởng tượng!

... Em không nhớ rõ Lưu đã nói với em những lời dịu dàng như thế nào nữa. Lưu đã chiếm đoạt được em, cả phần xác cũng như phần hồn.

Ấy thế là xảy ra cái sự không thể không xảy ra được.

Sáng hôm sau, lúc đã hết nhọc mệt, em bàng hoàng. Em đã ngủ mê chăng? Không, sự đời đã đến với em bằng một cái gì đã có thực. Cái đau vì da thịt bị thương tổn, bị xé rách, vẫn còn đau âm ỉ trong người em. Mãi đến bây giờ, em mới thấy rõ sự đáng kinh hoàng của những cô gái chưa chồng mà liêu với ái tình. Mất tâm! Em đã lo sợ, bối rối, đau đớn, băng khuâng, hổ thẹn, tự mình giấu mình, như những gái thất trinh khác. Nhưng muộn rồi còn gì? Vì lẽ người ta không do tạo hóa sinh ra để tự mình giận dữ với mình mà thôi - những kẻ tự mình không tha thứ được cái lỗi của mình thì đã tự trở cả - em có những ý nghĩ khác. Cái triết lý cuối cùng! Đi trốn! Liêu đời với Lưu!

Trong một tuần lễ sau đó, thái độ của Lưu lại nghiêm nhiên như thái độ của chàng vào mấy tháng trước đó. Em bất bình lạ lùng, chỉ những mong có dịp là phỉ nhổ vào mặt Lưu... thì buổi chiều hôm ấy...

- Không em cứ hiểu lầm. Sau cái sự ấy đã xảy ra nhiều, anh cũng biết cái lỗi của anh lắm. Anh đã tìm

phương cứu chữa lại cái điều lầm lỗi ấy cho nó khỏi là lầm lỗi. Bây giờ đôi ta chỉ còn một cách: Trốn nhà ra đi...i.. mà đi đâu? Anh hãy còn là học trò, Huyền lại chưa có nghề nghiệp gì mong độ nhật cả. Do thế, anh đã gửi hai lá thư cầu cứu hai người bạn cũ hiện ở Nam kỳ, yêu cầu người ta kiếm việc cho mình hoặc sửa soạn cho mình nương thân. Rồi mình sẽ trả ơn người ta sau miễn mình xấy nhà không đến nỗi thất nghiệp. Em lo lắng hỏi:

- Thế ngộ nhờ người ta không giúp mình được?

- Huyền nên đừng nói gở thế. Anh chắc những người ấy rất tận tâm với anh... Mà nếu vì lẽ gì họ không giúp mình thì chính mình sẽ giúp mình! Chỉ liệu một chút là được! Tùy thầy mẹ anh không giàu, nhưng nếu anh đã bắt đắ dĩ phải giở đến ngón lừa đảo thì cũng được cái vốn làm kế sinh nhai... Vả lại chúng ta không phải ở cảnh cấp bách gì... Nghĩa là lo xa để khỏi phải vào cảnh nước đến chân mới nhảy chứ ta có vội gì đâu?

Những điều dự định ấy chẳng đủ cho em yên tâm, vì em thấy... làm sao ấy! Ừ thì khi chúng em đã trót đại với nhau rồi, thì chúng em cứ việc tìm mọi cách để công nhiên lấy nhau đi có được không? Anh em họ xa mà lấy nhau, việc ấy chỉ đến bị đời dị nghị là cùng chứ phong tục và pháp luật cũng không cấm đoán được.

Một việc đã bất chính để giải quyết, để cho nó lại càng bất chính thêm! Em bèn nói:

- Thì sao anh không nghĩ đến cái cách thu xếp ổn thỏa trong vòng lễ giáo cho em có phải hơn không?

Lưu đáp ngay:

- Ô thế em tưởng anh không bao giờ nghĩ như thế đấy à? Nếu xem chừng mà được thì tội gì phải lẩn lút để phải nghĩ nát gan nát óc ra nữa? Vẫn biết rằng chúng ta chỉ là anh em họ xa thôi, thì theo lẽ tự nhiên, lấy nhau thế chẳng phạm gì vào luân lý cả. Nhưng mà còn dư luận của đời, cái dư luận rất ác nghiệt, nhất là anh lại đã có ở trọ nhà này, chúng ta lại tiếp xúc thân mật với nhau. Vào trường hợp này thì ngay đến cả thầy me em hoặc thầy me anh cũng không vui lòng ưng thuận được. Vậy mà bố mẹ chúng ta là hạng người nào thì em cũng biết! Nếu cha mẹ chúng ta không vui lòng ưng thuận, thì có điều gì bố buộc cho cha mẹ chúng ta phải bắt đắc dĩ mà nhượng bộ đâu? Đã như vậy mà còn bỗng dung lấy ông tôi ở bụi này như em nghĩ, thì chắc không những không có kết quả gì, mà tất nhiên rồi cả đến việc đi trốn với nhau cũng khó lòng mà thành được!

Nghĩ một lát, Lưu lại tiếp:

- Thật thế đấy, em ạ. Có bao giờ cha mẹ chúng ta lại ngờ đến nông nổi là chúng ta đã trót đại dột với nhau không? Có bao giờ chúng ta dám thú nhận không? Nếu ngộ nhỡ người bề trên lại còn phòng xa mà ly tán chúng ta thì làm thế nào? Không những thế mà thôi, anh cũng rất cần danh dự cho Huyền nữa...

Cái đại đột của đôi ta, trừ đôi ta ra, thì không có ai biết được nữa, dẫu là đến cha mẹ chúng ta! Anh nghĩ chỉ có một cách đi trốn mà thôi, chứ thử nói mà không xong thì đến hạnh phúc chung của ta cũng đến tan nát!

- Nếu anh đã nghĩ chín đến thế, thì em xin tùy anh.

- Chẳng gì bằng cứ bỏ quách cả gia đình, lẳng lẳng ra đi, ta lập một cảnh gia đình khác với nhau, mãi cho bao giờ chúng ta trở nên người, anh thì có chút kinh doanh, em thì tay bồng tay dắt, lúc ấy ta sẽ quay về chịu tội một cách hùng dũng, hai bên cha mẹ dẫu có tức cũng phải bấm bụng chịu vậy. Bằng không... nếu chồng hèn vợ nghèo, thì đành là...

Lúc ấy em thấy vui vẻ lắm, vì lời nói nào của Lưu cũng có đủ thế lực khiến em cứ tin vững ở tương lai, cứ lạc quan... Em bèn mỉm cười nói theo:

- Thì không bao giờ gặp mặt bố mẹ nữa?

Lưu xo vai một cái mà rằng:

- Chứ lại gì! Không nên công trạng gì thì cũng chẳng nên quay về cho bố mẹ phiền muộn thêm.

Rồi chúng em lẳng nhau.

Sự vui vẻ trong lòng em được có chừng một tuần lễ, thì hôm ấy thành linh me em ở nhà quê ra... Em còn nhớ rõ: lúc em đương ngồi khâu một cái khăn thì me em bước vào nhà. Không biết tại sao lúc ấy quả tim trong lồng ngực em đập rộn lên như lo sợ một sự gì sẽ

xảy ra mà em chưa đoán được. Thật vậy, đó thuộc về phần linh tri linh giác trong cái tình mẫu tử rất thiêng liêng... Đã đại dột với Lưu, em đã phản bội mẹ, mà khi một người con mà lại lỗi đạo với mẹ, thì dù là cái mồm có muốn im, quả tim cũng thốn thức muốn thú tội! Sự ấy chẳng còn thuộc quyền sở hữu của ý muốn nữa! Em đã bàng hoàng. Cái phút đáng ghê sợ nó làm cho em tưởng chừng mẹ đã khám phá nổi cái tội của mình bằng cách thoáng trông thấy mặt mình mà đủ đoán ra...

Chiều hôm ấy, em mới hiểu rằng mẹ em ở nhà quê ra là vì có một cậu tham Kim nào đó muốn hỏi em. Mà hình như thấy em đã thuận rồi! Mẹ em ra chỉ còn phải lo toan việc thách cưới! Hình như cậu tham Kim ấy đã có đến chơi nhà để xem mặt em, để thầy em xem mặt, mà lại chính em đã pha nước, những vì nhà cửa cứ có khách khứa luôn nên em cũng không biết nữa! Sự đời mà đến như vậy thì có kinh hoảng hay không?

Khi mẹ báo cái tin “vui vẻ” ấy, em đã kiếm hết cách khôn ngoan để từ chối, điều ấy không cần phải nhắc lại. Không biết khuyên bảo em thế nào nữa, mẹ em đã ứa lệ mà rằng:

- Con ơi, con nên thương cha mẹ mà thuận đi! Con còn bé dại, con chưa biết gì cả, làm cho mẹ phải nói rõ; mẹ phải nói rõ là khổ tâm lắm. Con lại không biết rằng từ khi thầy mày có vợ lẽ, địa vị tao không còn gì à? Nếu tao chết đi mà mày cũng chưa lấy được chồng,

thì mày cũng đến khổ một đời mà thôi! Bây giờ tao còn sống, lại có người danh giá hỏi mày, một cơ hội tốt đến thế mà mày không bằng lòng, mà mày không muốn thoát cái cảnh này, thì tao có chết cũng không yên tâm được. Bố mày đã làm khổ tao rồi thì mày nên thương tao một chút. Tao chưa biết sống chết ngày nào, tao đương lo ôm người về cảnh di ghê con chồng mà các em mày sẽ phải chịu đây!

Em không biết nói sao nữa, vì mẹ mình mà lại dùng đến nước mắt để đánh đổ mình, thì con nào mà dám cãi lại nữa? Tối hôm sau thì đến lượt thầy em thị uy với em. Một tấn kịch không bao giờ em quên được.

- Vì lẽ gì mà mày không ưng thuận, hờ con?

- Thưa thầy, con cũng không hiểu vì lẽ gì nữa. Nhưng mà con cứ thấy làm sao ấy! Con thấy hình như nếu con làm vợ người ấy thì con sẽ khổ sở. Con cũng không hiểu tại sao con thấy không thuận được người ấy, mặc dầu người ấy kể ra đã xứng đáng lắm, danh phận cũng to lắm... Chắc là duyên số.

Thầy em lúc ấy còn dịu dàng cắt nghĩa:

- Con nghĩ mà xem! Một thiếu niên bảnh bao, con một, cha mẹ giàu, lại là một ông tham tá cẩn thận, chức phận thế, mặt mũi thế, địa vị thế, tương cô gái nào cũng chỉ hy vọng đến thế mà thôi! Con đừng có bấc bực kiêu kỳ nữa mà sau này lại lấy người chẳng được như thế thì xấu hổ lắm đấy.

- Thưa thầy, hay là để con nghĩ trong ít lâu nữa đã...

Thầy em cười nhạt mà rằng:

- Tao đã nhận lời rồi! Mà mày không phải nghĩ nữa, chỉ còn mười lăm hôm nữa thì cưới thôi. Tao nghĩ cho mày là đủ chứ tao có ngu gì mà bảo phải sợ đày ải mày, hay là người ta có hèn gì mà bảo tao ép uống mày.

Không hiểu sao lúc ấy em lại có gan phản đối lại:

- Việc trăm năm của con thì thầy đáng lẽ phải tùy ý con...

Mới nói được có thế, thầy em đã đập xuống bàn đánh thình một cái. Em tối tăm cả mặt mũi lại, tưởng chừng lọ hoa với cốc tách trên bàn đã đổ vỡ đập nát. Hai mắt trừng trừng dữ tợn ghê gớm, thầy em khoanh tay hỏi vặn:

- Thế thì mày có những cứ gì chính đáng để từ chối đám ấy không? Ủ! Mày có cứ gì chính đáng không? Hay là mày phải lòng thằng nào rồi? Có không? Nói đi, thú thật ngay đi, ông sẽ liệu, ông sẽ cho mày theo không cái thằng ấy...

Chẳng kịp nghĩ ngợi, em cãi lại một cách vô lý:

- Việc gì con lại phải lòng thằng nào!

Thầy em xoa vai, vừa bực tức, lại vừa bằng lòng, yên trí rằng một người như em thì chẳng có thể bỗng chốc mà phải lòng giai...

- Thế thì mày cảm đi! Ông là bố mày, Ông có quyền gả chồng cho mày lắm, ông bắt mày ngồi đâu thì mày phải ngồi đấy!

Em đã phải cảm. Thật vậy, đã không có cơ chính đáng thì không cãi được. Mà nếu có muốn tiện dịp thì thú tội ngay, em cũng chưa dám, vì Lưu đã dặn em phải giữ kín chuyện rồi!

Từ đấy thấy mẹ em không thấy cái cần phải khuyên bảo dỗ dành gì em nữa, cứ cho mọi việc tiến hành mà thôi.

Hai hôm sau, nhân lúc vắng nhà, Lưu khê bảo em:

- Anh xin Huyền cứ yên tâm. Tuy hai cái thư gửi đi thì một cái đã có thư đáp thất vọng rồi, nhưng em cứ tin ở anh. Còn những hai tuần lễ nữa thì anh xin khát em ít ngày nữa, đừng có rối rít.

Tuy hết sức lo sợ, em cũng vẫn phải tự mình lừa dối mình, cố yên tâm trông cậy nơi Lưu. Em không biết rằng chính Lưu đã cuống quýt lắm nên mới dặn đi dặn lại em đừng nên rối trí. Luôn mấy hôm, Lưu không ăn cơm nhà, cũng không ngủ nhà... Em thấy không dè được nỗi lo ngại...

Thế rồi... 6 giờ sáng hôm ấy, một người Tây mặt thám đến đấm cửa nhà em hỏi tên thầy em, rồi mời thầy em đến một nhà sấm kia để chứng kiến cho quan thầy thuốc khám tử thi một người tự tử có đề thơ cho thầy em! Em hốt hoảng lên. Hôm ấy lại nhằm hôm anh

ruột em, tối hôm trước bị chúng bạn rủ đi chơi, suốt đêm không về nhà được, nên lúc được tin dữ thấy mẹ em mặt cứ tái đi vì sợ kẻ bất hạnh là con của mình. Em thì em cứ nghi cho người tự tử đó là Lưu, và càng càng nghi, em càng khẩn Trời Phật cho người ấy không phải là Lưu. Không phải em không lo sợ cho anh của em, nhưng em thấy rằng dù cho em cố xua đuổi, bao nhiêu những mối nghi ngờ của em cũng đều chỉ đổ dồn vào số phận của Lưu mà thôi.

Quả nhiên Nguyễn Lưu đã quỵên sinh! Khi đi theo thầy em đến nhà sấm, vào căn phòng ở đó người ta bảo đã xảy ra việc chẳng lành, khi thấy kẻ nằm sõng sượt trên sân gác, đầu hơi ngả về đằng miệng trào những bọt đen, hai mắt chưa nhắm hẳn và đỏ ngầu, khi kẻ khốn nạn ấy chính là Nguyễn Lưu, là người yêu của em, em thấy tinh thần tán loạn, chân tay bủn rủn, muốn chừng không thể đứng vững được... Nhưng lạ thay, bỗng đâu đến một sức mạnh vô hình làm cho em trấn tĩnh được. Trong cái phút thậm nguy ngập ấy, em cương quyết lòng tự nhủ: Dầu Lưu có chết đi, thì Huyền này cũng không để việc của đôi ta bại lộ. Cũng phải giữ cho tiếng Lưu được trong sạch, rồi việc đó sẽ ra thế nào, sau này Huyền sẽ liệu...

Viên thầy thuốc khám sơ qua xác Lưu rồi bảo với thầy em rằng Lưu đã dùng thuốc phiện mà quỵên sinh. Viên mật thám cũng làm ngay biên bản, rồi thầy em lo việc chôn cất Lưu... Lưu chết. Thư của Lưu để lại chỉ

có xin lỗi thầy em và kể lẽ rằng vì chán đời, không muốn sống nữa. Lưu không hề dả động đến chuyện của em và chàng. Trong lúc đau đớn, em về lục lại ngăn bàn, hộp sách vở riêng xem Lưu có dặn bảo gì em không, nhưng không thấy một chữ nào cả.

Việc tự tử xảy ra ba hôm trước ngày cưới em, làm loạn cả nhà em nhưng không hại gì đến em. Vì sắp có việc vui mừng, chôn cất Lưu xong không ai dám nhắc tới chuyện ấy. Bố mẹ Lưu về lo đám ma cho con cũng không dám nhiều lần đến nhà em.

Về phần riêng của em thì cái đau đớn ấy đã khiến em muốn báo thù bố mẹ, làm nhục người chồng sắp cưới mình bằng cái hư hỏng của mình. Em sẽ làm cho tan hoang, cho điêu đứng, ê chề cho ai cũng phải nhục nhã vì em, vì rằng em cho ai cũng là có trách nhiệm về cái chết của Lưu. Mất tâm! Thì lợn nhĩ hỉ sẽ bị cắt tai chứ sao! Thì nhục cho thầy me em chứ sao! May mà em đã mất tâm, chứ nếu không thì lấy cách gì mà trả thù đời cho có thể độc địa hơn nữa? Ủ, trả thù, và trả thù!

Còn đến thân mình thì... đến lúc ấy sẽ phải thế nào, đến lúc ấy mới biết được.

III. LẤY CHỒNG

Họ nhà giai đã lo toan cuộc hôn nhân ấy theo sức nhanh chóng của một chuyến xe hỏa tốc hành. Trong vòng nửa tháng thôi, mà nào đủ tin đi mới lại, sêu tết, ăn hỏi, và cưới! Bên họ nhà giai có một bà cụ già gần kề miệng lỗ, như một quả chín không biết rụng vào lúc nào nên người ta vội vàng đến thế, chứ chẳng phải chỉ sợ cái câu này: *Chờ để lâu ngày lắm kẻ dèm pha*. Công việc xong xuôi chóng vánh đến nỗi một khi em đã có cái ý nghĩ liêu lĩnh vô nghĩa là trả thù cho Lưu bằng cách bôi nhọ tất cả mọi người nhà mình và nhà chồng, những người vô tội và em coi như phải chịu trách nhiệm về cái chết của Lưu, phải, một khi em đã gan góc táo tợn nghĩ đi như thế thì em không có đủ thời giờ để nghĩ lại nữa. Vào một trường hợp như vậy, một sự quả quyết nông nổi cũng bất thiên bất dịch như một ý định đã suy đi xét lại hàng trăm nghìn lần. Trong thời gian ngắn ấy, suốt đêm ngày em phải lo tiếp rước khách khứa, sửa soạn mọi việc,